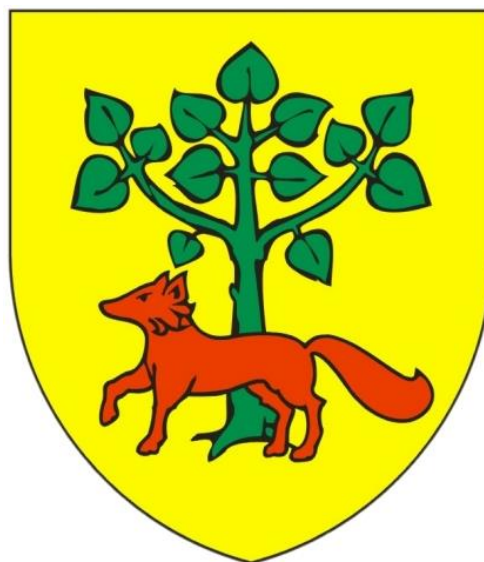


PROGRAM REWITALIZACJI

dla Gminy Lisków na lata 2017-2023



Lisków, 2017

**Niniejsze opracowanie powstaje dzięki wsparciu finansowemu Unii Europejskiej
ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna
2014-2020**



**Fundusze
Europejskie**
Pomoc Techniczna



MINISTERSTWO
ROZWOJU



SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Unia Europejska
Fundusz Spójności



OPRACOWALI:

mgr inż. Dariusz Kałużny

mgr inż. Angelika Paczesna

mgr inż. Daria Jarońska

ADRES BIURA:

NUVARRO Sp. z o. o.

ul. Reymonta 23, Posada

62-530 Kazimierz Biskupi

tel. (63) 233 00 15

e-mail: biuro@nuvarro.pl

www.nuvarro.pl

SPIS TREŚCI

Spis treści.....	3
1. WSTĘP	4
2. DEFINICJE	7
3. METODOLOGIA	12
4. OPIS POWIĄZAŃ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI	14
5. DIAGNOZA ZJAWISK KRYZYSOWYCH	31
5.1. Podsumowanie sfery społecznej	31
5.2. Podsumowanie sfery gospodarczej	34
5.3. Podsumowanie sfery przestrzenno-funkcjonalnej	34
5.4. Podsumowanie sfery technicznej	36
5.5. Podsumowanie sfery środowiskowej	36
6. DELIMITACJA	39
7. OBSZARY ZDEGRADOWANE	64
8. OBSZAR REWITALIZACJI	65
9. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	72
10. ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI	86
10.1. Wizja i misja Programu Rewitalizacji	86
10.2. Cele Programu Rewitalizacji	87
7.2.1. CELE SZCZEGÓŁOWE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	87
11. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE I POZOSTAŁE	89
12. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE	122
13. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI	132
14. USPOŁECZNIENIE	149
15. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITORINGU	157
15.1. Wdrażanie i monitoring	157
15.1. Aktualizacja	161
16. PODSUMOWANIE STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	163
17. SPIS RYSUNKÓW	164
18. SPIS TABEL	166
19. SPIS WYKRESÓW	168

1. WSTĘP

Przemiany społeczno-gospodarcze na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza wywołane procesem globalizacji oraz transformacją ustrojową i wyzwaniami gospodarki wolnorynkowej spowodowały szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach jednostek samorządu, takich, jak degradacja tkanki materialnej oraz narastające problemy w sferze społeczno-gospodarczej. W takiej sytuacji szczególnego znaczenia nabierać zaczęły planowanie oraz realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych, obejmujących sfery: społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, środowiskową i kulturową, a tym samym odpowiadających na indywidualny zestaw zidentyfikowanych problemów danego obszaru.

Na potrzeby projektowania i wdrażania interwencji w ramach procesu rewitalizacji, współfinansowanych środkami Unii Europejskiej, rewitalizację należy rozumieć jako: *„kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.”*¹.

Podstawowym narzędziem tworzącym ramy operacyjne i płaszczyznę koordynacji działań rewitalizacyjnych jest *program rewitalizacji*. Opracowany Program Rewitalizacji przyjmowany jest przez samorząd lokalny w drodze uchwały na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446). Został on sporządzony w oparciu o zasady planowania rewitalizacji, które zostały wyszczególnione w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* Ministra Rozwoju. Jest to wieloletni program działań zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich dalszego rozwoju poprzez optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań i wzmacnianie lokalnych potencjałów. Objęcie danego obszaru programem rewitalizacji będzie stanowiło podstawę wspierania go

¹ „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, Minister Rozwoju, 2016, s. 5.

poprzez instrumenty i narzędzia dedykowane rewitalizacji (programy unijne oraz krajowe) lub korzystania z preferencji w innych instrumentach, programach i działaniach sektorowych.

Proces rewitalizacji prowadzony jest przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, przedstawicieli samorządu terytorialnego i mieszkańców gminy). Szczególny nacisk kładziony jest na zaangażowanie lokalnej społeczności, czyli osoby, których w szczególności dotyczą planowane działania.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 stanowi spójny dokument operacyjny mający na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego najbardziej zdegradowane obszary gminy poprzez przedsięwzięcia kompleksowe (uwzględniające aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny, środowiskowy i kulturowy), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany.

Rewitalizacja gminy Lisków koncentruje się na 5 głównych obszarach:

- a. społecznym – działania koncentrujące się na zapobieganiu patologiom i wykluczeniu społecznemu (marginalizacji, bezrobociu, ubóstwu) oraz mające na celu wzrost poziomu integracji mieszkańców gminy;
- b. gospodarczym – rozpowszechnianie i ułatwianie aktywności gospodarczej;
- c. przestrzenno-funkcjonalnym – w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, w tym: zaplanowano inwestycje w zakresie budowy elementów małej infrastruktury rekreacyjnej, zagospodarowania obszarów stanowiących miejsca rozrywki i integracji dla mieszkańców;
- d. technicznym – zły stan techniczny obiektów użyteczności publicznej, brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska;
- e. środowiskowym – brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska oraz występowanie wyrobów zawierających azbest.

Program Rewitalizacji ujmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków unijnych oraz innych publicznych lub prywatnych) tak, aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego

lub przestrzenno-funkcjonalnego lub technicznego lub środowiskowego związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem.

Koncentracja interwencji i potrzeba hierarchizacji potrzeb powodują, że programy rewitalizacji dotyczą terenów o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy, obejmujących całość lub część zdiagnozowanego obszaru zdegradowanego i dotkniętych szczególną koncentracją problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych.

Dzięki wdrożeniu Programu Rewitalizacji zwiększy się atrakcyjność gospodarcza gminy Lisków, a co za tym idzie stworzona zostanie szansa dla rozwoju nowych podmiotów gospodarczych oraz tworzenia miejsc pracy. Ponadto wdrożenie działań zaplanowanych w Programie Rewitalizacji pozwoli na rozwój kulturalno-społeczny gminy, a co za tym idzie na przeciwdziałanie wykluczeniu kulturalnemu mieszkańców gminy.

Objęcie danego obszaru PR będzie stanowiło podstawę do ubiegania się o dofinansowanie poszczególnych przedsięwzięć w ramach funduszy zewnętrznych w tym środków Unii Europejskiej.

2. DEFINICJE

Rewitalizacja – to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).

Dla prowadzenia rewitalizacji wymagane są:

- a. uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju gminy;
- b. pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji oraz analizie dotyczących go problemów; diagnoza obejmuje kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe;
- c. ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych;
- d. właściwy dobór narzędzi i interwencji do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru;
- e. zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennofunkcjonalnej, technicznej, środowiskowej;
- f. koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji;

- g. realizacja wynikającej z art. 5 ust. 1 rozporządzenia ogólnego zasady partnerstwa² polegającej na włączeniu partnerów w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Rewitalizacja jest prowadzona zgodnie z zasadami zawartymi w Umowie Partnerstwa, a w szczególności z zasadami polityki przestrzennej zawartymi w rozdziale 1.5.4 Umowy Partnerstwa.

Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a. gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b. środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c. przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d. technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

² „Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiające wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW oraz EFMiR”

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w pkt 2, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe (w tym poportowe i powydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Program rewitalizacji – inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji (np. lokalne programy rewitalizacji, miejskie programy rewitalizacji).

Projekt rewitalizacyjny – projekt wynikający z programu rewitalizacji, tj. zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów (zawierający listę planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z ich opisami

zawierającymi, w odniesieniu do każdego projektu/przedsięwzięcia rewitalizacyjnego, co najmniej: nazwę i wskazanie podmiotów go realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji) albo logicznie powiązany z treścią i celami programu rewitalizacji (zawierający charakterystykę pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową), zgłoszony do objęcia albo objęty współfinansowaniem UE z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego.

Komplementarność przestrzenna – oznacza konieczność wzięcia pod uwagę podczas tworzenia i realizacji programu rewitalizacji wzajemnych powiązań pomiędzy projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi zarówno realizowanych na obszarze rewitalizacji, jak i znajdujących się poza nim, ale oddziałujących na obszar rewitalizacji. Zapewnienie komplementarności przestrzennej projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych ma służyć temu, by program rewitalizacji efektywnie oddziaływał na cały dotknięty kryzysem obszar (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach), poszczególne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne wzajemnie się dopełniały przestrzennie oraz by zachodził między nimi efekt synergii. Celem zapewnienia komplementarności przestrzennej interwencji jest także to, by prowadzone działania nie skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary lub nie prowadziły do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.

Komplementarność problemowa – oznacza konieczność realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym, środowiskowym). Zapewnienie komplementarności problemowej ma przeciwdziałać fragmentacji działań (np. tzw. „rewitalizacji technicznej”, „rewitalizacji społecznej” – określeń błędnie stosowanych, ponieważ rewitalizacja jest zawsze kompleksowa) koncentrując uwagę na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru. Skuteczna komplementarność

problemowa oznacza konieczność powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy na innych polach, co skutkuje lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań administracji.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna – oznacza konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym celu niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania programem rewitalizacji w przyjętym przez daną gminę systemie zarządzania w ogóle.

Komplementarność międzyokresowa – oznacza konieczność dokonania rozeznania, analizy i krytycznej oceny oraz sformułowania wniosków na temat dotychczasowego (w kontekście zaangażowania środków wspólnotowych, szczególnie w ramach polityki spójności 2007-2013) sposobu wspierania procesów rewitalizacji, jego skuteczności, osiągnięć i problemów wdrażania projektów i programów rewitalizacji. W oparciu o dokonane analizy zasadne jest zadbanie o uzupełnianie (dopełnianie) przedsięwzięć już zrealizowanych w ramach polityki spójności 2007-2013 (np. o charakterze infrastrukturalnym) projektami komplementarnymi (np. o charakterze społecznym) realizowanymi w ramach polityki spójności 2014-2020. Zachowanie ciągłości programowej (polegającej na kontynuacji lub rozwijaniu wsparcia z polityki spójności 2007-2013) ma w procesach rewitalizacji kluczowe znaczenie.

Komplementarność źródeł finansowania – w kontekście polityki spójności 2014-2020, oznacza, że projekty rewitalizacyjne, wynikające z programu rewitalizacji opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jest konieczna dla uzyskania korzystnych efektów dla obszarów rewitalizacji. Komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądanych zmian.

3. METODOLOGIA

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 opracowany został z wykorzystaniem modelu ekspercko-partycypacyjnego, polegającego na możliwie szerokim udziale wszystkich interesariuszy w pracach nad PR, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za przeprowadzenie procesu konsultacji społecznych, warsztatów, diagnozy, badań ankietowych oraz opracowanie dokumentu pn. Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023.

Etapy prac nad PR obejmowały następujące działania:

1. Podjęcie dnia 18 sierpnia 2017 roku przez Radę Gminy w Liskowie uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 [Uchwała Nr XXXI/228/2017 Rady Gminy Lisków dnia 18 sierpnia 2017 roku].

2. Zarządzenie Wójta Gminy Lisków z dnia 26 kwietnia 2017 roku w sprawie powołania Zespołu ds. opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków do roku 2023 [Zarządzenie nr 0050/20/2017 Wójta Gminy Lisków z dnia 26 kwietnia 2017 roku].

3. Zorganizowanie i przeprowadzenie spotkań konsultacyjno-informacyjnych, badań ankietowych oraz spotkań warsztatowych mających na celu poznanie opinii na temat uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, aktualnych potrzeb oraz przyszłych kierunków rozwoju gminy Lisków oraz propozycji projektów i zadań rewitalizacyjnych, które mogłyby zostać ujęte w PR.

4. Opracowanie diagnozy obecnej sytuacji w gminie Lisków w celu wyznaczenia obszarów problemowych oraz wskazania działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze, tj.: pozyskanie danych statystycznych i rejestrowych nt. sytuacji gminy Lisków.

5. Zbieranie oraz opracowanie bazy fiszek projektowych składanych przez mieszkańców oraz podmioty działające na obszarze gminy Lisków w zakresie propozycji projektów do realizacji na terenie zdegradowanych obszarów gminy.

6. Opracowanie i zredagowanie projektu Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 zgodnie z wypracowanymi ustaleniami przez ekspertów zewnętrznych.

7. Odstąpienie od procedury przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania Programu na środowisko na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie

środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 353, z późn. zm.).

8. Uchwalenie Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 powstał w wyniku prac przedstawicieli samorządu lokalnego, instytucji publicznych, przedsiębiorców i pracowników Urzędu Gminy Lisków, przy współudziale ekspertów i specjalistów zewnętrznych, a także mieszkańców gminy, jako głównych interesariuszy procesu rewitalizacji.

W tabelach zamieszczonych w Programie Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 oraz Diagnozie zjawisk kryzysowych dla Gminy Lisków dane o wartościach wskazujących na występowanie negatywnego zjawiska oznaczono kolorem czerwonym, natomiast kolor zielony został użyty dla podkreślenia pozytywnej sytuacji w danym sołectwie.

4. OPIS POWIĄZAŃ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

Program Rewitalizacji jest jednym z narzędzi realizujących strategię rozwoju gminy, w związku z czym proces rewitalizacji powinien stanowić element całościowej wizji rozwoju gminy. Poniżej przedstawiono powiązania niniejszego dokumentu z celami wdrażanej polityki europejskiej, krajowej, regionalnej i lokalnej.

1. Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich

Dokument podkreśla potrzebę opracowania strategii zintegrowanego rozwoju miejskiego, przy uwzględnieniu aspektu ekonomicznego, społecznego i ekologicznego, a także wymiaru zdrowotnego i kulturowego oraz zdolności instytucjonalnych państwa. Ponadto prowadzenie polityki zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich winno uwzględniać warunki i potrzeby lokalne oraz zasadę pomocniczości. Karta opisuje narzędzia wykorzystywane do wdrażania programów zintegrowanego rozwoju oraz podaje główne zalecenia dotyczące krajowych polityk miejskich.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 uwzględnia szeroki wymiar zintegrowanego rozwoju gminy zarówno w aspekcie społecznym, ekonomicznym, jak również zwraca uwagę na warunki i potrzeby lokalne, co oznacza, że mimo tego iż gmina Lisków ma charakter gminy wiejskiej, spełnia na etapie opracowywania zalecenia Karty Lipskiej na rzecz zrównoważonego rozwoju.

2. Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Dokument ten stanowi unijną strategię rozwoju na najbliższe dziesięciolecie, stanowiąca najwyższy poziom odniesienia przy programowaniu strategicznym każdego poziomu programowania państw Unii Europejskiej. Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy innowacji;
- Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;

- Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 priorytetowo traktuje takie zagadnienia, jak rynek pracy, zatrudnienie, rozwój wiedzy oraz walkę z ubóstwem. Szczególnie ważny jest są kwestię związane z włączeniem społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

3. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020

Dokument jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Głównym oczekiwanym efektem realizacji Strategii jest wzrost zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Wiodąca w niej jest zasada zrównoważonego rozwoju całego kraju w wymiarze gospodarczym, społecznym, środowiskowym i terytorialnym oraz założenie, że z efektów Strategii skorzystają wszyscy obywatele. W Strategii dużą wagę przywiązuje się do wzrostu innowacyjności Polski, reindustrializacji, a także zrównoważonego rozwoju kraju, realizowanego z uwzględnieniem interesu mniejszych miast oraz wsi.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 wpisuje się w następujące cele w obszarze:

- Cel szczegółowy I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną:
 - Obszar – Reindustrializacja,
 - Obszar – Rozwój innowacyjnych firm,
 - Obszar – Kapitał dla rozwoju.
- Cel szczegółowy II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony:
 - Obszar – Spójność społeczna,

Obszar – Rozwój zrównoważony terytorialnie.

3. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

Kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim. Jest ona także podstawowym dokumentem wyznaczającym ramy polityki regionalnej Polski do roku 2020.

Według wizji Strategii w 2020 roku polskie regiony stanowić będą lepsze miejsce do życia dzięki podniesieniu poziomu i jakości życia oraz przez stworzenie takich ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych, które zwiększają szanse realizacji aspiracji i możliwości jednostek i wspólnot lokalnych. Polskie regiony będą silniejsze gospodarczo, lepiej zintegrowane gospodarczo, społecznie i przestrzennie oraz bardziej samorządne w wyniku procesu decentralizacji i szerszego urzeczywistniania zasady partnerstwa i subsydiarności. Realizacja wizji będzie możliwa poprzez osiągnięcie głównego celu strategii, którym jest efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Realizacji celu strategicznego służyć będą trzy cele:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, 3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

W ramach celu 2. ujęto cel operacyjny 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze. W Polsce znajduje się wiele obszarów które, pomimo znacznej na tle innych jednostek terytorialnych zamożności, utraciły w ostatnich latach, na skutek zmian społeczno-gospodarczych, możliwości wzrostu i kreowania zatrudnienia z powodu upadku tradycyjnego przemysłu, gwałtownej zmiany koniunktury na wytwarzane produkty i usługi, degradacji środowiska przyrodniczego czy też powiązanej z tymi procesami degradacji infrastruktury, w tym mieszkaniowej, a także dużego odpływu ludności. Do najważniejszych zagadnień, które powinny być brane pod uwagę przy projektowaniu i realizacji działań restrukturyzacyjnych i rewitalizacyjnych będą należały działania: wsparcie jakości kapitału ludzkiego, modernizacja struktury gospodarczej, wspierające nadrobienie zaległości w zakresie infrastruktury technicznej, wspierające modernizację i rozwój obiektów użyteczności publicznej o znaczeniu subregionalnym, wsparcie kompleksowych programów rewitalizacyjnych obejmujących zagadnienia infrastrukturalne, gospodarcze i społeczne.

Działania w ramach tego obszaru problemowego polityki regionalnej będą prowadzone na podstawie lokalnych programów rewitalizacji.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 jest zgodny z następującymi celami:

- Strategiczny cel polityki regionalnej: Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym;
- Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”);
- Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).

4. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*

Dokument określający zasady ładu przestrzennego w Polsce. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest najważniejszym dokumentem strategicznym w kwestii zagospodarowania przestrzennego kraju. Został on stworzony w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania jego przestrzeni. Dokument zawiera cele i kierunki działań służące takiemu planowaniu przestrzennemu, który pozwoli na wzrost społeczno-gospodarczy państwa.

W dokumencie wskazano, na nadrzędną ustrojową zasadę zrównoważonego rozwoju, z której wyprowadzono wprost zasady planowania publicznego. Wśród nich należy wymienić: zasadę racjonalności ekonomicznej, zasadę preferencji regeneracji (odnowy) nad zajmowaniem nowych obszarów pod zabudowę, zasadę przezorności ekologicznej i zasadę kompensacji ekologicznej.

Zasada preferencji regeneracji (odnowy) nad zajmowaniem nowych obszarów pod zabudowę oznacza w szczególności intensyfikację procesów urbanizacyjnych na obszarach już zagospodarowanych, tak aby minimalizować ekspansję zabudowy na nowe tereny. W praktyce zasada ta przeciwdziała rozpraszaniu zadań inwestycyjnych, przyczynia się do efektywnego wykorzystania przestrzeni zurbanizowanej, chroniąc jednocześnie przestrzeń wewnątrz miast przed dewastowaniem (zasada odnosi się do recyklingu przestrzeni).

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 wpisuje się w następujące cele:

- Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystywanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów – w ramach tego celu zaplanowano działanie 2.3.2. Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast.

W punkcie tym ustalono, że działania polityki przestrzennej w odniesieniu do zdegradowanych obszarów zurbanizowanych mają na celu przywrócenie ich funkcji administracyjnych, społecznych i gospodarczych oraz stworzenie warunków sprzyjających ich powtórному zagospodarowaniu, dzięki skorelowanym interwencjom w sferze planowania przestrzennego, inwestycjom infrastrukturalnym oraz wsparciu zasobów ludzkich i przedsiębiorczości. Działania restrukturyzacyjne i rewitalizacyjne doprowadzą do odzyskania atrakcyjności danego obszaru lub miasta, do przywrócenia korzystnych warunków życia i podejmowania działalności gospodarczej oraz inwestycyjnej z wykorzystaniem istniejącego potencjału kulturowego i zachowaniem funkcji symbolicznych oraz przyrodniczych obszaru w procesie jego adaptacji do nowych funkcji.

- Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego.

5. Krajowa Polityka Miejska 2023

Strategicznym celem krajowej polityki miejskiej jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Uszczegółowieniem powyższego celu strategicznego jest pięć celów szczegółowych, spójnych z celami postawionymi w dokumentach strategicznych Polski oraz Unii Europejskiej, kreujących miasto/tereny zurbanizowane konkurencyjne, silne, spójne, zwarte i zrównoważone, sprawne.

Do roku 2020 proponuje się następujące cele krajowej polityki miejskiej:

- I. Stworzenie warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych.
- II. Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji.
- III. Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.

- IV. Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia.
- V. Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym na niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 jest zgodny z celami nr I, III, IV i V, ponieważ celem działań w zakresie rewitalizacji jest zmiana strukturalna danego obszaru – nie tylko poprawa jakości życia i walorów estetycznych, ale przede wszystkim przywrócenie na nim aktywności gospodarczej i społecznej.

6. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Dokument ten opiera się na koncepcji polegającej na budowaniu kapitału ludzkiego w pięciu etapach życia:

1. wczesne dzieciństwo,
2. edukacja szkolna,
3. edukacja na poziomie wyższym,
4. aktywność zawodowa, uczenie się dorosłych i rodzicielstwo,
5. starość.

Celem głównym Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 jest zgodny z następującymi celami:

- Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia;
- Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Cel szczegółowy 4: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej;
- Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli.

7. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Dokument powstał w odpowiedzi na jedno z kluczowych wyzwań rozwojowych, zidentyfikowanych w Raplocie „Polska 2030”. W Strategii kapitał społeczny rozumiany jest jako wynikająca z zaufania oraz obowiązujących norm i wzorów postępowania, zdolność do mobilizacji i łączenia zasobów, która sprzyja kreatywności oraz wzmacnia wolę współpracy i porozumienia w osiaganiu wspólnych celów.

Ze względu na szeroki zakres pojęcia kapitału społecznego, SRKS jest dokumentem horyzontalnym i wieloaspektowym, a jego przygotowanie wymagało współpracy i zaangażowania wielu partnerów.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 wpisuje się w:

- Cel szczegółowy 1. Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji;
- Cel szczegółowy 2. Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne;
- Cel szczegółowy 4. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego.

8. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

W dokumencie tym określono kluczowe kierunki interwencji publicznej mające służyć kształtowaniu jak najlepszych warunków dla rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w Polsce. Zapisane w KPRES cele, wynikające z nich działania oraz spodziewane rezultaty zostały sformułowane w oparciu o diagnozę sektora ekonomii społecznej przy uwzględnieniu aktualnego kontekstu politycznego, społecznego i gospodarczego w Polsce i w Unii Europejskiej. Przyjęte założenia, konstrukcja i treść dokumentu sprawiają, iż KPRES jest dokumentem otwartym na zjawiska i procesy, jakie mogą zajść w bliższej i dalszej perspektywie, a mające potencjalny wpływ na rozwój ekonomii społecznej.

Dzięki szerokim konsultacjom dokumentu oraz udziałowi w jego tworzeniu przedstawicieli różnych środowisk i sektorów, KPRES w sposób kompleksowy określa i definiuje działania państwa oraz interesariuszy, służące rozwojowi ekonomii społecznej w Polsce, mające na celu wzrost jej znaczenia w tworzeniu i realizacji polityk publicznych.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 wpisuje się w cel główny, który brzmi: Do roku 2020 podmioty ekonomii społecznej staną się ważnym elementem

aktywizacji osób w trudnej sytuacji oraz dostarczycielem usług użyteczności publicznej działającym we wspólnotach samorządowych.

9. Umowa Partnerstwa

To najważniejszy dokument określający strategię inwestowania nowej puli funduszy europejskich w ramach polityki spójności, wspólnej polityki rolnej oraz wspólnej polityki rybołówstwa. W dokumencie tym wyróżniono cztery priorytety, na których skupiać się będzie wydatkowanie unijnych środków. Są to:

- otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom;
- spójność społeczna i aktywność zawodowa;
- infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu zatrudnienia;
- środowisko i efektywne zarządzanie zasobami.

Postanowienia Umowy Partnerstwa zostały ujęte w 5 częściach. W pierwszej opisane zostały rozwiązania zapewniające zgodność dokumentu ze Strategią Europa 2020. W tej części omówiono także główne potrzeby rozwojowe kraju. Uwzględniając zróżnicowanie terytorialne, dotychczasowe doświadczenia i wnioski z ewaluacji ex ante dokonano analizy potrzeb w kontekście realizacji celów rozwojowych kraju i regionów.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 odnosi się do następujących celów tematycznych:

- Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK (EFRR);
- Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW);
- Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami (FS, EFRR);
- Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników (EFS, EFRR);
- Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem (EFS, EFRR);
- Cel tematyczny 10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie (EFS, EFRR).

10. Narodowy Plan Rewitalizacji 2022. Założenia

Głównym celem dokumentu jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie tworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań. Ma on promować ideę „powrotu do miast” – zwartych w zabudowie, ograniczających emisyjność, charakteryzujących się dbałością o zieloną infrastrukturę i jednocześnie przyjaznych mieszkańcom. Horyzont czasowy dokumentu to 2022 rok. Wyznaczenie go związane jest z jednej strony z dużymi środkami dostępnymi dla Polski z budżetu UE na lata 2014-2020 (przewiduje się, że na szeroko rozumianą rewitalizację będzie to nie mniej niż 25 mld zł), a z drugiej umożliwi zbudowanie mocnych podstaw dla krajowych instrumentów, po jego zakończeniu. Zgodnie z NPR dobrze prowadzona rewitalizacja powinna być: kompleksowa poprzez zmiany w różnych sferach życia mieszkańców miasta – społecznej (np. edukacja, aktywizacja społeczna), kulturowej, gospodarczej (np. promowanie samozatrudnienia, ułatwienia w zakładaniu działalności gospodarczej), przestrzennej (np. remonty, działania infrastrukturalne dla tworzenia przyjaznego, bezpiecznego otoczenia) czy środowiskowej, zintegrowana poprzez współpracę i uporządkowanie działań różnych podmiotów (aby np. techniczna poprawa warunków zamieszkania na obszarach kryzysowych zawsze szła w parze z działaniami społecznymi adresowanymi do mieszkańców), prowadzona w ścisłej współpracy ze społecznością lokalną (a także przez nią samą), skoncentrowana terytorialnie, co oznacza, że powinna odnosić się do konkretnego zdegradowanego obszaru, a nie punktowych działań.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 wpisuje się w główny cel dokumentu.

11. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020

Jest to dokument strategiczny, wyznaczający główne kierunki rozwoju regionu. To podstawowe narzędzie prowadzonej przez samorząd województwa polityki regionalnej. Strategia stanowi ważny element polityki regionalnej – uwzględnia zapisy dokumentów krajowych (np. Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego, Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, strategie sektorowe i inne dokumenty rządowe powiązane z rozwojem regionalnym) oraz zasady europejskiej polityki regionalnej. Jej konstrukcja opiera się na fundamentach poprzedniego dokumentu. Istotą proponowanych zmian jest założenie,

że wzmacniać rozwój regionu można jedynie przy równoczesnym rozwoju wszystkich części Wielkopolski zarówno biegunów wzrostu, jak i obszarów problemowych, a przede wszystkim przez wzmacnianie wzajemnie korzystnych relacji między nimi. Efektem takiego podejścia jest modyfikacja celów strategii, w swej istocie obejmujących podobne, jak poprzednio sfery, polegająca na ich uszczegółowieniu i na zaadresowaniu do konkretnych typów obszarów, borykających się ze swymi specyficznymi problemami.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 odnosi się do następujących celów strategicznych:

- Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa;
- Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu;
- Cel strategiczny 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia;
- Cel strategiczny 8. Zwiększenie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa.

12. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Został on przyjęty przez Sejmik Województwa w kwietniu 2010 roku. Jest to opracowanie wyrażające podstawowe priorytety planistyczne dla kształtowania rozwoju przestrzennego Wielkopolski w najważniejszych jego aspektach – ochrony przyrody, transportu i infrastruktury oraz rozwoju osadnictwa. Ich realizacja nastąpi na szczeblu samorządu gminnego, w tym również poprzez lokalizację inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Celem określonym w dokumencie jest zrównoważony rozwój przestrzenny regionu jako jedna z podstaw wzrostu poziomu życia mieszkańców. Realizacja tego celu opiera się na dwóch celach szczegółowych:

- Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku, m.in. poprzez restrukturyzację obszarów o ograniczonym potencjale rozwojowym;
- Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa.

W kierunkach rozwoju województwa rewitalizacja została przewidziana dla strefy intensywnych procesów urbanizacyjnych. W strefie tej znalazł się Poznań wraz z gminami przyległymi do miasta, a także obszar łączący miasta Kalisz i Ostrów Wielkopolski oraz Konin, Leszno, Piła i Gniezno. Zgodnie z tym dokumentem celem rozwoju jest kształtowanie zrównoważonej struktury przestrzennej, uwzględniającej duży popyt na tereny budowlane, przy ograniczonym zasobie wolnych terenów. Istotne jest wykorzystanie przestrzeni

zurbanizowanych, które wymagają rewitalizacji lub zmiany funkcji (tereny przemysłowe i powojkowe), jak również koncentracja zabudowy i ochrona walorów środowiska przyrodniczego. Ponadto o rewitalizacji i rekultywacji wspomina się w kontekście zachowania równowagi w środowisku przyrodniczym na terenach pokopalnianych.

Ponadto gmina Lisków znajduje się w sferze wielofunkcyjnego rozwoju terenów otwartych. Obejmuje ona tereny o warunkach niesprzyjających intensywnej produkcji rolnej. Jednocześnie, nie kwalifikują się one dla rekreacji o ponadlokalnym znaczeniu, położone są na uboczu głównych tras komunikacyjnych i tym samym posiadają ograniczone szanse na rozwój działalności gospodarczej.

13. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 (WRPO 2014+)

Jest on instrumentem realizującym zadania zmierzające do osiągnięcia spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej Unii Europejskiej przez inteligentny i zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. W ramach WRPO 2014+ wymieniono 10 osi priorytetowych, które określają główne kierunki wsparcia Funduszy Europejskich. W uszczegółowieniu dokumentu wskazano, że w Wielkopolsce skala degradacji fizycznej, gospodarczej i społecznej części obszarów jest znacząca. W mniejszych miastach regionu istnieją znaczne obszary charakteryzujące się zdegradowaną zabudową, zdekapitalizowaną infrastrukturą techniczną, ograniczoną dostępnością transportową, koncentracją negatywnych zjawisk społecznych. W dużych miastach regionu istnieją niekiedy całe dzielnice z zaznaczającymi się różnymi przejawami niedostosowania do standardów współczesności oraz znacznym stopniem degradacji zabudowy, przestrzeni publicznej, wyposażenia w elementy infrastruktury technicznej. Sytuacjom tym towarzyszą często zjawiska wykluczenia społecznego mieszkańców tych obszarów. Także znaczna część obszarów wiejskich Wielkopolski objęta jest występowaniem zjawisk degradacji społeczno-gospodarczej i fizycznej. Działania inwestycyjne, finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego mogą być powiązane z działaniami realizowanymi w ramach Osi Priorytetowych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego. Realizację projektów rewitalizacyjnych w ramach Działania 9.2 Rewitalizacja obszarów problemowych wspomagać mogą także projekty komplementarne, realizowane w ramach innych Działania finansowanych z EFRR, m.in. w zakresie promowania przedsiębiorczości w ramach Działania 1.3, modernizacji energetycznej budynków w Działaniu 3.2, promowania strategii niskoemisyjnych

i zrównoważonego transportu miejskiego w Działaniu 3.3, ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego w Działaniu 4.4, inwestycji w drogi lokalne w ramach Działania 5.1.

Instrumentem służącym koordynacji podejmowanych przez beneficjentów przedsięwzięć rewitalizacyjnych będą kompleksowe lokalne programy rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Wynikające z takich programów zintegrowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne i restrukturyzacyjne powinny prowadzić do wszechstronnej zmiany oblicza poddanych rewitalizacji obszarów, przede wszystkim w zakresie poprawy warunków życia mieszkańców. Obszary rewitalizowane będą wyznaczone z uwzględnieniem kryteriów przestrzennych, ekonomicznych oraz społecznych, z uwzględnieniem stopnia nasilenia problemów społecznych na danym obszarze, głównie związanych z deprywacją materialną i społeczną mieszkańców danego obszaru. Ponadto przedsięwzięcia infrastrukturalne finansowane z EFRR powinny być powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem.

14. Strategia Rozwoju Powiatu Kaliskiego na lata 2014-2021

Strategia Rozwoju Powiatu Kaliskiego na lata 2014-2021 to jeden z najważniejszych dokumentów przygotowywanych przez samorząd powiatowy. Określa on priorytety i cele polityki rozwoju społeczno-gospodarczego prowadzonego na obszarze subregionu. Dokument stanowi odpowiedź na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o strategię, jak również skuteczną próbę dostosowania się do standardów europejskich. Jest zbiorem propozycji kierunków działań zmierzających do trwałego i zrównoważonego rozwoju powiatu, jako całej wspólnoty mieszkańców.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 jest zgodny z wymienionymi w tabeli celami strategicznymi poprzez swoje cele i kierunki działań. Powiązanie celów Strategii Rozwoju Powiatu Kaliskiego na lata 2014-2021 z PR przedstawia tabela poniżej.

Tabela 1. Powiązanie Strategii Rozwoju Powiatu Kaliskiego na lata 2014-2021 z Programem Rewitalizacji

Cel Strategii Rozwoju Powiatu Kaliskiego na lata 2014-2021	Powiązane cele Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023	Powiązane cele Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023
Cel strategiczny II: Rozwój kultury lokalnej oraz wzrost atrakcyjności turystycznej powiatu	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY)	1.1. Integracja mieszkańców i włączenie społeczne 1.2. Aktywizacja młodzieży 1.3. Aktywizacja osób starszych

	Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom (PRZESTRZEŃ) Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)	2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych 2.2. Rewaloryzacja terenów zabytkowych 2.3. Rewitalizacja terenów zielonych 3.1. Modernizacja budynków i obiektów użyteczności publicznej 3.2. Renowacja budynków zabytkowych
Cel strategiczny III: Poprawa wewnętrznych i zewnętrznych powiązań komunikacyjnych	Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom (PRZESTRZEŃ)	2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych 2.2. Rewaloryzacja terenów zabytkowych 2.3. Rewitalizacja terenów zielonych
Cel strategiczny IV: Wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego, ekologicznego oraz rozwój i włączenie społeczne	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY)	1.1. Integracja mieszkańców i włączenie społeczne 1.2. Aktywizacja młodzieży 1.3. Aktywizacja osób starszych
Cel strategiczny V: Dobra organizacja współpracy wszystkich jednostek samorządowych na terenie Powiatu mająca na celu podniesienie efektywności i skuteczności przedsięwzięć rozwojowych	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY) Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)	1.1. Integracja mieszkańców i włączenie społeczne 1.2. Aktywizacja młodzieży 1.3. Aktywizacja osób starszych 3.1. Modernizacja budynków i obiektów użyteczności publicznej 3.2. Renowacja budynków zabytkowych

Źródło: opracowanie własne

15. Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej

Strategię Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej realizuje zespół gmin i powiatów powiązanych funkcjonalnie z Kaliszem i Ostrowem Wielkopolskim, tworzących wspólny obszar funkcjonalny obu miast, zwany Aglomeracją Kalisko-Ostrowską (AKO).

We współczesnym świecie nasilają się procesy aglomeracyjne. Miasta stają się centrami wzrostu decydującymi o poziomie życia i rozwoju otaczających ich obszarów. Jednocześnie zaobserwować można nasilenie konkurencji pomiędzy państwami, regionami, a nawet gminami – o inwestorów, mieszkańców, turystów, rezydentów, instytucje, a także o zewnętrzne źródła finansowania. Istotą trwałego rozwoju jest wykorzystanie potencjału tkwiącego w samym obszarze, czyli lokalnych, ponadlokalnych zasobach ludzkich, kapitale, ziemi. Szczególnie ważna jest aktywizacja miejscowej ludności.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 odnosi się do następujących celów:

- Przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich AKO;
- Poprawa stanu środowiska na obszarze funkcjonalnym AKO;
- Wzmacnianie rozwoju gospodarczego AKO, przedsiębiorczości, zatrudnienia i aktywności zawodowej;
- Rozwój infrastruktury AKO.

16. Strategia Rozwoju Gminy Lisków na lata 2014-2020

Misją i celem nadrzędnym samorządu gminnego jest prowadzenie długofalowej polityki zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, której efektem końcowym jest wzrost jakości życia mieszkańców. Zgodnie z ustawą o samorządzie terytorialnym zadaniem gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. Strategia rozwoju stanowi źródło informacji o stanie danej gminy. Pełni także funkcję bazy danych dla potencjalnych przedsiębiorców zainteresowanych ulokowaniem inwestycji na danym terenie.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 odnosi się do następujących celów strategicznych:

- Cel 1.2. Budowa kapitału społecznego na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego
- Cel 2.1. Poprawa jakości infrastruktury drogowej
- Cel 2.4. Modernizacja infrastruktury społecznej
- Cel 2.5. Poprawa ładu przestrzennego oraz wzrost poczucia bezpieczeństwa Mieszkańców
- Cel 3.1. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej

Tabela 2. Powiązanie Strategii Rozwoju Gminy Lisków na lata 2014-2020 z Programem Rewitalizacji

Cel Strategii Rozwoju Gminy Lisków na lata 2014-2020	Powiązane cele Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023	Powiązane cele Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023
Cel 1.2. Budowa kapitału społecznego na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY)	1.1. Integracja mieszkańców i włączenie społeczne 1.2. Aktywizacja młodzieży 1.3. Aktywizacja osób starszych 1.4. Aktywizacja osób niepełnosprawnych

Cel 2.1. Poprawa jakości infrastruktury drogowej	Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom (PRZESTRZEŃ)	2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych
Cel 2.4. Modernizacja infrastruktury społecznej	Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom (PRZESTRZEŃ) Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)	2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych 3.1. Modernizacja budynków i obiektów użyteczności publicznej
Cel 2.5. Poprawa ładu przestrzennego oraz wzrost poczucia bezpieczeństwa Mieszkańców	Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom (PRZESTRZEŃ)	2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych

Źródło: opracowanie własne

17. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020

Dokument ten ma za zadanie w znaczącym stopniu wspomóc praktyczne rozwiązania, które pozytywnie wpłyną na wzmocnienie oraz wsparcie społeczności lokalnej na drodze do osiągnięcia pełnej samodzielności w życiu społecznym. Strategia zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, we współpracy z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w powiecie. Celem opracowania jest przedstawienie bilansu korzystnych i niekorzystnych cech społecznych powiatu i na ich podstawie identyfikacja barier i przeszkód oraz opracowanie dokumentu, dzięki któremu możliwe będzie sprawne i racjonalne organizowanie działań, zmierzających do rozwiązywania problemów społecznych w powiecie kaliskim, między innymi poprzez wprowadzenie programów służących realizacji zadań pomocy społecznej. Podstawą strategii jest maksymalne wykorzystanie istniejących w regionie zasobów potencjału i korzyści płynących z jego uwarunkowań i położenia. Dokument ukazuje stan obecny, osiągnięcia zrealizowane przez wszystkie jednostki zajmujące się problematyką społeczną w powiecie w poprzednich latach, a także możliwości w zakresie rozwiązywania problemów społecznych i kierunki zamierzonych działań tychże jednostek.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 jest zgodny z wymienionymi w tabeli priorytetami poprzez swoje cele i kierunki działań. Powiązanie priorytetów Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 z PR przedstawia tabela poniżej.

Tabela 3. Powiązanie Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 z Programem Rewitalizacji

Cel Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020	Powiązane cele Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023	Powiązane cele Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023
Cel 1. Poprawa warunków bytowych mieszkańców gminy	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY)	1.1. Integracja mieszkańców i włączenie społeczne 1.2. Aktywizacja młodzieży 1.3. Aktywizacja osób starszych 1.4. Aktywizacja osób niepełnosprawnych
Cel 2. Wsparcie osób starszych oraz aktywizowanie osób niepełnosprawnych	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY) Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom (PRZESTRZEŃ) Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)	1.3. Aktywizacja osób starszych 1.4. Aktywizacja osób niepełnosprawnych 2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych 3.1. Modernizacja budynków i obiektów użyteczności publicznej
Cel 3. Utworzenie systemu wsparcia dla osób bezrobotnych w celu ich aktywizowania	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY)	1.2. Aktywizacja młodzieży 1.3. Aktywizacja osób starszych 1.4. Aktywizacja osób niepełnosprawnych

Źródło: opracowanie własne

18. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lisków

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy jest dokumentem o charakterze strategicznym określającym politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania ustalone na podstawie przeprowadzonej diagnozy całego terenu. Ustalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego są wiążące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, nie stanowią jednak podstawy prawnej do wydawania decyzji administracyjnych. Określona idea rozwoju przestrzenno-gospodarczego, w szczególności zakładająca wysokie standardy jakości przestrzeni publicznych, architektoniczne i środowiska przyrodniczego, może stać się zachętą do inwestowania, a także wyzwać aktywność społeczną.

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 jest zgodny z następującym celem polityki przestrzennej gminy:

- aktywizacja społeczno-gospodarcza gminy z uwzględnieniem stanu ładu przestrzennego, w tym architektury i urbanistyki oraz wymogów jego ochrony, walorów architektonicznych i krajobrazowych, wymogów środowiska oraz potrzeb interesu publicznego.

Tabela 4. Powiązanie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lisków z Programem Rewitalizacji

Cel Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lisków	Powiązane cele Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023	Powiązane cele Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023
Cel. Aktywizacja społeczno-gospodarcza gminy z uwzględnieniem stanu ładu przestrzennego, w tym architektury i urbanistyki oraz wymogów jego ochrony, walorów architektonicznych i krajobrazowych, wymogów środowiska oraz potrzeb interesu publicznego.	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY) Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom (PRZESTRZEŃ) Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)	1.1.Integracja mieszkańców i włączenie społeczne 1.2.Aktywizacja młodzieży 1.3.Aktywizacja osób starszych 2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych 2.2. Rewaloryzacja terenów zabytkowych 2.3. Rewitalizacja terenów zielonych 3.1. Modernizacja budynków i obiektów użyteczności publicznej 3.2. Renowacja budynków zabytkowych

Źródło: opracowanie własne

5. DIAGNOZA ZJAWISK KRYZYSOWYCH

Dokładna diagnoza zjawisk kryzysowych w gminie Lisków stanowi Załącznik nr 1 do Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023. Poniżej zostało przedstawione podsumowanie problemów i potencjałów w każdej z pięciu sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

5.1. PODSUMOWANIE SFERY SPOŁECZNEJ

W sferze społecznej zdiagnozowano następujące problemy:

- w ostatnich kilku latach w gminie Lisków odnotowywany jest spadek liczby mieszkańców – liczba ta spadła o 148 osoby w ciągu 6 lat;
- ujemny przyrost naturalny wynoszący -13;
- 60,8% mieszkańców gminy Lisków jest w wieku produkcyjnym, 18,4% w wieku przedprodukcyjnym, a 20,8% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat wzrósł udział liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, natomiast maleje udział ludności w wieku przedprodukcyjnym;
- współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,01 i jest mniejszy od średniej dla województwa;
- mieszkańcy gminy Lisków zawarli w 2015 roku 37 małżeństw – jest to więcej od wartości dla województwa wielkopolskiego oraz więcej od wartości dla Polski;
- najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkuje w sołectwie Lisków (głównie przy ul. Antoniego Szewczyka, ks. Wacława Blizińskiego, Ogrodowej, Rzgowskiej oraz Twórców Liskowa), a także w sołectwach: Koźlątków, Strzałków i Zakrzyn;
- najwięcej wymeldowań miało miejsce w sołectwie Lisków (przy ulicy: Ks. Wacława Blizińskiego) oraz sołectwach Koźlątków, Chrusty i Nadziej;
- najwięcej zgonów miało miejsce w sołectwach: Chrusty, Lisków (ul. Antoniego Szewczyka, Twórców Liskowa), Strzałków i Zakrzyn;
- bezrobocie w gminie Lisków – 75 osób (1,9% mieszkańców);

- wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie kaliskim w 2016 roku to 3,1%. W gminie Lisków wskaźnik ten jest niższy i wynosi 2,6%;
- najwięcej bezrobotnych zamieszkuje w sołectwach Lisków, Trzebienie i Żychów;
- udział kobiet w strukturze osób bezrobotnych w gminie Lisków stanowił 66%, gdzie w powiecie kaliskim jest to 54,8%, a w województwie wielkopolskim – 57,7%;
- z pomocy społecznej w gminie Lisków w 2016 roku wg danych GOPS korzystało 72 rodzin;
- powyżej kryterium dochodowego znajdowało się tylko 5 gospodarstw domowych, a poniżej aż 123. Poniżej kryterium dochodowego znajdowało się aż 376 osób korzystających z pomocy społecznej, a powyżej – tylko 16 osób;
- powodami korzystania z pomocy społecznej były: ubóstwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba;
- najwięcej osób i rodzin korzystających z zasiłków pomocy społecznej zamieszkuje sołectwo Lisków oraz sołectwa Trzebienie, Zakrzyn, Strzałków i Ciepielew. W Liskowie największa liczba osób korzystająca z pomocy społecznej zamieszkuje ulice Twórców Liskowa i Ks. Wacława Blizińskiego;
- w 2016 na terenie gminy Lisków funkcjonowało 16 Niebieskich Kart – najwięcej w sołectwie Swoboda, Strzałków i Trzebienie;
- w 2016 roku na terenie gminy Lisków miało miejsce 335 wykroczeń oraz 30 przestępstw. Łącznie dla miejscowości Tomaszew, Wygoda, Żychów, Lisków, Młyniska i Nadziej odnotowano 18 przestępstw, dla pozostałych miejscowości gminy Lisków – 12;
- w gminie Lisków nie ma żłobka;
- ogólny spadek liczby uczniów;
- liczba miejsc dla wszystkich dzieci w przedszkolach jest niewystarczająca;
- na przestrzeni ostatnich lat maleje liczba czytelników w ciągu roku;
- frekwencja wyborcza w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w 2015 roku w Liskowie była niższa niż powiecie kaliskim, województwie i kraju;

w wyborach prezydenckich w 2015 roku frekwencja w Liskowie wynosiła 39,68% i również była najniższa w porównaniu do powiatu kaliskiego, Wielkopolski i kraju;

- w Liskowie zdaniem ankietowanych głównymi problemami społecznymi są: starzenie się społeczeństwa oraz słaba integracja lokalnej społeczności. W Pyczku zaś najczęściej wskazywano na: alkoholizm, słabą integrację lokalnej społeczności, bezrobocie oraz wypadki.

W sferze społecznej zdiagnozowano następujące potencjały:

- saldo migracji wewnętrznych dla gminy Lisków wynosi 1;
- w 2016 roku w gminie Lisków odnotowano więcej urodzeń (64) niż zgonów (51);
- w gminie Lisków zanotowano więcej zameldowań (123) niż wymeldowań (83);
- średni wiek mieszkańców wynosi 40,1 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego i mieszkańców całej Polski;
- liczba bezrobotnych w gminie Lisków od 2012 r. znacznie maleje;
- liczba zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zmalała od roku 2012 (5,1%) do roku 2016 (2,6%);
- wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie kaliskim w 2016 roku to 3,1%. W gminie Lisków wskaźnik ten jest niższy i wynosi 2,6%;
- w gminie Lisków funkcjonuje 7 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, a OSP z Liskowa włączona jest do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego;
- ważną rolę odgrywają liczne organizacje społeczne działające na terenie gminy Lisków – pełniące istotną rolę w aktywizacji mieszkańców;
- dużą aktywnością wykazuje się Stowarzyszenie „LGD7 – Kraina Nocy i Dni”;
- w gminie Lisków nie ma kina, ale dużą rolę odgrywa Gminny Ośrodek Kultury w Liskowie;
- w gminie działają kluby sportowe i grupy taneczne;
- na terenie gminy funkcjonuje Orkiestra Dęta OSP w Liskowie.

5.2. PODSUMOWANIE SFERY GOSPODARCZEJ

W sferze gospodarczej zdiagnozowano następujące problemy:

- najmniej podmiotów ma swoją lokalizację w sołectwach: Budy Liskowskie I, Budy Liskowskie II, Nadzieź, Zakrzyn-Kolonia i Annopol. W Józefowie nie funkcjonują żadne podmioty gospodarcze;
- najwięcej zawieszonych firm miało swoją siedzibę w sołectwie Lisków (ul. Ks. Wacława Blizińskiego, Antoniego Szewczyka);
- najwięcej wyrejestrowanych firm miało swoją siedzibę w sołectwie Lisków (również przy ul. Ks. Wacława Blizińskiego, Antoniego Szewczyka);
- od 2013 roku zauważalny jest wzrost liczby wyrejestrowanych firm, z wyjątkiem lat 2015-2016, gdzie spadła liczba wyrejestrowanych firm;
- w ostatnich latach widać malejącą liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, choć obserwowany był wyraźny wzrost między rokiem 2010 a 2011;
- wyniki badań ankietowych wykazały, iż w Liskowie głównymi problemami gospodarczymi są niskie wynagrodzenie, mało atrakcyjne miejsca pracy oraz wyjazdy młodych, zdolnych mieszkańców. Z kolei w sołectwie Pyczek największy problem dotyczy wyjazdów młodych, zdolnych mieszkańców.

W sferze gospodarczej zdiagnozowano następujące potencjały:

- wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniósł w 2016 roku 105,7. W roku 2015 wskaźnik ten kształtował się na poziomie 102,6;
- najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych ma swoją siedzibę w sołectwie Lisków, przy ulicach: Ks. Wacława Blizińskiego, Ogrodowej i Twórców Liskowa;
- na terenie gminy istnieją dobre warunki do rozwoju turystyki pieszej i rowerowej.

5.3. PODSUMOWANIE SFERY PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej zdiagnozowano następujące problemy:

- zużycie wody w ciągu roku przez jednego mieszkańca kształtuje się na poziomie 68,6 m³ i wzrasta od roku 2010 – 44,0m³;
- teren gminy nie jest w pełni skanalizowany (27,6%), zauważa się braki w infrastrukturze kanalizacyjnej, co przyczynia się do zwiększonego oddziaływania ścieków na gospodarkę glebową i wodną;
- stan infrastruktury wodociągowej jest określany jako średni, wymagający prac naprawczych i modernizacyjnych;
- na terenie gminy skanalizowane jest tylko jedno sołectwo –Żychów oraz częściowo Lisków i Ciepielew;
- na terenie gminy brak sieci ciepłowniczej;
- wyposażenie mieszkań w centralne ogrzewanie w 2015 roku według danych GUS wyniosło 67,1%;
- wzrost natężenia ruchu na drogach przyczynia się do zwiększonej degradacji tej infrastruktury;
- teren gminy Lisków jest dość przeciętnie skomunikowany;
- brak linii kolejowej; najbliższa stacja oddalona ok. 20 km w Opatówku;
- zły stan techniczny niektórych zabytków zlokalizowanych na terenie gminy, świadczących o zachowaniu kultury i specyfiki regionu;
- obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków są objęte ochroną konserwatorską, w związku z czym obowiązuje priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich w kierunkach ich zagospodarowania, działania podejmowane w odniesieniu do tych zabytków wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- nagromadzenie obiektów zabytkowych o zróżnicowanym stanie technicznym najsilniej widoczne jest w sołectwie Lisków, Strzałków i Zakrzyn;
- na terenie sołectw: Annopol, Budy Liskowskie I, Budy Liskowskie II, Chrusty, Józefów, Koźlątków, Madalin, Małgów, Nadzież, Pyczek, Swoboda, Trzebienie, Wygoda, Zakrzyn-Kolonia, Żychów nie występuje żadna infrastruktura sportowo-rekreacyjna;
- wyniki badania ankietowego wykazały, że w Liskowie głównym problemem w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych, z kolei w sołectwie Pyczek są to: zły stan infrastruktury okołodrogowej oraz niewystarczająca infrastruktura kanalizacyjna.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej zdiagnozowano następujące potencjały:

- wszystkie miejscowości z terenu gminy Lisków są wyposażone w sieć wodociągową;
- część gminy Lisków jest zgazyfikowana;
- występowanie oznakowanych szlaków rowerowych i pieszych;
- czas przejazdu z gminy Lisków do największych miast wojewódzkich czy pobliskich powiatowych mieści się w granicy do 2,5 godzin;
- występowanie na terenie gminy licznych zabytków o randze artystycznej i historycznej kształtującej obraz gminy i przyciągających turystów;
- teren gminy jest pokryty w całości zasięgiem sieci GSM głównych operatorów komórkowych w Polsce;
- na terenie gminy Lisków zapewniony jest dostęp do podstawowej opieki medycznej.

5.4. PODSUMOWANIE SFERY TECHNICZNEJ

W sferze technicznej zdiagnozowano następujące problemy:

- niektóre budynki użyteczności publicznej będące w administrowaniu gminy wymagają niezbędnych prac modernizacyjnych;
- w sołectwie Lisków głównym problemem w sferze technicznej jest niewystarczająca liczba mieszkań socjalnych, natomiast w sołectwie Pyczek niewystarczający dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych.

5.5. PODSUMOWANIE SFERY ŚRODOWISKOWEJ

W sferze środowiskowej zdiagnozowano następujące problemy:

- brak form ochrony przyrody;
- zły stan jednolitych części wód powierzchniowych;
- wody podziemne niezadawalającej jakości;
- dominującym nośnikiem ciepła – węgiel kamienny;
- system ciepłowniczy oparty na lokalnych kotłowniach i indywidualnych paleniskach;
- występowanie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy;

- gospodarstwa domowe głównym emiterem CO₂;
- tylko na budynku Ośrodka Zdrowia zainstalowane zostały kolektory słoneczne, na pozostałych obiektach będących w administrowaniu gminy lub jej jednostek nie ma zlokalizowanych instalacji wykorzystujących energię ze źródeł odnawialnych;
- wszystkie budynki komunalne w gminie powstała przed 1989, budynki te wymagają podjęcia modernizacji;
- głównym źródłem ogrzewania tych budynków jest ogrzewanie gazowe oraz kotły na paliwo stałe;
- potencjał gminy w obrębie odnawialnych źródeł energii nie jest wykorzystany;
- na terenie gminy nie są zlokalizowane elektrownie wiatrowe;
- na terenie gminy nie występuje przewarżanie biomasy do produkcji biogazu;
- według przeprowadzonego badania ankietowego, w Liskowie najczęściej wskazywano na problem związany z występowaniem azbestu i złym stanem wód, w sołectwie Pyczek do głównych problemów w sferze środowiskowej należy również występowanie azbestu.

W sferze środowiskowej zdiagnozowano następujące potencjały:

- brak przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu;
- gminny system gospodarki odpadami komunalnymi opiera się na zorganizowanej zbiórce odpadów;
- osiągnięcie wymaganych poziomów recyklingu takich frakcji, jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło oraz przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych, a także ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania;
- eliminacja niskiej emisji poprzez sukcesywną realizację zadań określonych w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej;
- gmina wykazuje duży potencjał do produkcji energii z wiatru, z racji lokalizacji na terenach o odpowiedniej prędkości wiatru;
- gmina Lisków znajduje się w części wysokiego promieniowania słonecznego. Potencjał energii słonecznej istniejący w gminie Lisków klasyfikuje się jako III stopień (w skali IV-

stopniowej). Takie natężenie promieniowania słonecznego zapewnia ekonomiczne przetwarzanie promieni w energię użyteczną;

- gmina ta jest położona w obszarze o wysokiej temperaturze wód podziemnych, która sięga do 90°C, co rekomenduje montaż np. gruntowych pomp ciepła na terenie gminy;
- Lisków jako gmina wiejska posiada potencjał do wytwarzania biogazu;
- na terenie gminy Lisków nie odnotowano przekroczenia poziomów dopuszczalnych stężeń pyłu zawieszonego PM10, PM 2,5 oraz poziomu docelowego B(a)P.

6. DELIMITACJA

W celu ustalenia na jakim obszarze gminy Lisków następuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, a wraz z nimi współwystępują negatywne zjawiska gospodarcze lub środowiskowe lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne, poszczególnym zjawiskom problemowym przypisano odpowiadające im wskaźniki statystyczne. Punktem odniesienia terytorialnego był podział gminy na sołectwa, a następnie podział miejscowości na ulice (jeśli ulice występują). Taki podział został dokonany na podstawie Ustawy o samorządzie gminnym, Statutu Gminy Lisków (uchwała nr XXVIII/154/2002 z dnia 9 października 2002 r.) oraz Statutów poszczególnych sołectw (uchwały: nr VIII/52/2015, nr VIII/53/2015, nr VIII/54/2015, nr VIII/55/2015, nr VIII/56/2015, nr VIII/57/2015, nr VIII/58/2015, nr VIII/59/2015, nr VIII/60/2015, nr VIII/61/2015, nr VIII/62/2015, nr VIII/63/2015, nr VIII/64/2015, nr VIII/65/2015, nr VIII/66/2015, nr VIII/67/2015, nr VIII/68/2015, nr VIII/69/2015, nr VIII/70/2015, nr VIII/71/2015).

Jednakże, na potrzeby niniejszego opracowania sołectwa Lisków i Lisków Rzgów scalono w jeden obszar, z racji niemożliwości podziału danych dla wspólnych ulic (ul. Ks. W. Blizińskiego, ul. Ogrodowa, ul. Leśna) sołectwa Lisków i Lisków Rzgów.

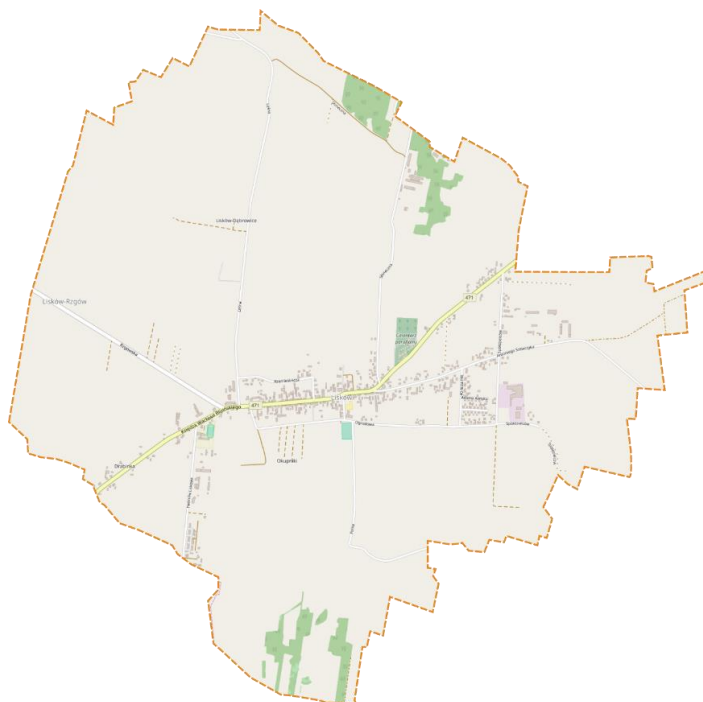
Uznanie danego zjawiska za problemowe, biorąc pod uwagę twarde dane statystyczne, następowało w przypadku stwierdzenia wartości powyżej lub poniżej średniej dla gminy (w zależności od charakteru zjawiska). Średnia dla gminy wyliczana była następująco: zsumowane wszystkie dane liczbowe w danych sołectwach podzielone przez liczbę sołectw. Ponadto zostało wyodrębnione sołectwo Lisków, które w wielu wskaźnikach wypadało najgorzej i ze względu na swoją powierzchnię zostało podzielone na ulice, a następnie dokonano wyliczeń wartości średniej dla tego sołectwa, aby określić stopień problemów na danych ulicach. Dodatkowo została wskazana wartość „zbliżone do średniej”. Wartość ta wskazywała niewielkie odchylenie danej liczbowej od średniej dla gminy i w związku z tym nie mogła ona zostać zaliczona ani do przedziału „poniżej średniej” ani „powyżej średniej”. Podział ten został dokonany w sposób subiektywny, ponieważ średnia w przypadku jednego ze wskaźników wynosiła 0,47, a najwyższe odchylenia powyżej i poniżej średniej to kolejno: 2,99 i 0,00, natomiast w przypadku innego ze wskaźników średnia wynosiła 1,95 a najwyższe odchylenia powyżej i poniżej średniej to kolejno: 16,81 i 0,00. W związku

z tym nie ma możliwości uśrednienia odchyleń i zastosowania matematycznej granicy. Zastosowana metoda delimitacji zapewnia, że wybór będzie adekwatny i obiektywny.

Rysunki poniżej przedstawiają przyjęty do delimitacji podział gminy na sołectwa oraz podział sołectwa Lisków na ulice.



*Rysunek 1. Podział gminy Lisków
Źródło: opracowanie własne*



*Rysunek 2. Podział sołectwa Lisków
Źródło: opracowanie własne*

Poniższa tabela prezentuje wszystkie jednostki gminy, które poddane zostały diagnozie i delimitacji.

Tabela 5. Jednostki gminy do delimitacji

Sołectwo	Liczba ludności	% udziału ludności w stosunku do gminy	Powierzchnia w ha	% udział powierzchni w stosunku do gminy
Annopol	100	1,87	255,3	3,38
Budy Liskowskie I	78	1,46	181,4	2,40
Budy Liskowskie II	110	2,05	109,8	1,45
Chrusty	141	2,63	297	3,93
Ciepielew	308	5,75	431,1	5,71
Józefów	119	2,22	322,9	4,28
Koźlątków	429	8,01	549	7,27
Lisków	1635	30,54	1042,3	13,81
Madalin	153	2,86	297	3,93
Małgów	332	6,20	548,9	7,27
Nadzież	109	2,04	153,9	2,04
Pyczek	108	2,02	373,1	4,94
Strzałków	387	7,23	527,4	6,99
Swoboda	80	1,49	217,1	2,88
Trzebień	275	5,14	434,3	5,75
Wygoda	289	5,40	466,8	6,18
Zakrzyn	398	7,44	771,6	10,22
Zakrzyn-Kolonia	128	2,39	219,6	2,91
Żychów	174	3,25	351,5	4,66
SUMA	5353		7550	

Źródło: opracowanie własne

Wskaźniki wybrane do delimitacji zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 6. Wskaźniki użyte na potrzeby wyznaczenia granic obszarów kryzysowych w gminie

Zjawisko	Wskaźniki wraz ze sposobem interpretacji
Sfera społeczna	
Depopulacja	Dynamika zmian ludności – zgony i wymeldowania w poszczególnych sołectwach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy (-1 – powyżej średniej gminnej (gorzej), 0 – zbliżone do średniej gminnej, 1 – poniżej średniej gminnej (lepiej))
Starzenie się społeczeństwa	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby mieszkańców w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy (-1 – powyżej średniej gminnej (gorzej), 0 – zbliżone do średniej gminnej, 1 – poniżej średniej gminnej (lepiej))
Bezrobocie	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy (-1 – powyżej średniej gminnej (gorzej), 0 – zbliżone do średniej gminnej, 1 – poniżej średniej gminnej (lepiej))
Ubóstwo	Liczba osób, którym udzielono zasiłki w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy (-1 – powyżej średniej gminnej (gorzej), 0 – zbliżone do średniej gminnej, 1 – poniżej średniej gminnej (lepiej))
Sfera gospodarcza	

Niski stopień przedsiębiorczości	Liczba firm w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy (-1 – poniżej średniej gminnej (gorzej), 0 – zbliżone do średniej gminnej, 1 – powyżej średniej gminnej (lepiej)), liczba zawieszonych firm w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy (-1 – powyżej średniej gminnej (gorzej), 0 – zbliżone do średniej gminnej, 1 – poniżej średniej gminnej (lepiej)) i liczba wykreślonych firm w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy (-1 – poniżej średniej gminnej (gorzej), 0 – zbliżone do średniej gminnej, 1 – powyżej średniej gminnej (lepiej))
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	
Nagromadzenie obiektów zabytkowych	Liczba zabytków w poszczególnych sołectwach i w mieście (-1 – powyżej średniej gminnej (gorzej), 0 – zbliżone do średniej gminnej, 1 – poniżej średniej gminnej (lepiej)) <i>Zabytki są w stanie wymagającym renowacji, a co za tym idzie mają znaczenie jako wskaźnik. Mimo iż obecność obiektów zabytkowych na danym terenie świadczy o jego potencjale historycznym/kulturowym to powoduje ona również konieczność zwiększenia nakładów finansowych na utrzymanie stanu technicznego tych obiektów, ale także ogranicza realizację pewnych inwestycji.</i>
Infrastruktura kanalizacyjna	Wyposażenie w infrastrukturę kanalizacyjną (-1 – niewyposażone w infrastrukturę kanalizacyjną, 1 – wyposażone w infrastrukturę kanalizacyjną)
Infrastruktura sportowa	Liczba obiektów sportowych w poszczególnych sołectwach (-1 – poniżej średniej gminnej (gorzej), 0 – zbliżone do średniej gminnej, 1 – powyżej średniej gminnej (lepiej))
Sfera techniczna	
Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych	Liczba budynków komunalnych wybudowanych przed 1989 r. (-1 – powyżej średniej gminnej (gorzej), 0 – zbliżone do średniej gminnej, 1 – poniżej średniej gminnej (lepiej))
Sfera środowiskowa	
Nagromadzenie wyrobów zawierających azbest	Masa wyrobów zawierających azbest na danym terenie (-1 – powyżej średniej gminnej, 0 – zbliżone do średniej gminnej, 1 – poniżej średniej gminnej)

Źródło: opracowanie własne

Szczegółowy opis każdego ze wskaźników w odniesieniu do sytuacji w gminie został przedstawiony w dalszej części rozdziału.

DEPOPULACJA

W ramach wskaźnika depopulacji wzięto pod uwagę liczbę wymeldowań i zgonów na danym obszarze w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy. Najsilniej problemu depopulacji w odniesieniu do największej liczby zgonów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców doświadczają obszary sołectw: Chrusty, Lisków (ul. Antoniego Szewczyka, Twórców Liskowa), Strzałków i Zakrzyn.

Również w sołectwie Lisków odnotowano najwięcej wymeldowań. W sołectwie tym najsilniej problemu wymeldowań doświadczają ulice Ks. Wacława Blizińskiego, Leśna, i Rzemieślnicza. Ponadto największa liczba wymeldowań miała miejsce w sołectwie Koźlątków.

Tabela 7. Liczba zgonów i wymeldowań w gminie Lisków w 2016 roku

Sołectwo	Ulica	Zgony	Zgony na 1000 mieszkańców	Podział względem średniej równej 0,47	Wymeldowania	Wymeldowania na 1000 mieszkańców	Podział względem średniej równej 1,05
Annopol		1	0,19	1	2	0,37	1
Budy Liskowskie I		0	0,00	1	1	0,19	1
Budy Liskowskie II		0	0,00	1	3	0,56	1
Chrusty		4	0,75	-1	5	0,93	0
Ciepielew		0	0,00	1	1	0,19	1
Józefów		0	0,00	1	0	0,00	1
Koźlątków		3	0,56	0	9	1,68	-1
Lisków		16	2,99	-1	29	10,84	-1
				Podział względem średniej dla gminy Lisków równej 0,70			Podział względem średniej dla gminy Lisków równej 1,27
	40 lecia PRL	0	0,00	1	1	0,61	1
	Adam Asnyka	1	0,61	0	0	0,00	1
	Antoniego Szewczyka	11	6,73	-1	2	1,22	0
	Ks. Wacława Blizińskiego	0	0,00	1	12	7,34	-1
	Marii Dąbrowskiej	0	0,00	1	0	0,00	1
	Karola Kosińskiego	1	0,61	0	0	0,00	1
	Leśna	1	0,61	0	6	3,67	-1
	Ogrodowa	0	0,00	1	2	1,22	0
	Polna	0	0,00	1	0	0,00	1
	Rzemieślnicza	0	0,00	1	4	2,45	-1
	Rzgowska	0	0,00	1	0	0,00	1
	Słoneczna	0	0,00	1	0	0,00	1
	Spółdzielców	0	0,00	1	1	0,61	1

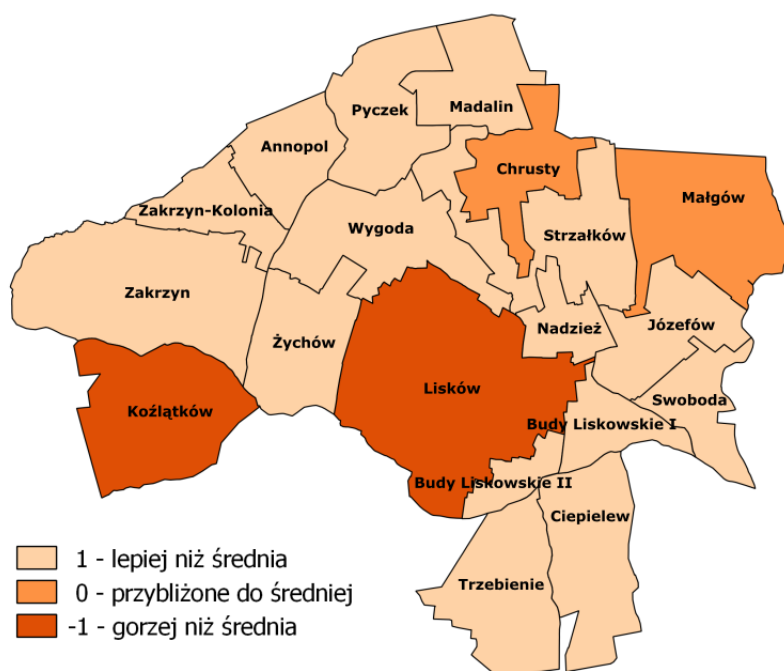
	Twórców Liskowa	2	1,22	-1	1	0,61	1
Madalin		0	0,00	1	3	0,75	1
Małgów		3	0,56	0	5	0,93	0
Nadzieź		2	0,37	1	10	0,75	1
Pyczek		0	0,00	1	0	0,19	1
Strzałków		8	1,49	-1	2	0,19	1
Swoboda		1	0,19	1	3	0,00	1
Trzebień		1	0,19	1	4	0,19	1
Wygoda		3	0,56	0	2	0,19	1
Zakrzyn		4	0,75	-1	3	0,19	1
Zakrzyn-Kolonia		1	0,19	1	0	0,75	1
Żychów		1	0,19	1	1	0,56	1
SUMA		64				83	

Źródło: opracowanie własne



Rysunek 3. Rozkład przestrzenny problemu największej liczby zgonów w gminie Lisków

Źródło: opracowanie własne



Rysunek 4. Rozkład przestrzenny problemu największej liczby 45ymeldowani w gminie Lisków
Źródło: opracowanie własne

STARZENIE SIĘ SPOŁECZEŃSTWA

Wskaźnik starzenia się społeczeństwa został wyrażony liczbą osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety po 60. Roku życia i mężczyźni po 65. Roku życia) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy. Wskaźnik starzenia się pozwala ocenić sytuację demograficzną danego terenu i wskazać możliwości rozwojowe danego społeczeństwa. Najsilniej obciążonymi demograficznie obszarami w gminie Lisków są sołectwa: Ciepielew, Koźlątków, Lisków, Małgów, Strzałków, Trzebień i Zakrzyn. W Liskowie najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkuje ulice: Antoniego Szewczyka, Ks. Wacława Blizińskiego, Ogrodową i Twórców Liskowa.

Tabela 8. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Lisków w 2016 r.

Sołectwo	Ulica	Liczba ludności	Wiek przed-produkcyjny	Wiek przedprodukcyjny na 1000 mieszkańców	Podział względem średniej równej 9,14	Wiek poprodukcyjny	Wiek poprodukcyjny na 1000 mieszkańców	Podział względem średniej równej 8,69
Annopol		100	20	3,74	-1	21	3,92	1
Budy Liskowskie I		78	13	2,43	-1	15	2,80	1
Budy Liskowskie II		110	29	5,42	-1	15	2,80	1
Chrusty		141	29	5,42	-1	27	5,04	1
Ciepielew		308	65	12,14	1	61	11,40	-1
Józefów		119	18	3,36	-1	22	4,11	1
Koźlątków		429	93	17,37	1	85	15,88	-1
Lisków		1635	296	30,82	1	345	35,31	-1
					Podział względem średniej dla gminy Lisków równej 12,93			Podział względem średniej dla gminy Lisków równej 15,07
	40 lecia PRL	33	7	4,28	-1	5	3,06	1
	Adam Asnyka	32	10	6,12	-1	6	3,67	1
	Antoniego Szewczyka	163	33	20,18	1	28	17,13	-1
	Ks. Wacława Blizińskiego	495	84	51,38	1	128	78,29	-1
	Marii Dąbrowskiej	67	10	6,12	-1	13	7,95	1
	Karola Kosińskiego	27	0	0,00	-1	9	5,50	1
	Leśna	59	8	4,89	-1	10	6,12	1
	Ogrodowa	195	35	21,41	1	29	17,74	-1
	Polna	4	1	0,61	-1	0	0,00	1
	Rzemieślnicza	69	12	7,34	-1	11	6,73	1
	Rzgowska	150	30	18,35	1	25	15,29	0
	Słoneczna	87	19	11,62	0	17	10,40	1
	Spółdzielców	67	14	8,56	-1	12	7,34	1
	Twórców Liskowa	187	33	20,18	1	52	31,80	-1
Madalin		153	38	7,10	-1	26	4,86	1
Małgów		332	64	11,96	1	70	13,08	-1

Nadzież		109	18	3,36	-1	24	4,48	1
Pyczek		108	19	3,55	-1	17	3,18	1
Strzałków		387	71	13,26	1	78	14,57	-1
Swoboda		80	20	3,74	-1	16	2,99	1
Trzebień		275	63	11,77	1	50	9,34	-1
Wygoda		289	61	11,40	1	40	7,47	1
Zakrzyn		398	88	16,44	1	78	14,57	-1
Zakrzyn-Kolonia		128	34	6,35	-1	24	4,48	1
Żychów		174	22	4,11	-1	26	4,86	1
SUMA		5353	1061			1040		

Źródło: opracowanie własne



Rysunek 5. Rozkład przestrzenny największej liczby osób w wieku poprodukcyjnym w gminie Lisków
Źródło: opracowanie własne

BEZROBOCIE

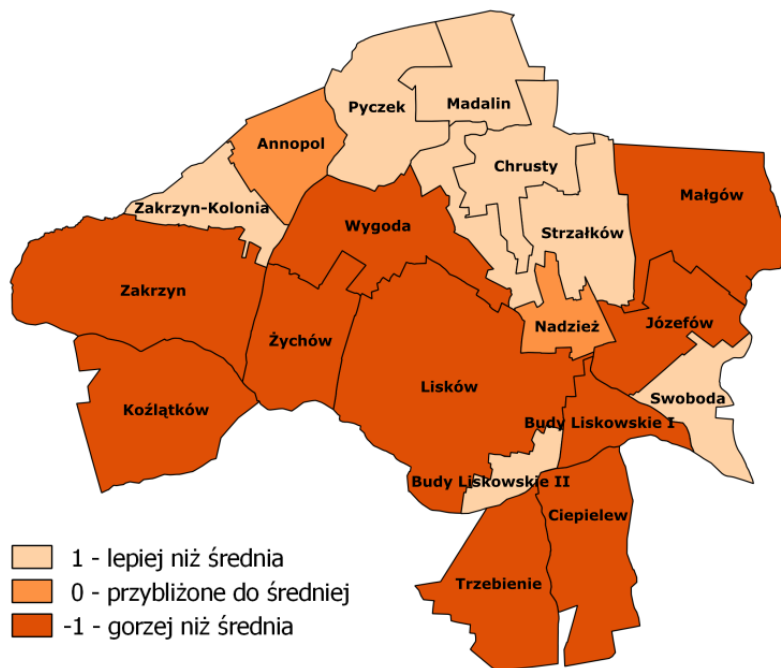
Wskaźnik poziomu bezrobocia wyraża liczbę bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kaliszu w 2016 roku na 1000 mieszkańców gminy. Zjawisko wysokiego bezrobocia stanowi kluczową barierę i zagrożenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego lokalnych społeczności, będące źródłem napięć i konfliktów społecznych. W gminie Lisków najsilniejsze bezrobocie występuje w sołectwach: Lisków, Trzebień i Żychów. W Liskowie problem bezrobocia najwyraźniej widoczny jest przy ul. Ks. Wacława Blizińskiego.

Tabela 9. Rozkład bezrobotnych w gminie Lisków według miejsc zamieszkania (dane za 2016 rok)

Sołectwo	Ulica	Liczba bezrobotnych	Liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Podział względem średniej równej 0,45
Annopol		2	0,37	0
Budy Liskowskie I		6	1,12	-1
Budy Liskowskie II		0	0,00	1
Chrasty		1	0,19	1
Ciepielew		6	1,12	-1
Józefów		3	0,56	-1
Koźlątków		4	0,75	-1
Lisków		21	3,92	-1

				Podział względem średniej dla gminy Lisków równej 0,92
	40 lecia PRL	0	0,00	1
	Adam Asnyka	0	0,00	1
	Antoniego Szewczyka	3	1,83	-1
	Ks. Wacława Blizińskiego	9	5,50	-1
	Marii Dąbrowskiej	0	0,00	1
	Karola Kosińskiego	0	0,00	1
	Leśna	3	1,83	-1
	Ogrodowa	2	1,22	-1
	Polna	0	0,00	1
	Rzemieślnicza	0	0,00	1
	Rzgowska	1	0,61	1
	Słoneczna	2	1,22	-1
	Spółdzielców	1	0,61	1
	Twórców Liskowa	0	0,00	1
Madalin		1	0,19	1
Małgów		5	0,93	-1
Nadzież		2	0,37	0
Pyczek		0	0,00	1
Strzałków		0	0,00	1
Swoboda		1	0,19	1
Trzebienie		5	0,93	-1
Wygoda		5	0,93	-1
Zakrzyn		8	1,49	-1
Zakrzyn- Kolonja		0	0,00	1
Żychów		5	0,93	-1
SUMA		75		

Źródło: opracowanie własne



Rysunek 6. Rozkład przestrzenny największej liczby bezrobotnych w gminie Lisków
Źródło: opracowanie własne

UBÓSTWO

Wskaźnik ubóstwa obejmuje liczbę osób pobierających zasiłki z pomocy społecznej w 2016 roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy. Pozwala on na dokonanie przybliżonej oceny stopnia zubożenia ludności oraz skali występowania problemów społecznych na danym obszarze. W gminie Lisków najwyższym wskaźnikiem ubóstwa charakteryzują się obszary sołectwa Lisków oraz Trzebień, Zakrzyn, Strzałków i Ciepielew. W Liskowie największa liczba osób korzystająca z pomocy społecznej zamieszkuje ulice Twórców Liskowa i Ks. Wacława Blizińskiego.

Tabela 10. Liczba osób pobierających zasiłki w gminie Lisków w 2016 roku

Sołectwo	Ulica	Liczba osób	Liczba osób na 1000 mieszkańców	Podział względem średniej równej 2,18
Annapol		3	0,56	1
Budy Liskowskie I		10	1,87	1
Budy Liskowskie II		6	1,12	1
Chruty		0	0,00	1
Ciepielew		22	4,11	-1
Józefów		4	0,75	1
Koźlątków		10	1,87	1
Lisków		24	4,48	-1

				Podział względem średniej dla gminy Lisków równiej 1,04
	40 lecia PRL	0	0,00	1
	Adam Asnyka	0	0,00	1
	Antoniego Szewczyka	0	0,00	1
	Ks. Wacława Blizińskiego	8	4,89	-1
	Marii Dąbrowskiej	0	0,00	1
	Karola Kosińskiego	0	0,00	1
	Leśna	0	0,00	1
	Ogrodowa	0	0,00	1
	Polna	4	2,45	-1
	Rzemieślnicza	1	0,61	1
	Rzgowska	0	0,00	1
	Słoneczna	1	0,61	1
	Spółdzielców	0	0,00	1
	Twórców Liskowa	10	6,12	-1
Madalin		15	2,80	-1
Małgów		18	3,36	-1
Nadzież		0	0,00	1
Pyczek		2	0,37	1
Strzałków		24	4,48	-1
Swoboda		9	1,68	1
Trzebień		37	6,91	-1
Wygoda		9	1,68	1
Zakrzyn		19	3,55	-1
Zakrzyn-Kolonia		7	1,31	1
Żychów		3	0,56	1
SUMA		222		

Źródło: opracowanie własne



Rysunek 7. Rozkład przestrzenny problemu ubóstwa w gminie Lisków
Źródło: opracowanie własne

NISKI STOPIEŃ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Niski poziom przedsiębiorczości został scharakteryzowany poprzez trzy wskaźniki. Pierwszy z nich wyrażony jest liczbą firm przypadających na 1000 mieszkańców. Kolejny wskaźnik to liczba zawieszonych firm na 1000 mieszkańców. Ostatni wskaźnik wyrażony został w postaci wykreślonych firm przypadających na 1000 mieszkańców. Wybrane wskaźniki świadczą o aktywności gospodarczej mieszkańców. Jej brak charakteryzuje zwykle obszary zdegradowane. Najniższym poziomem przedsiębiorczości pod względem liczby zarejestrowanych firm, charakteryzują się obszary sołectw: Budy Liskowskie I, Budy Liskowskie II, Nadzieź, Zakrzyn-Kolonia i Annopol. W Józefowie nie funkcjonują żadne podmioty gospodarcze. Największą liczbę zawieszonych firm odnotowano w sołectwie Lisków (ul. Ks. Wacława Blizińskiego, Antoniego Szewczyka). Najniższym poziomem przedsiębiorczości biorąc pod uwagę liczbę wykreślonych firm wykazuje również Lisków (ul. Ks. Wacława Blizińskiego, Antoniego Szewczyka).

Tabela 11. Liczba zarejestrowanych, zawieszonych i wykreślonych podmiotów gospodarczych w gminie Lisków (dane z 2016 roku)

Sołectwo	Ulica	Liczba podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Podział względem średniej równej 1,95	Liczba zawieszonych podmiotów gospodarczych	Liczba zawieszonych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Podział względem średniej równej 0,17	Liczba wykreślonych podmiotów gospodarczych	Liczba wykreślonych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Podział względem średniej równej 0,10
Annopol		2	0,37	-1	1	0,19	0	0	0,00	1
Budy Liskowskie I		1	0,19	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
Budy Liskowskie II		2	0,37	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
Chrusty		8	1,49	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
Ciepielew		10	1,86	0	0	0,00	1	0	0,00	1
Józefów		0	0,00	-1	0	0,00	1	1	0,19	-1
Koźlątków		21	3,92	1	2	0,37	-1	0	0,00	1
Lisków		90	16,81	1	7	1,30	-1	5	0,93	-1
				Podział względem średniej dla gminy Lisków równej 3,93			Podział względem średniej dla gminy Lisków równej 0,31			Podział względem średniej dla gminy Lisków równej 0,22
	40 lecia PRL	3	1,83	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
	Adam Asnyka	3	1,83	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
	Antoniego Szewczyka	5	3,06	-1	2	1,22	-1	2	1,22	-1
	Ks. Wacława Blizińskiego	33	20,18	1	2	1,22	-1	2	1,22	-1
	Marii Dąbrowskiej	2	1,22	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
	Karola Kosińskiego	2	1,22	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
	Leśna	3	1,83	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
	Ogrodowa	11	6,73	1	1	0,61	-1	1	0,61	-1
	Polna	0	0,00	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
	Rzemieślnicza	3	1,83	-1	1	0,61	-1	0	0,00	1
	Rzgowska	5	3,06	-1	1	0,61	-1	0	0,00	1

	Słoneczna	5	3,06	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
	Spółdzielców	5	3,06	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
	Twórców Liskowa	10	6,12	1	0	0,00	1	0	0,00	1
Madalin		5	0,93	-1	1	0,19	0	0	0,00	1
Małgów		7	1,30	-1	3	0,56	-1	0	0,00	1
Nadzież		1	0,19	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
Pyczek		3	0,56	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
Strzałków		9	1,68	-1	2	0,37	-1	1	0,19	-1
Swoboda		3	0,56	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
Trzebień		6	1,12	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
Wygoda		6	1,12	-1	0	0,00	1	1	0,19	-1
Zakrzyn		14	2,61	1	0	0,00	1	1	0,19	-1
Zakrzyn- Kolonja		2	0,37	-1	0	0,00	1	0	0,00	1
Żychów		9	1,68	-1	1	0,19	0	1	0,19	-1
SUMA		199			17			10		

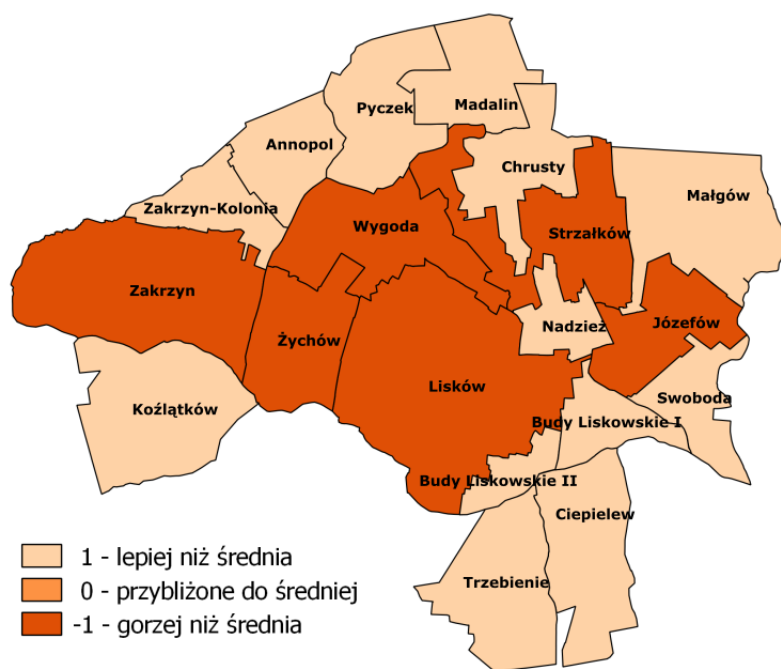
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Lisków



Rysunek 8. Rozkład przestrzenny problemu niskiej aktywności gospodarczej w gminie Lisków – liczba aktywnych firm
Źródło: opracowanie własne



Rysunek 9. Rozkład przestrzenny problemu niskiej aktywności gospodarczej w gminie Lisków – zawieszone firmy
Źródło: opracowanie własne



Rysunek 10. Rozkład przestrzenny problemu niskiej aktywności gospodarczej w gminie Lisków – wykreślone firmy

Źródło: opracowanie własne

NAGROMADZENIE OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH

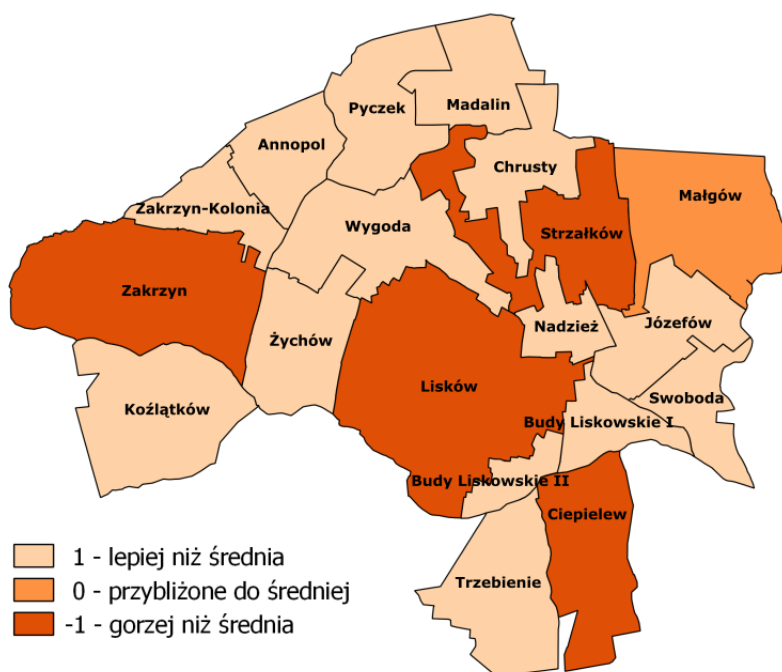
Wskaźnik nagromadzenia obiektów zabytkowych został wyrażony liczbą zabytków w poszczególnych sołectwach gminy Lisków. Analiza liczby zabytków stanowi zwykle uzupełnienie dla wskaźników społeczno-gospodarczych i świadczy o konieczności objęcia danego obszaru rewitalizacją w celu ochrony zabytków. Niektóre z zabytków są w stanie wymagającym renowacji, a co za tym idzie mają znaczenie jako wskaźnik. Mimo, iż obecność obiektów zabytkowych na danym terenie świadczy o jego potencjale historycznym/kulturowym to powoduje ona również konieczność zwiększenia nakładów finansowych na utrzymanie należytego stanu technicznego tych obiektów, ale także ogranicza realizację pewnych inwestycji. Nagromadzenie obiektów zabytkowych najsilniej widoczne jest w sołectwach: Lisków, Ciepielew, Strzałków oraz Zakrzyn.

Tabela 12. Liczba zabytków w gminie Lisków

Sołectwo	Liczba zabytków	Podział względem średniej równej 5,79
Annopol	3	1
Budy Liskowskie I	0	1
Budy Liskowskie II	0	1
Chrusty	2	1
Ciepielew	8	-1
Józefów	1	1

Koźlątków	3	1
Lisków	44	-1
Madalin	3	1
Małgów	5	0
Nadzieź	0	1
Pyczek	3	1
Strzałków	20	-1
Swoboda	0	1
Trzebień	3	1
Wygoda	1	1
Zakrzyn	14	-1
Zakrzyn-Kolonia	0	1
Żychów	0	1
SUMA	110	

Źródło: opracowanie własne



Rysunek 11. Rozkład przestrzenny liczby zabytków w gminie Lisków

Źródło: opracowanie własne

INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Wskaźnik wyposażenia w infrastrukturę kanalizacyjną został wyrażony podziałem na miejsca wyposażone i niewyposażone w infrastrukturę kanalizacyjną w 2016 roku. Analiza warunków mieszkaniowych stanowi zwykle uzupełnienie dla wskaźników społeczno-gospodarczych i świadczy o poziomie degradacji przestrzennej. W gminie Lisków skanalizowane są jedynie sołectwa Lisków i Żychów. Sołectwo Lisków jest częściowo wyposażone w sieć kanalizacyjną.



Rysunek 12. Rozkład przestrzenny wyposażenia w sieć kanalizacyjną na terenie gminy Lisków
Źródło: opracowanie własne

INFRASTRUKTURA SPORTOWA

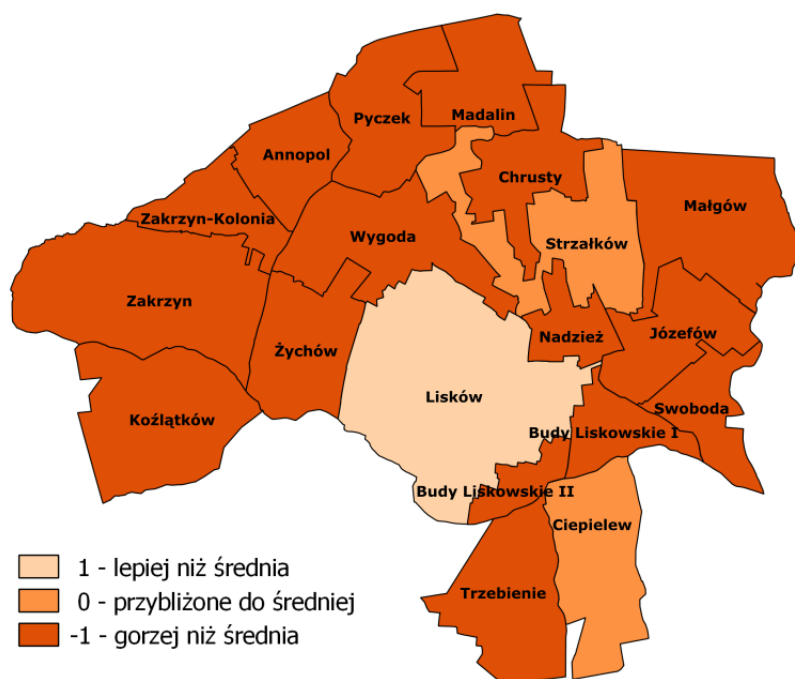
Wskaźnik wyposażenia w infrastrukturę sportową został wyrażony liczbą obiektów sportowych w poszczególnych sołectwach gminy Lisków. Analiza warunków rekreacyjnych stanowi zwykle uzupełnienie dla wskaźników społeczno-gospodarczych i świadczy o poziomie degradacji przestrzennej. W gminie Lisków najgorzej pod względem wyposażenia w obiekty sportowe wypadają sołectwa: Annopol, Budy Liskowskie I i Budy Liskowskie II, Chrusty, Józefów, Koźlątków, Madalin, Małgów, Nadzież, Pyczek, Swoboda, Trzebień, Wygoda, Zakrzyn-Kolonia i Żychów. Na obszarach wymienionych sołectw nie występuje żadna infrastruktura sportowo-rekreacyjna.

Tabela 13. Obiekty sportowe zlokalizowane w gminie Lisków

Sołectwo	Obiekt sportowy/ rekreacyjny	Podział względem średniej równiej 0,63
Annopol	0	-1
Budy Liskowskie I	0	-1
Budy Liskowskie II	0	-1
Chrusty	0	-1
Ciepielew	1	0
Józefów	0	-1

Koźłatków	0	-1
Lisków	8	1
Madalin	0	-1
Małgów	0	-1
Nadzieź	0	-1
Pyczek	0	-1
Strzałków	1	0
Swoboda	0	-1
Trzebień	0	-1
Wygoda	0	-1
Zakrzyn	2	1
Zakrzyn-Kolonia	0	-1
Żychów	0	-1
SUMA	12	

Źródło: opracowanie własne



Rysunek 13. Rozkład problemu wyposażenia w obiekty sportowe w gminie Lisków

Źródło: opracowanie własne

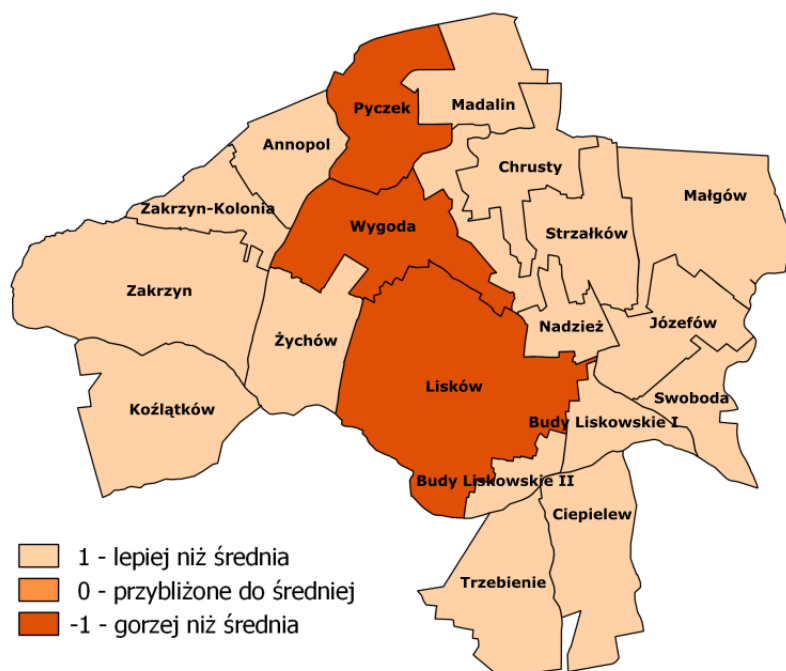
DEGRADACJA STANU TECHNICZNEGO OBIEKTÓW BUDOWLANYCH

Degradacja stanu technicznego budynku zaprezentowana została poprzez wskaźnik liczby budynków komunalnych wybudowanych przed 1989 rokiem. Analiza stanu technicznego budynków stanowi zwykle uzupełnienie dla wskaźników społeczno-gospodarczych i świadczy o poziomie degradacji przestrzennej. Najstarszymi budynkami komunalnymi w gminie charakteryzuje się sołectwo Lisków.

Tabela 14. Liczba budynków komunalnych wybudowanych przed 1989 rokiem w gminie Lisków

Sołectwo	Ulica	Liczba budynków komunalnych wybudowanych przed 1989 rokiem	Podział względem średniej równej 0,89
Annopol		0	1
Budy Liskowskie I		0	1
Budy Liskowskie II		0	1
Chrusty		0	1
Ciepielew		0	1
Józefów		0	1
Koźlątków		0	1
Lisków		2	-1
			Podział względem średniej równej dla gminy Lisków 0,14
	40 lecia PRL	0	1
	Adam Asnyka	0	1
	Antoniego Szewczyka	0	1
	Ks. Wacława Blizińskiego	0	1
	Marii Dąbrowskiej	1	-1
	Karola Kosińskiego	0	1
	Leśna	1	-1
	Ogrodowa	0	1
	Polna	0	1
	Rzemieślnicza	0	11
	Rzgowska	0	1
	Słoneczna	0	1
	Spółdzielców	0	1
	Twórców Liskowa	0	1
Madalin		0	1
Małgów		0	1
Nadzież		0	1
Pyczek		1	-1
Strzałków		0	1
Swoboda		0	1
Trzebień		0	1
Wygoda		1	-1
Zakrzyn		0	1
Zakrzyn-Kolonia		0	1
Żychów		0	1
SUMA		4	

Źródło: opracowanie własne



Rysunek 14. Rozkład przestrzenny wskaźnika degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych w gminie Lisków

Źródło: opracowanie własne

NAGROMADZENIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

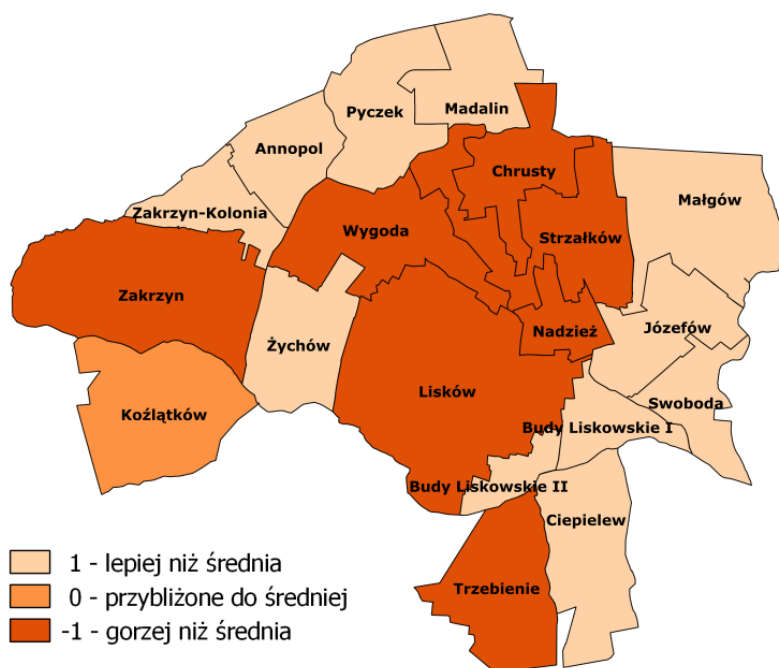
Jednym z równie ważnych aspektów diagnozy obszarów zdegradowanych jest sfera środowiskowa. Współcześnie nacisk kładzie się na optymalizowanie sytuacji środowiskowej, gdyż ma ona wpływ na jakość życia mieszkańców gminy oraz stanowi o atrakcyjności i potencjale danego obszaru. Zatem identyfikacja kondycji środowiska w gminie staje się niezwykle potrzebne w celu wyznaczenia obszarów kryzysowych wymagających działań interwencyjnych w ramach procesu rewitalizacji. Wskaźnikiem dotyczącym sfery środowiskowej jest powierzchnia wyrobów zawierających azbest na danym terenie. Na terenie gminy Lisków znajduje się 192 142 m² wyrobów zawierających azbest, co stanowi ok. 2 113 562 kg tego odpadu. W gminie Lisków najwięcej wyrobów zawierających azbest zlokalizowanych jest w sołectwie Chrusty, Lisków, Nadzieź, Strzałków, trzebień, Wygoda i Zakrzyn.

Tabela 15. Masa zinwentaryzowanych pokryć azbestowych w gminie Lisków

Sołectwo	Masa zinwentaryzowanych pokryć azbestowych [Mg]	Podział względem średniej równej 112 481
Annopol	63 756	1

Budy Liskowskie I	73 403	1
Budy Liskowskie II	86 097	1
Chrusty	158 202	-1
Ciepielew	23 320	1
Józefów	29 480	1
Koźlątków	112 090	0
Lisków	275 869	-1
Madalin	69 179	1
Małgów	101 530	1
Nadzieź	135 982	-1
Pyczek	32 967	1
Strzałków	207 163	-1
Swoboda	36 080	1
Trzebień	140 789	-1
Wygoda	141 625	-1
Zakrzyn	286 385	-1
Zakrzyn-Kolonia	58 058	1
Żychów	105 160	1
SUMA	2 113 562	

Źródło: opracowanie własne



Rysunek 15. Rozkład przestrzenny występowania wyrobów zawierających azbest w gminie Lisków

Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie delimitacji

Podsumowanie części delimitacyjnej Programu Rewitalizacji dokonano zsumowując wartości poszczególne wskaźników (-1, 0, 1) charakteryzujących daną sferę: społeczną, gospodarczą, techniczną, przestrzenno-funkcjonalną i środowiskową.

Zestawienie problemów w postaci podsumowania wyników wskaźników charakteryzujących poszczególną sferę zostało przedstawione w formie tabelarycznej.

Tabela 16. Zestawienie problemów w gminie Lisków

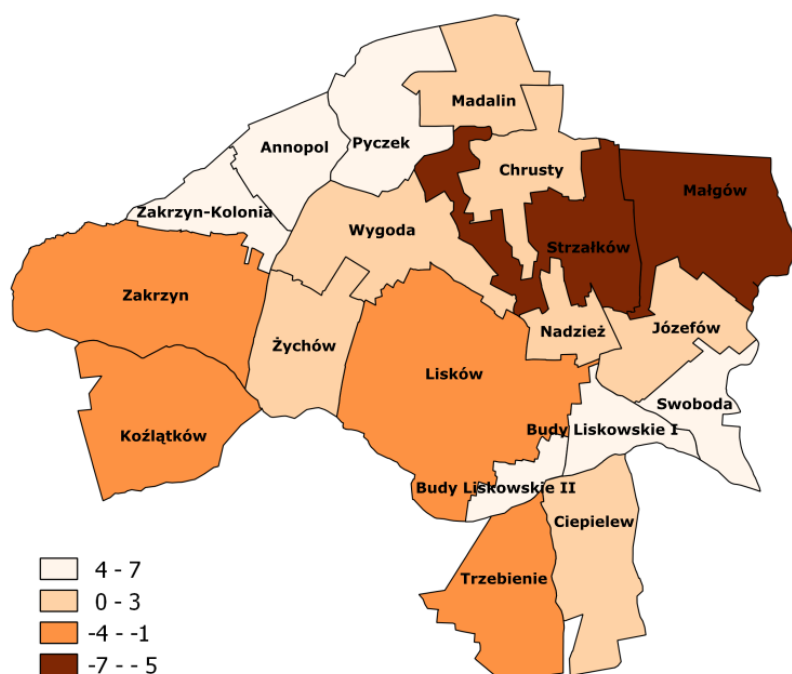
Sołectwo	Ulica	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	Sfera środowiskowa	Suma
Annopol		4	0	-1	0	1	4
Budy Liskowskie I		3	1	-1	0	1	4
Budy Liskowskie II		5	1	-1	0	1	6
Chrusty		2	1	-1	0	-1	1
Ciepielew		-1	2	-1	0	1	1
Józefów		3	-1	-1	0	1	2
Koźlątków		-2	1	-1	0	0	-2
Lisków		-5	-1	1	2	-1	-4
	40 lecia PRL	5	1	1	0	-1	6
	Adam Asnyka	4	1	1	0	-1	5
	Antoniego Szewczyka	-2	-3	1	0	-1	-5
	Ks. Wacława Blizińskiego	-3	-1	1	0	-1	-4
	Marii Dąbrowskiej	5	1	1	1	-1	7
	Karola Kosińskiego	4	1	1	0	-1	5
	Leśna	0	1	-1	1	-1	0
	Ogrodowa	0	-1	-1	0	-1	-3
	Polna	3	1	1	0	-1	4
	Rzemieślnicza	3	-1	1	0	-1	2
	Rzgowska	4	-1	1	0	-1	3
	Słoneczna	3	1	-1	0	-1	2
	Spółdzielców	5	1	1	0	-1	6
	Twórców Liskowa	-1	3	1	0	-1	2
Madalin		3	0	-1	0	1	3
Małgów		-3	-1	-2	0	1	-5
Nadzież		4	1	-1	0	-1	3
Pyczek		5	1	-1	1	1	7
Strzałków		-1	-3	-2	0	-1	-7
Swoboda		5	1	-1	0	1	6
Trzebień		-1	1	-1	0	-1	-2
Wygoda		2	-1	-1	1	-1	0
Zakrzyn		-3	1	-1	0	-1	-4
Zakrzyn-Kolonia		5	1	-1	0	1	6
Żychów		3	-2	1	0	1	3

Źródło: opracowanie własne

7. OBSZARY ZDEGRADOWANE

Obszary zdegradowane wyznaczone zostały na podstawie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej w pięciu sferach. Są to obszary, na których uwidacznia się koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, tj. bezrobocie, przestępczość, znaczna liczba osób pobierających zasiłki oraz problem starzenia się społeczeństwa. Ponadto, obszar ten powinien cechować się co najmniej jednym negatywnym zjawiskiem ze sfery gospodarczej, środowiskowej, technicznej czy przestrzenno-funkcjonalnej.

Przestrzenie koncentracji problemów na tle całej gminy zostały wyznaczone w oparciu o wyniki delimitacji (tabela 16) i dokładną analizę wskaźnikową. Skupiono się na wybraniu obszarów, gdzie występują co najmniej dwa negatywne zjawiska sfery społecznej i przynajmniej jedno negatywne zjawisko pozostałych analizowanych sfer. Na tle wszystkich sołectw gminy kryteria te spełniały sołectwa: Koźłatków, Lisków, Małgów, Strzałków, Trzebienie i Zakrzyn. W samym Liskowie nasilenie negatywnych zjawisk uwidacznia się przy ulicach: ul. Antoniego Szewczyka, Ks. Wacława Blizińskiego i Ogrodowej.



Rysunek 16. Rozkład przestrzenny natężenia zjawisk kryzysowych w poszczególnych sołectwach gminy Lisków
Źródło: opracowanie własne

8. OBSZAR REWITALIZACJI

Rozpoznanie problemów w oparciu o diagnozę oraz przeprowadzone badania ankietowe wśród mieszkańców gminy Lisków umożliwiły wskazanie terenu, który na tle całej gminy wyróżnia się pod względem nasilenia zjawisk kryzysowych i wymaga podjęcia kroków w celu wsparcia rozwiązań najważniejszych problemów tam występujących. Analiza wskaźnikowa, która posłużyła do zdelimitowania obszaru kryzysowego opierała się na danych pozyskanych z Urzędu Gminy w Liskowie oraz instytucji podlegających, m.in. Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, a także Komisariatu Policji czy Powiatowego Urzędu Pracy. Oprócz danych statystycznych w wyborze obszaru wzięto pod uwagę uwagi wnoszone podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami, NGO oraz innych osób zaangażowanych w powstanie niniejszego opracowania.

Zgodnie z Ustawą z dn. 9 października 2015 r. o rewitalizacji i *Zasadami programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020* za obszar rewitalizacji uznaje się całość terenu zdegradowanego bądź jego część, który cechuje się negatywnymi zjawiskami. Ponadto, dopuszcza się podzielenie obszaru rewitalizacji na podobszary, które nie posiadają wspólnych granic. Obszar ten nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% ludności gminy oraz nie może przekraczać 20% powierzchni całkowitej gminy.

Obszar rewitalizacji w gminie został podzielony na sześć podobszarów. Są to: fragmenty sołectw Lisków, Koźlątków, Małgów, Strzałków, Trzebienie oraz Pyczek. Delimitacja pozwoliła wyodrębnić podobszary rewitalizacji w postaci sołectw, zaś dalsza analiza tych obszarów poparta identyfikacją potrzeb rewitalizacyjnych, wynikami badań ankietowych oraz przeprowadzonymi konsultacjami społecznymi na tych obszarach pozwoliła wyodrębnić z większego obszaru podobszary rewitalizacji – w Liskowie przy ulicach: Antoniego Szewczyka, Ks. Wacława Blizińskiego i Ogrodowej. Wybór tych ulic był determinowany koncentracją niekorzystnych zjawisk.

Jako jeden z podobszarów rewitalizacji wybrano również fragment sołectwa Pyczek. Wskazane zostało ono przez mieszkańców w badaniu ankietowym (które przeprowadzano na mieszkańcach całej gminy i w którym wyraźnie wskazywano na sołectwo Lisków oraz sołectwo

Pyczek). Dla sołectwa Pyczek respondenci wymieniali liczne problemy o charakterze społecznym i przestrzenno-funkcyjnym.

W sołectwach wybranych do rewitalizacji (Koźlątków, Małgów, Pyczek, Strzałków i Trzebień) podobszarami rewitalizacji są „centralne” części tychże miejscowości. Są to najważniejsze fragmenty tych sołectw, zważając na lokalizację ważniejszych obiektów i przestrzeni publicznych.

Podobszary rewitalizacji w obrębie wyżej wymienionych sołectw są ograniczone ze względu na wytyczne Ministerstwa Rozwoju. Granice tych terenów wyznaczono biorąc pod uwagę największą zwartość zabudowy, a co za tym idzie największe skupisko ludności na tym obszarze. Przy wyborze terenów, na których proponowane są przedsięwzięcia rewitalizacyjne starano się wyodrębnić w jak największej mierze obszary zabudowane, wykluczając obszary rolne i leśne, stanowiące znaczny udział w gminie wiejskiej, jaką jest Lisków. Ponadto, podobszary proponowane do rewitalizacji stanowią niejako „centra”, miejsca istotne poszczególnych sołectw dla społeczności lokalnej, stąd decyzja o ustaleniu takiego przebiegu granic dla terenów zdegradowanych dla poszczególnych sołectw. Obszary te zostały ustalone i skonsultowane w ramach spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami oraz sołtysami. Przy delimitacji obszaru uwzględniono również jego znaczenie dla rozwoju lokalnego.



Rysunek 17. Podobszary rewitalizacji w obrębie sołectw zdegradowanych na tle gminy Lisków

Źródło: opracowanie własne

W związku z powyższym fragmenty sołectw Lisków, Koźlątków, Małgów, Pyczek, Strzałków i Trzebień zostały wybrane obszarami przeznaczonymi do rewitalizacji. Projekty realizowane na tych obszarach służyć będą bezpośrednio mieszkańcom tych terenów, a pośrednio także pozostałym mieszkańcom gminy oraz turystom odwiedzającym gminę. Powierzchnia wyznaczonych obszarów to **325,7 ha, czyli 4,3%** powierzchni całej gminy, a więc obszary rewitalizacji nie przekraczają 20% powierzchni gminy Lisków. Liczba mieszkańców wyznaczonych obszarów w sołectwach: Lisków, Koźlątków, Małgów, Pyczek, Strzałków i Trzebień to **1000 osób, czyli 18,7%** mieszkańców całej gminy. Wg wytycznych Ministerstwa Rozwoju, obszar rewitalizacyjny nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy, a więc obszary rewitalizacji w gminie Lisków wpisują się w wyżej wymienione Wytyczne.

Sołectwa Lisków i Pyczek wskazane przez mieszkańców biorących udział w badaniu ankietowym oraz tereny wynikające z delimitacji jako obszary zdegradowane w sołectwach Koźlątków, Małgów, Trzebień i Strzałków zostały ponadto wymienione w rozmowach z przedstawicielami lokalnych NGO (m.in. Stowarzyszenie „Aktywni dla Małgowa, „Działamy Razem”), a także przedstawicielami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawicielami biblioteki i Gminnego Ośrodka Kultury w Liskowie. Rozmowy z wyżej wymienionymi osobami odbyły się w sierpniu i wrześniu 2017 r. W trakcie spotkań zwracano uwagę na potrzebę modernizacji i „ożywienia” świetlic wiejskich oraz ogólną konieczność aktywizacji mieszkańców, zarówno w sferze społeczno-gospodarczej, jak i kulturowej.

Ponadto, mieszkańcy sołectwa Zakrzyn, w którym występują negatywne zjawiska również o charakterze społecznym będą mogli korzystać z przedsięwzięć proponowanych dla sąsiadującego sołectwa Koźlątków. W Zakrzynie w 2015 r. miała miejsce kompleksowa termomodernizacja oraz remont wewnętrzny świetlicy wiejskiej. Przedsięwzięcie to zostało dofinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich i m.in. z tego powodu nie zaproponowano przedsięwzięć rewitalizacyjnych dla tego sołectwa.

Obszary wskazane do rewitalizacji przedstawiają mapy poniżej.



*Rysunek 18. Podobszar rewitalizacji w Liskowie
Źródło: opracowanie własne*



*Rysunek 19. Podobszar rewitalizacji w Koźłótkowie
Źródło: opracowanie własne*



Rysunek 20. Podobszar rewitalizacji w Małgowie
Źródło: opracowanie własne



Rysunek 21. Podobszar rewitalizacji w Pyczków
Źródło: opracowanie własne



Rysunek 22. Podobszar rewitalizacji w Trzebieniach
Źródło: opracowanie własne



Rysunek 23. Podobszar rewitalizacji w Strzałkowie
Źródło: opracowanie własne

Poniższa tabela przedstawia powierzchnię oraz liczbę mieszkańców poszczególnych obszarów rewitalizacji w gminie Lisków.

Tabela 17. Podobszary objęte rewitalizacją – ludność i powierzchnia

Podobszar rewitalizacji	Ludność objęta procesami rewitalizacyjnymi	% udział w ludności ogółem	Powierzchnia podobszarów rewitalizacji w ha	% udział w powierzchni gminy
Lisków	400	7,5	96,5	1,3
Koźlątków	150	2,8	27,9	0,4
Małgów	150	2,8	49,1	0,7
Pyczek	50	0,9	79,3	1,1

Strzałków	150	2,8	47,1	0,6
Trzebień	100	1,9	25,8	0,3
SUMA	1000	18,7	325,7	4,3

Źródło: opracowanie własne

9. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

Podobszar rewitalizacji I – Lisków

W gminie Lisków, obszarem cechującym się nagromadzeniem negatywnych zjawisk społecznych jest sołectwo Lisków. Sołectwo charakteryzuje się najwyższymi poziomami negatywnych wskaźników w sferze społecznej. w porównaniu do ogółu mieszkańców najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkuje w sołectwie Lisków (głównie przy ul. Antoniego Szewczyka, ks. Wacława Blizińskiego, Ogrodowej, Rzgowskiej oraz Twórców Liskowa). W Liskowie odnotowano również najwięcej zgonów. Społeczeństwo charakteryzuje się pewną niezaradnością życiową. Wskazują na to dane pozyskane z GOPS oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Kaliszu. Istotnym problemem jest bezrobocie. Najwięcej bezrobotnych na tle całej gminy zamieszkuje w Liskowie. W grupie tej znajdują się także osoby długotrwale bezrobotne. W sołectwie Lisków problem ubóstwa (wyrażony liczbą osób pobierających zasiłki) jest najbardziej widoczny przy ulicy Polnej i Ks. Wacława Blizińskiego. W gminie Lisków odnotowano więcej zameldowań niż wymeldowań.

W Liskowie funkcjonuje największa liczba podmiotów gospodarczych. Jednakże, w 2016 r. to właśnie w tym sołectwie wykreślono oraz zawieszono największą liczbę firm na tle całej gminy. W Liskowie zlokalizowana jest największa liczba zabytków gminy (sfera funkcjonalno-przestrzenna). Większość z nich wymaga podjęcia prac konserwatorskich. W sołectwie występują także znaczne problemy w sferze technicznej (degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych – budynki mieszkalne wybudowane przed 1989 rokiem). Sołectwo to jest częściowo wyposażone w infrastrukturę kanalizacyjną. W sferze środowiskowej uciążliwością w sołectwie jest nagromadzenie wyrobów zawierających azbest (w 2012 r. zinwentaryzowano 275 869 Mg wyrobów). Sołectwo posiada dostęp do sieci gazowej.

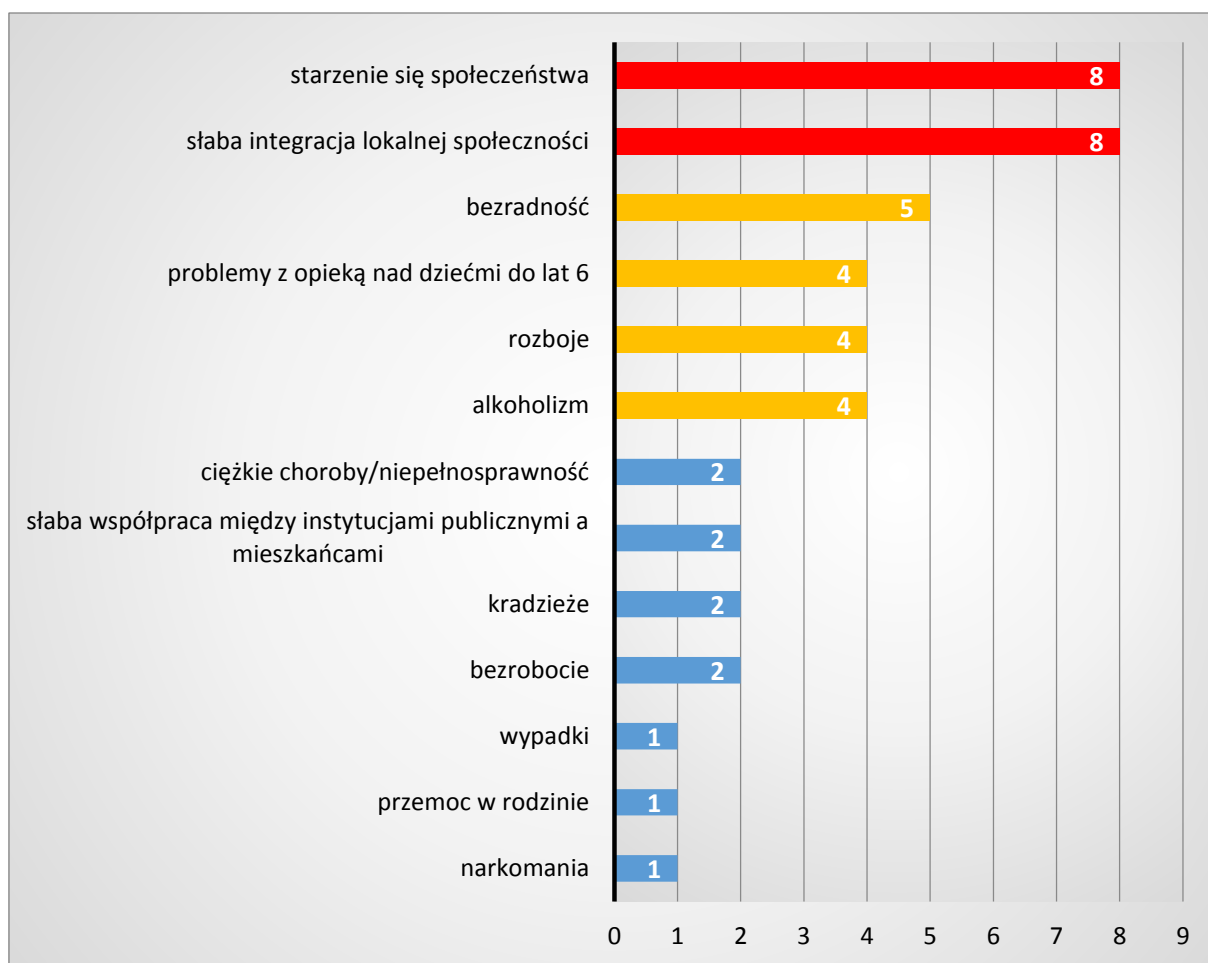
Podsumowując, największe natężenie problemów obserwuje się przy ulicach: Antoniego Szewczyka, Ks. Wacława Blizińskiego i Ogrodowej.

Wyznaczony podobszar rewitalizacji jest ważny z punktu rozwoju lokalnego i budowania tożsamości. Na terenie wskazanym do rewitalizacji znajduje się: Urząd Gminy, Hala Sportowo-Widowiskowa, Gimnazjum im. Ks. Wacława Blizińskiego, Kościół, Gminny Ośrodek Zdrowia, Urząd Pocztowy oraz ważne punkty handlowo-usługowe. W podobszarze

rewitalizacji zlokalizowana jest również siedziba OSP w Liskowie. Wyznaczony podobszar rewitalizacji zamieszkuje 400 osób (7,5% ludności gminy ogółem) i stanowi 1,3 % powierzchni całej gminy Lisków.

Badanie zostało przeprowadzone w sierpniu i wrześniu 2017 roku wśród mieszkańców gminy Lisków i dotyczyło potrzeb rewitalizacyjnych. Szczególną uwagę kładziono na wypowiedzi osób młodych oraz seniorów. Miało ono na celu wskazanie przestrzeni, które zdaniem mieszkańców powinno zostać zrewitalizowane. Zadaniem ankiety było również pozyskanie opinii mieszkańców na temat problemów występujących na obszarze, który zamieszkują. Wyniki badania wykazały, że największą uwagę zwraca się na zdegradowane sołectwa Lisków (22%), a także Pyczek (22%) i Madalin (19%) oraz w mniejszym stopniu Annopol (8%), Swoboda (5%). Sołectwa takie jak: Ciepielew, Józefów, Trzebienie, Zakrzyn, Zakrzyn-Kolonia i Żychów nie zostały wskazane przez mieszkańców ani razu.

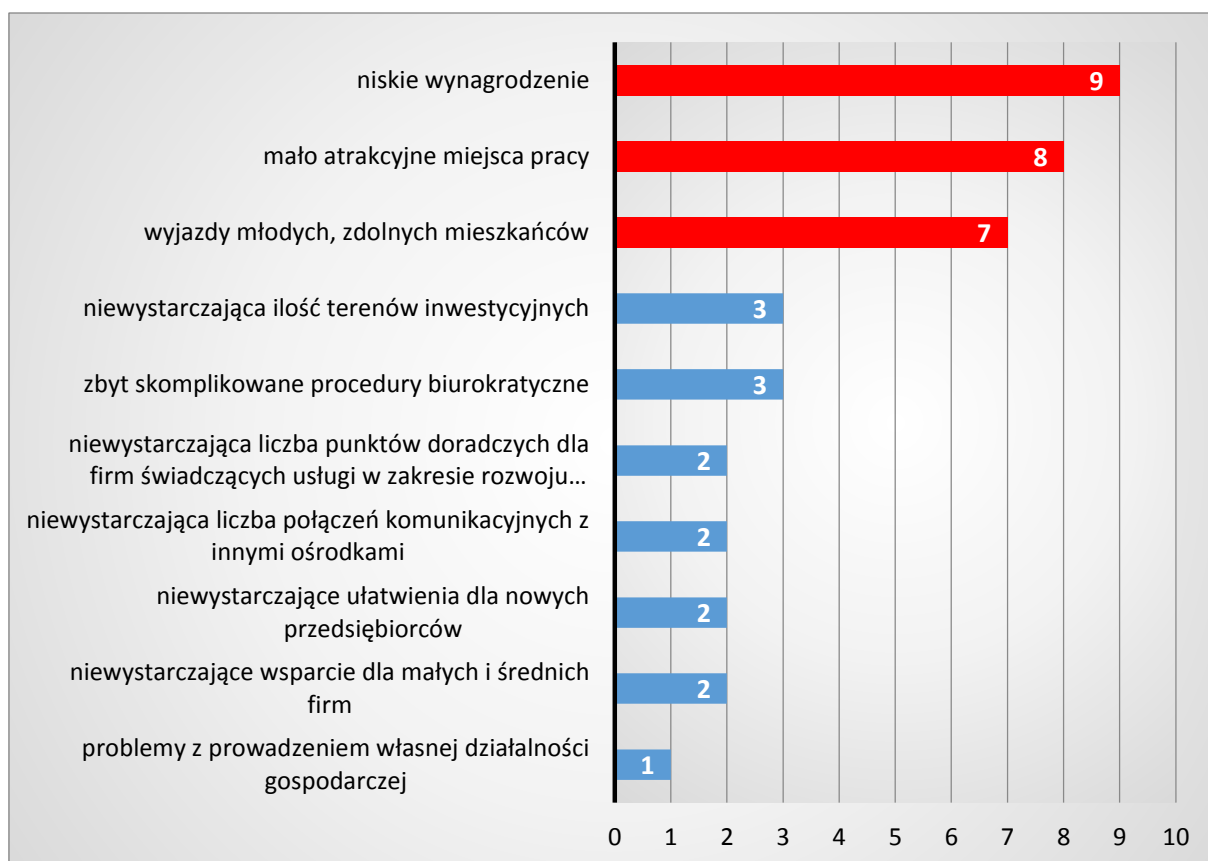
Zdaniem ankietowanych w Liskowie występują następujące problemy społeczne: starzenie się społeczeństwa oraz słaba integracja lokalnej społeczności. Rzadziej wymieniane były: bezradność, problemy z opieką nad dziećmi do 6 lat, rozboje oraz alkoholizm. Pojedyncze odpowiedzi dotyczyły też ciężkich chorób/niepełnosprawności, słabej współpracy między instytucjami publicznymi a mieszkańcami, kradzieży, bezrobocia, wypadków, przemocy w rodzinie oraz narkomanii. Całość obrazuje wykres poniżej.



Wykres 1. Problemy społeczne w Liskowie – liczba wskazań

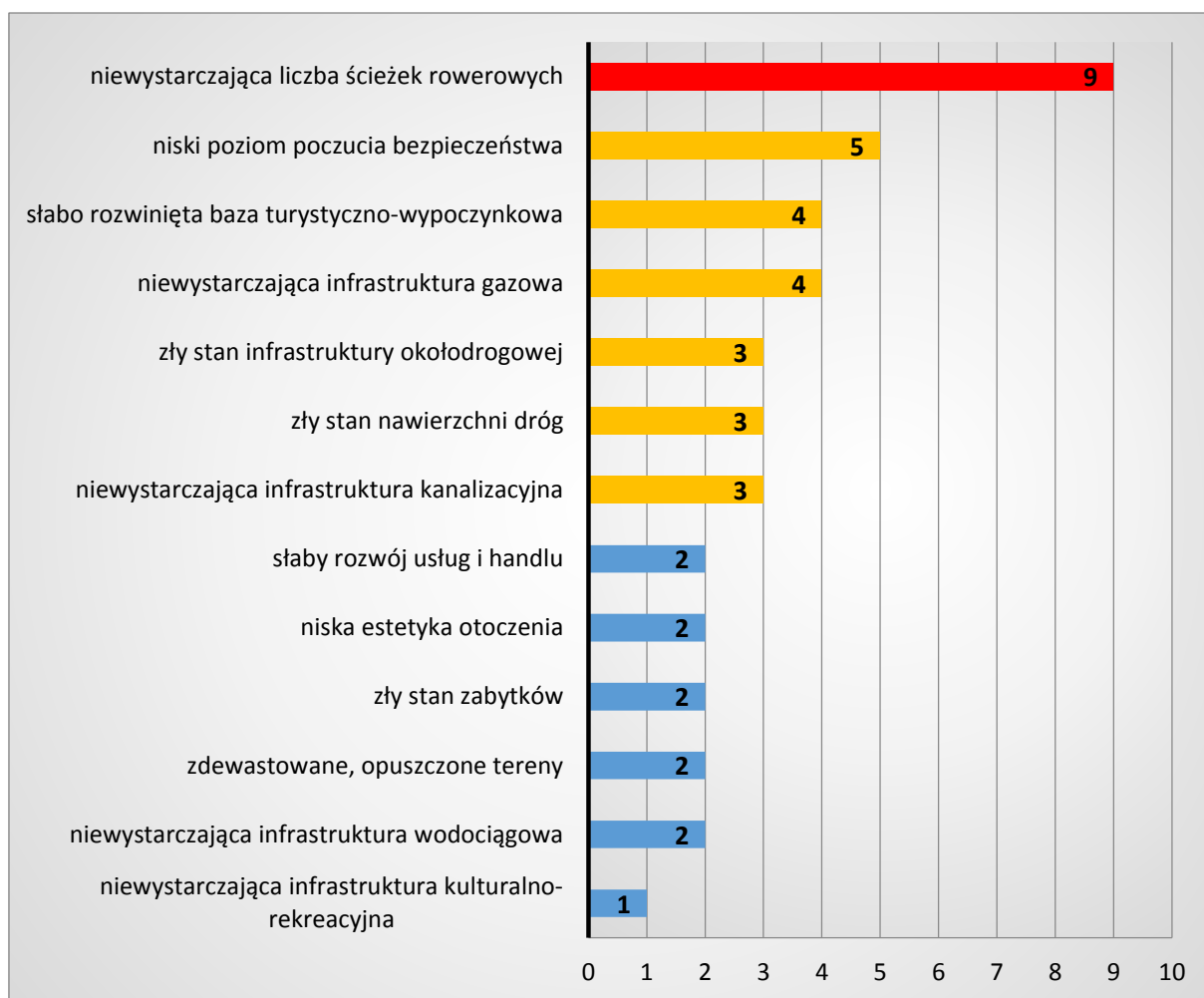
Źródło: Opracowanie własne

Mieszkańcy Liskowa wskazywali również na liczne problemy w sferze gospodarczej. Były to: niskie wynagrodzenie, mało atrakcyjne miejsca pracy oraz wyjazdy młodych, zdolnych mieszkańców. Mieszkańcy wymieniali też, choć rzadziej, niewystarczającą ilość terenów inwestycyjnych, zbyt skomplikowane procedury biurokratyczne, niewystarczającą liczbę punktów doradczych dla firm świadczących usługi w zakresie rozwoju biznesu, niewystarczającą liczbę połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami, niewystarczające ułatwienia dla nowych przedsiębiorców, niewystarczające wsparcie dla małych i średnich firm oraz problemy z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej.



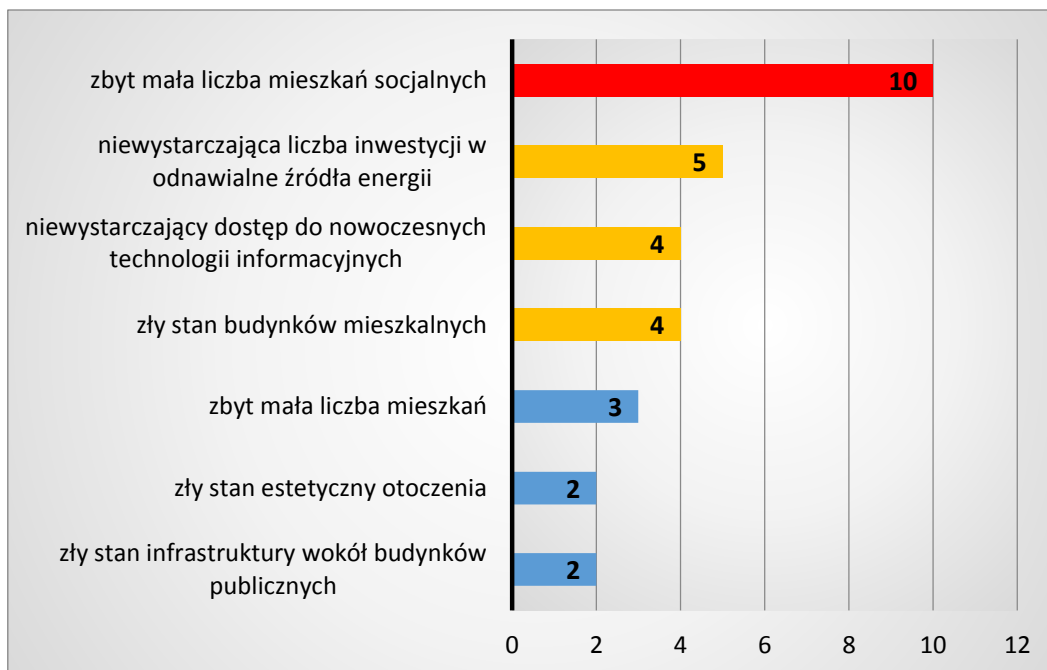
Wykres 2. Problemy gospodarcze w Liskowie – liczba wskazań
Źródło: Opracowanie własne

Wyniki badania wykazały, że w sołectwie Lisków największym problemem w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych. Równie ważne okazały się problemy związane z niskim poziomem poczucia bezpieczeństwa, słabo rozwiniętą bazą turystyczno-wypoczynkową, niewystarczającą infrastrukturą gazową, złym stanem infrastruktury okołodrogowej, złym stanem nawierzchni dróg oraz niewystarczającą infrastrukturą kanalizacyjną. Odpowiedzi prezentuje wykres poniżej.



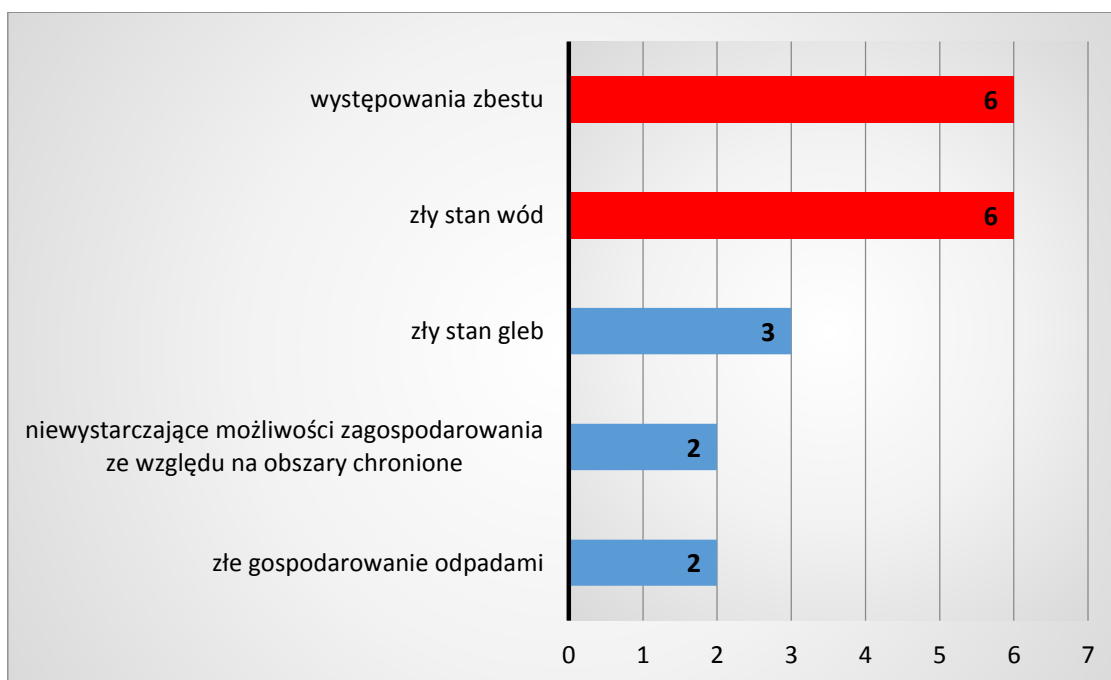
Wykres 3. Problemy przestrzenno-funkcjonalne w Liskowie – liczba wskazań
Źródło: opracowanie własne

Wyniki badania wykazały, że w Liskowie największym problemem w sferze technicznej jest zbyt mała liczba mieszkań socjalnych. Mieszkańcy zwracają też uwagę na: niewystarczającą liczbę inwestycji w odnawialne źródła energii, niewystarczający dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych, zły stan budynków mieszkalnych, zbyt małą liczbę mieszkań, zły stan estetyczny otoczenia oraz zły stan infrastruktury wokół budynków publicznych.



Wykres 4. Problemy techniczne w Liskowie – liczba wskazań
Źródło: opracowanie własne

Wyniki badania wykazały, że w Liskowie występują następujące problemy w sferze środowiskowej: występowanie azbestu oraz zły stan wód. W mniejszym stopniu mieszkańcy zwracali uwagę na: zły stan gleb, niewystraszające możliwości zagospodarowania ze względu na obszary chronione oraz złe gospodarowanie odpadami.



Wykres 5. Problemy środowiskowe w Liskowie – liczba wskazań
Źródło: opracowanie własne

Podobszar rewitalizacji II – Koźlątków

Podobszarem rewitalizacji jest także fragment sołectwa Koźlątków. Na obszarze tym mieszka 150 osób (2,8% mieszkańców całej gminy) a powierzchnia stanowi 0,4% obszaru całej gminy (27,9 ha). Na jego terenie zauważalne są problemy sfery społecznej. Jednym z ważniejszych jest znaczna liczba osób i rodzin, które korzystają z pomocy z GOPS w formie zasiłków. W strukturze wieku mieszkańców sołectwa Koźlątków znaczny udział mają osoby w wieku poprodukcyjnym. Ponadto, odnotowano tam w 2016 r. większą liczbą wymeldowań. W Koźlątkowie odnotowano wyróżniającą się na tle gminy liczbę urodzeń. W sołectwie funkcjonuje jedna Niebieska Karta. W obrębie sfery środowiskowej niekorzystnym zjawiskiem jest nagromadzenie wyrobów zawierających azbest, gdzie zinwentaryzowano znaczną ilość wyrobów na tle całej gminy (112 090 Mg). Sołectwo jest częściowo objęte Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Koźlątków nie posiada sieci kanalizacyjnej. Podobnie jak sołectwo Lisków, Koźlątków ma jednakże dostęp do sieci gazowej. W sołectwie nie jest zlokalizowana żadna infrastruktura rekreacyjno-sportowa, z której mogą korzystać mieszkańcy.

Podobszar rewitalizacji III – Małgów

Obszarem zdegradowanym w gminie, który został poddany rewitalizacji jest także fragment sołectwa Małgów. Sołectwo to zmagają się z problemami związanymi z ubóstwem (znaczna liczba osób pobierająca zasiłki) oraz z dużym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze społecznej. Powodami obejmowania pomocą GOPS-u rodzin zamieszkujących sołectwo są głównie: niepełnosprawność, wielodzietność, alkoholizm i długotrwała choroba. Najwięcej rodzin z problemem alkoholowym i osób współuzależnionych zamieszkuje m.in. również w omawianym sołectwie. W sołectwach funkcjonuje jedna Niebieska Karta. Małgów charakteryzują się także pewnymi problemami w zakresie sfery gospodarczej. W sołectwie tym występuje mała liczba aktywnych podmiotów gospodarczych oraz znaczna liczba podmiotów zawieszonych. Sołectwo nie jest wyposażone w sieć kanalizacyjną. Na terenie sołectwa zlokalizowane są zabytki, których stan wymaga podjęcia określonych prac konserwatorskich. Nie występuje również żadna infrastruktura sportowa. Gminny Ośrodek Kultury w Liskowie posiada filię w postaci Wiejskiego Domu Kultury w Małgowie. Ośrodek prowadzi zajęcia dla dzieci i młodzieży propagujące zainteresowania różnymi formami sztuki. Stan techniczny obiektu określa się jako wymagający podjęcia pilnych prac modernizacyjnych, szczególnie

z zakresu termomodernizacji. Małgów przylega do granicy z województwem łódzkim, stąd problemy w kontaktach z instytucjami administracyjnymi Gminy i Powiatu Kaliskiego. Występujące tutaj gleby i łąki nie sprzyjają budownictwu, w tym przemysłowemu. Duża wilgotność terenu nie sprzyja także zdrowiu mieszkańców czy intensywnemu rolnictwu. Sołectwo nie jest także aktywne w zakresie agroturystyki.

Na podobszarze rewitalizacji w Małgowie mieszka 150 osób (2,8% mieszkańców całej gminy) a powierzchnia to 49,1 ha, co stanowi 0,7% obszaru całej gminy.

Podobszar rewitalizacji IV – Strzałków

Kolejnym podobszarem rewitalizacji, charakteryzujący się niekorzystnymi zjawiskami i problemami, z którymi borykają się mieszkańcy jest także fragment sołectwa Strzałków. Na terenie tego podobszaru mieszka 150 osób (2,8% mieszkańców całej gminy), natomiast powierzchnia, którą zajmuje to 47,1 ha – stanowi to 0,6% obszaru całej gminy. Na jego terenie zauważalne są problemy sfery społecznej. W Strzałkowie w 2016 r. odnotowano znaczny udział osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze wieku mieszkańców, co świadczy o niekorzystnym zjawisku starzenia się społeczeństwa. Odnotowano również znaczną liczbę zgonów. W 2016 r. w sołectwie nie zamieszkiwały osoby bezrobotne zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kaliszu. W sołectwie nie prowadzone są zajęcia/warsztaty, które w pewien skuteczny sposób aktywizowałyby mieszkańców tejże miejscowości. Strzałków to sołectwo zamieszkałe przez znaczną liczbę rodzin i osób pobierających zasiłki – głównie z powodu: rodziny wielodzietnej, zdarzeń losowych, niepełnosprawności, długotrwałej choroby i potrzeby ochrony macierzyństwa. W Strzałkowie funkcjonują trzy Niebieskie Karty. Problemami gospodarczymi jest znaczna liczba firm zawieszonych. Strzałków objęty jest częściowo Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Na terenie sołectwa brak jest sieci kanalizacyjnej. Podobnie jak w Małgowie występuje dużo obszarów łąkowych ograniczających niektóre rodzaje upraw rolnych. Utrudnieniem jest także rozdrobnienie gospodarstw. Po reformie oświaty rozbudowy wymaga budynek szkoły. Strzałków leży poza siecią komunikacji publicznej. W Strzałkowie zlokalizowane są zabytki (na drugim miejscu na tle wszystkich sołectw gminy pod względem liczby obiektów zabytkowych), niektóre charakteryzują się złym stanem technicznym. Wymagają one podjęcia prac konserwatorskich. W miejscowości Strzałków znajduje się wielofunkcyjne boisko sportowe. W obrębie sfery

środowiskowej niekorzystnym zjawiskiem jest nagromadzenie wyrobów zawierających azbest, gdzie zinwentaryzowano aż 207 163 Mg wyrobów.

Podobszar rewitalizacji V – Trzebień

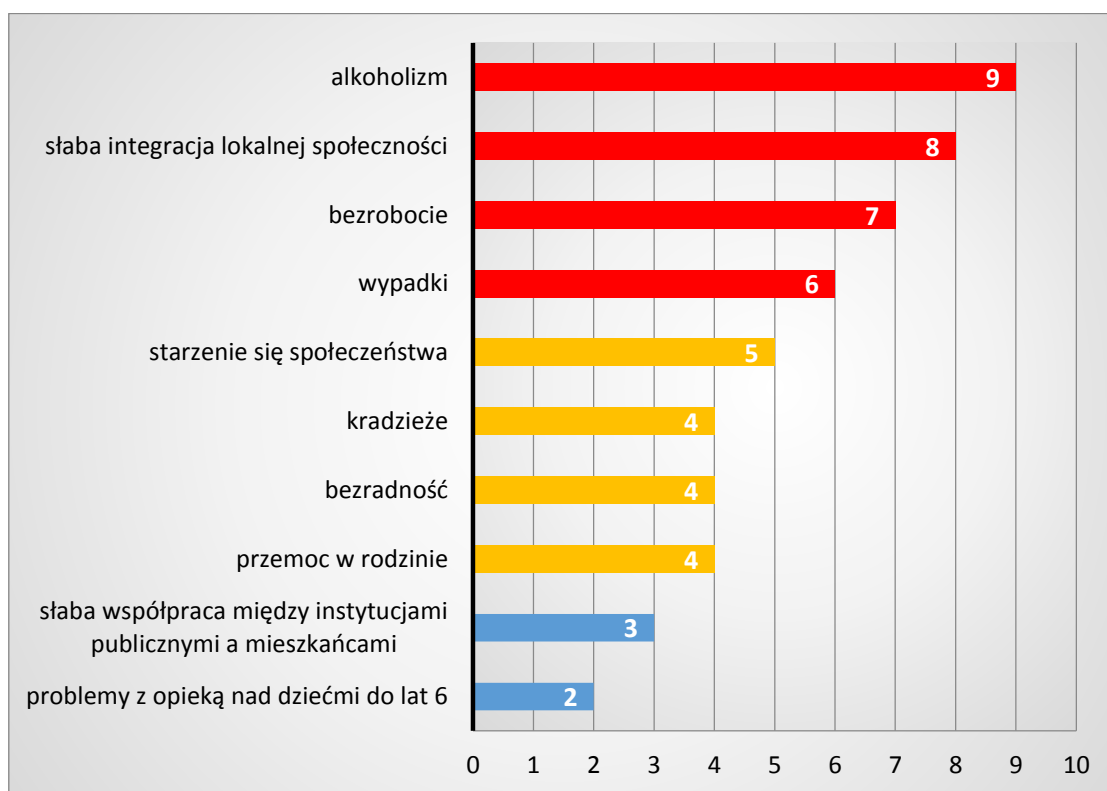
W gminie Lisków, kolejnym obszarem cechującym się nagromadzeniem negatywnych zjawisk jest sołectwo Trzebień. Sołectwo charakteryzuje się wysokimi wartościami wskaźników o negatywnym charakterze w sferze społecznej. W sołectwie zamieszkują osoby bezrobotne, w tym długotrwale bezrobotne. Społeczeństwo charakteryzuje się pewną niezaradnością życiową. Występuje znaczna na tle gminy liczba osób, która objęta jest wsparciem GOPS. Powodami przyznania zasiłków dla grupy rodzin zamieszkujących w Trzebieniach są: alkoholizm, bezrobocie, niepełnosprawność oraz rodziny wielodzietne. Problemem jest wymieniony wcześniej alkoholizm – w sołectwie zamieszkują osoby z problemem alkoholowym, a także osoby współuzależnione. Ponadto, w 2016 r. w omawianym sołectwie funkcjonowały trzy Niebieskie Karty, świadczące o występowaniu problemu przemocy. W 2016 r. w Trzebieniach odnotowano więcej urodzeń niż zgonów. W sołectwie występuje mała liczba aktywnych podmiotów gospodarczych. Nie ma również poprowadzonej sieci kanalizacyjnej. Silnie uwidacznia się brak jakiegokolwiek infrastruktury służącej rozwojowi aktywności fizycznej, integracji oraz miejsca przyjaznego zarówno dla najmłodszych mieszkańców, jak i dorosłych i seniorów. W Trzebieniach nie ma boiska sportowego i placu zabaw. Problemem sfery środowiskowej jest występowanie znacznych ilości wyrobów, które zawierają azbest. Zinwentaryzowano aż 140 789 Mg tych wyrobów w sołectwie. W Trzebieniach swoją siedzibę posiada ochotnicza Straż Pożarna. Trzebień sąsiadują z Gminą Koźminek i przynależą do Parafii Koźminek, co przy istniejącym systemie drogowym determinuje kierunki przemieszczania się mieszkańców i powoduje rozluźnienie więzi z Gminą Lisków. Rozczłonkowany układ zabudowy nie sprzyja rozwijaniu stosunków międzysąsiedzkich. Istnienie dwu budynków pełniących funkcję społeczną: świetlica wiejska i strażnica OSP nie pozwala skumulować odpowiednich środków na rozwój aktywności w oparciu o powyższe budynki.

Wyznaczony podobszar rewitalizacji zamieszkuje 100 osób (1,9% ludności gminy ogółem) i zajmuje powierzchnię 28,8 ha, co stanowi 0,3% powierzchni całkowitej gminy Lisków.

Podobszar rewitalizacji VI – Pyczek

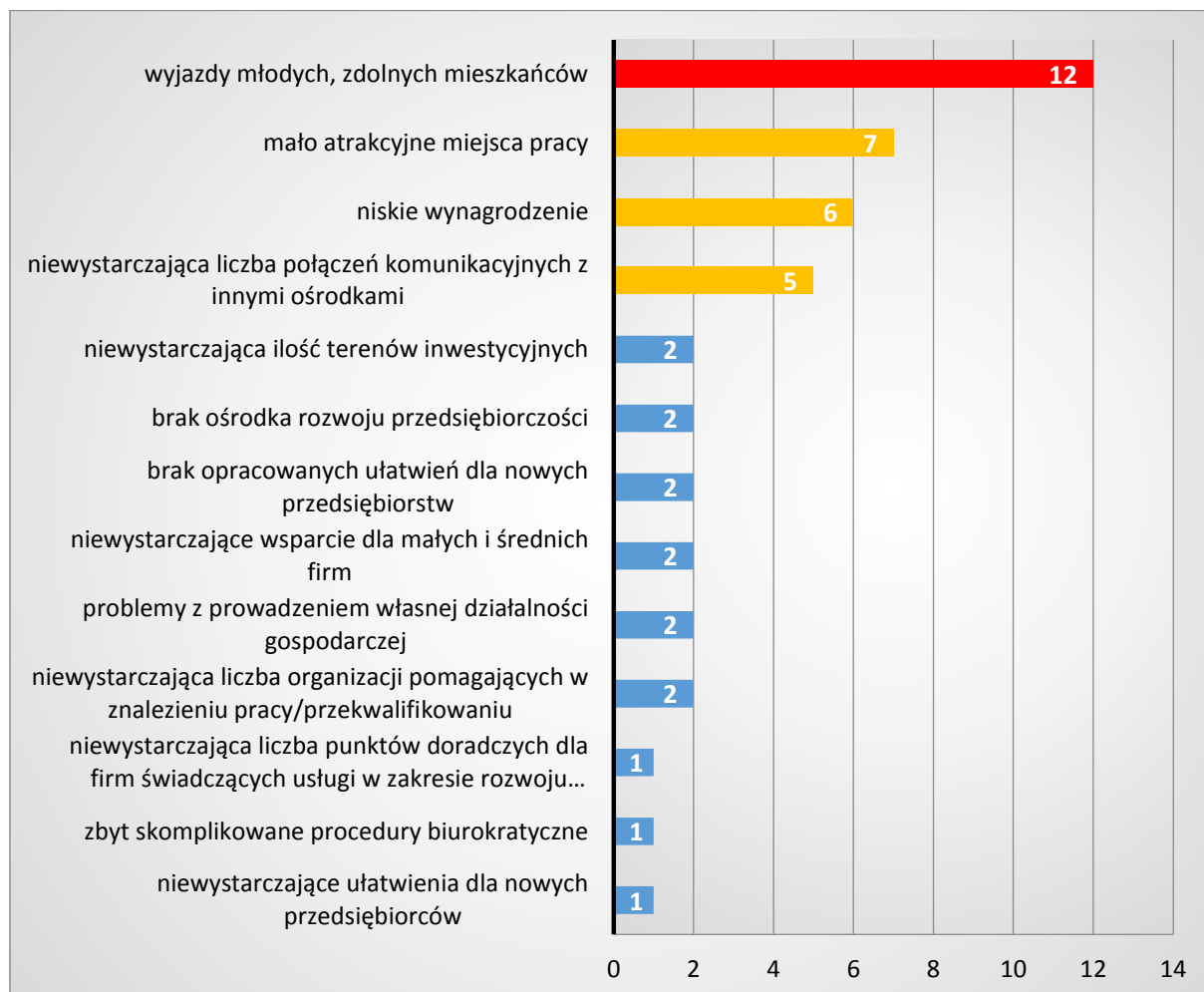
Do obszaru przeznaczonego do rewitalizacji zostało włączone również sołectwo Pyczek. Wskazane zostało przez mieszkańców w badaniu ankietowym przez 22% wszystkich respondentów (wyniki badań poniżej). Ankietowani wymieniali liczne problemy o charakterze społecznym (alkoholizm, bezrobocie oraz słaba integracja społeczności lokalnej). Na terenie sołectwa zauważalne są również problemy sfery gospodarczej – mała liczba aktywnych podmiotów gospodarczych. W sołectwie Pyczek nie ma również poprowadzonej sieci kanalizacyjnej. W Pyczku zauważalny jest również brak wystarczającej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dla mieszkańców. W sołectwie funkcjonuje Stowarzyszenie „Działamy Razem”. Wyodrębniony podobszar rewitalizacji ma powierzchnię 79,3 ha (1,1% powierzchni gminy) i zamieszkiwany jest przez 50 osób.

W Pyczku zdaniem ankietowanych występują następujące problemy społeczne: alkoholizm, słaba integracja lokalnej społeczności, bezrobocie oraz wypadki. Rządziej wymieniane były: starzenie się społeczeństwa, kradzieże, bezradność oraz przemoc w rodzinie. Pojedyncze odpowiedzi dotyczyły słabej współpracy między instytucjami publicznymi a mieszkańcami oraz problemów z opieką nad dziećmi do lat 6. Całość obrazuje wykres poniżej.



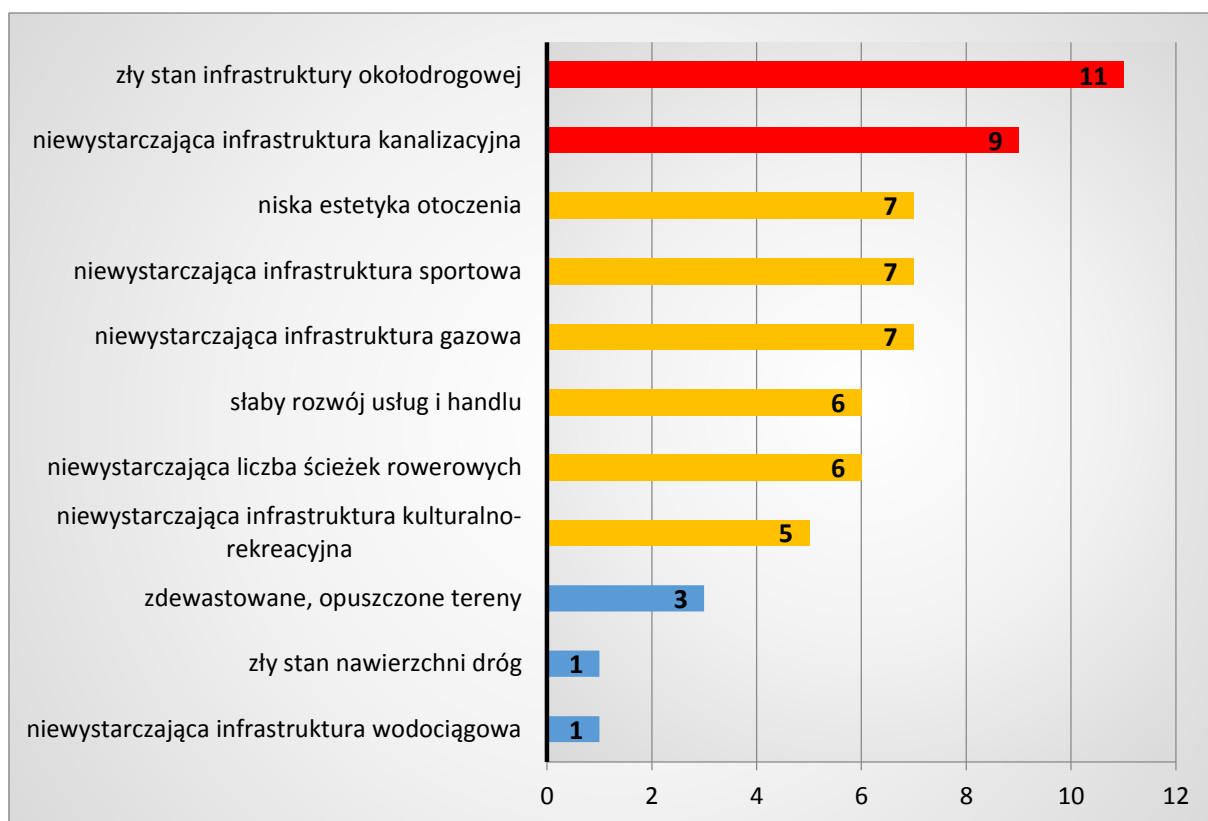
Wykres 6. Problemy społeczne w Pyczku – liczba wskazań
Źródło: Opracowanie własne

Badania wykazały, że największym problemem gospodarczym w sołectwie Pyczek są wyjazdy młodych, zdolnych mieszkańców. Równie ważne okazały się mało atrakcyjne miejsca pracy, niskie wynagrodzenie oraz niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami. Odpowiedzi udzielane przez respondentów obrazuje wykres poniżej.



Wykres 7. Problemy gospodarcze w Pyczku – liczba wskazań
Źródło: opracowanie własne

Największą uwagę mieszkańców zwróciły następujące problemy o charakterze przestrzenno-funkcyjnym: zły stan infrastruktury okołodrogowej oraz niewystarczająca infrastruktura kanalizacyjna. Rzadziej wskazywano na niską estetykę otoczenia, niewystarczającą infrastrukturę sportową, niewystarczającą infrastrukturę gazową, słaby rozwój usług i handlu, niewystarczającą liczbę ścieżek rowerowych oraz niewystarczającą infrastrukturę kulturalno-rekreacyjną.



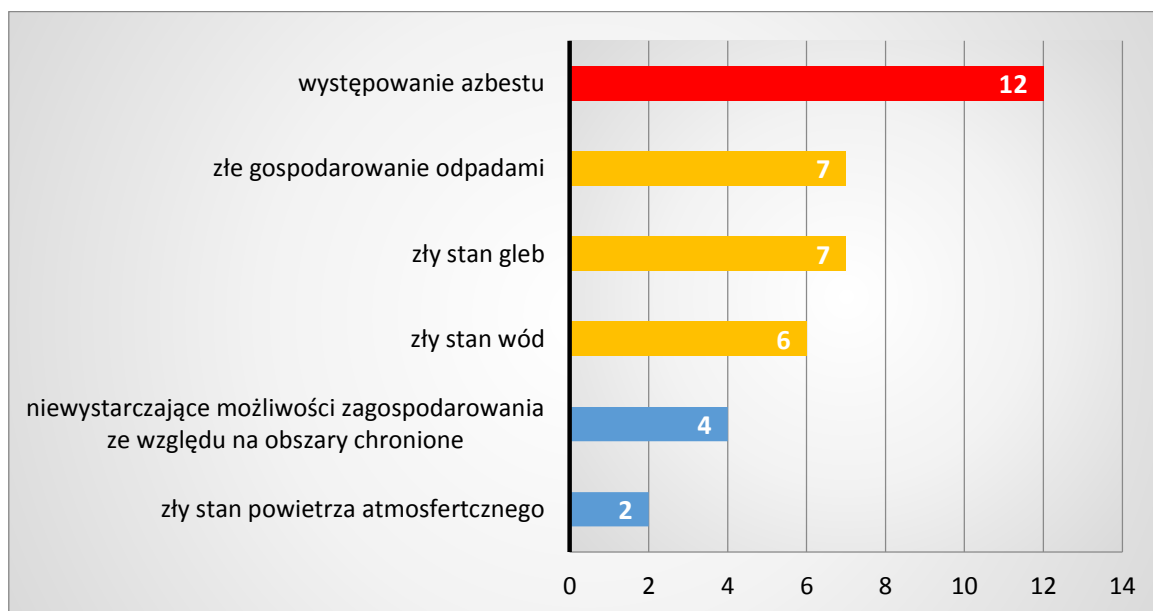
Wykres 8. Problemy przestrzenno-funkcjonalne w Pyczk – liczba wskazań
Źródło: opracowanie własne

W Pyczk największy problem według badań ankietowych jest zauważalny w zakresie niewystarczającego dostępu do nowoczesnych technologii informacyjnych. Równie ważne okazały się problemy związane ze złym stanem estetycznym otoczenia oraz złym stanem infrastruktury wokół budynków publicznych. Problemy techniczne przedstawia wykres poniżej.



Wykres 9. Problemy techniczne w Pyczku – liczba wskazań
Źródło: opracowanie własne

W Pyczku głównym problemem w sferze środowiskowej jest występowanie azbestu, jednakże mieszkańcy również zwracali uwagę na złe gospodarowanie odpadami, zły stan gleb i zły stan wód. Problemy środowiskowe przedstawia wykres poniżej.



Wykres 10. Problemy środowiskowe w Pyczku – liczba wskazań
Źródło: opracowanie własne

Potencjały podobszarów rewitalizacji

Pomimo znaczących zjawisk kryzysowych na wybranych podobszarach rewitalizacji, teren ten charakteryzuje się również cechami, które mogą świadczyć o jego potencjalne i atrakcyjności. Cechy te zostały określone na podstawie diagnozy opracowanej na podstawie zebranych danych oraz wywiadów z lokalnymi przedsiębiorcami, działaczami społecznymi itd.

Atrakcyjność podobszaru w Liskowie jest związana z jego położeniem w gminie oraz w samym sołectwie. Przebiega on przez środek sołectwa Lisków, wzdłuż ważniejszych ulic. Jest to zaleta z punktu widzenia rozwoju lokalnego. Na podobszarze tym mieszczą się ważne obiekty/instytucje gminne oraz gospodarcze. Znajdują się tam również ważne obiekty o charakterze kulturowym. Podobnie jak podobszar I, również podobszary rewitalizacji w sołectwach Koźlątków, Małgów, Strzałków i Trzebienie charakteryzują się centralnym położeniem na tle sołectwa, obejmując zwartą zabudowę i największe skupisko ludności. Na obszarach tych zlokalizowane są punkty usługowe i handlowe, świadczące o pewnej aktywności społecznej i chęci rozwoju.

Ponadto, z racji położenia podobszaru I i funkcji pełniących w całej gminie, jest on odwiedzany również przez mieszkańców pozostałych części gminy, co powoduje, że potencjalne podjęte przedsięwzięcia rewitalizacyjne wpłyną nie tylko na społeczność lokalną zamieszkującą podobszar I, ale i na mieszkańców całej gminy Lisków.

10. ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI

10.1. WIZJA I MISJA PROGRAMU REWITALIZACJI

Wizja to zobrazowanie stanu docelowego, opis przyszłego kompleksowego wizerunku społecznego, gospodarczego i przestrzennego obszaru rewitalizowanego stanowiący uzasadnienie doboru zasadności przyjętych zintegrowanych celów strategicznych, które chce się osiągnąć realizując program rewitalizacji.

Przeprowadzona diagnoza uzupełniona konsultacjami społecznymi wskazuje, że gmina Lisków posiada potencjał, dzięki któremu można będzie poniższą wizję rewitalizacji i wynikające z niej cele zrealizować.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy obszaru rewitalizacji określono następującą wizję:

„Tereny zrewitalizowane w sołectwie Lisków oraz sołectwach Koźlątków, Małgów, Pyczek, Strzałków i Trzebienie obszarami zapewniającymi możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego, sprzyjającymi aktywizacji i integracji społeczeństwa, w pełni wykorzystującymi walory zabytkowe, historyczne i kulturowe, stwarzające mieszkańcom dogodne warunki życia. Obszary zrewitalizowane cechują się wysoką estetyką przestrzeni publicznych, dużymi walorami obiektów kulturowych, zwiększoną dostępnością do form aktywnego spędzania czasu, oferują możliwości rozwoju najmłodszym mieszkańcom, dbając również o osoby wykluczone społecznie oraz grupę seniorów”.

Misja Programu Rewitalizacji to realistyczne sformułowanie filozofii, celów i zasad rozwoju. Uwzględniając zmieniającą się sytuację w otoczeniu, możliwości rozwojowe i oczekiwania mieszkańców, misję Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 sformułowano następująco:

Misją programu rewitalizacji jest kompleksowa odnowa przestrzenna, techniczna, gospodarcza i społeczna wyznaczonego do rewitalizacji obszaru gminy Lisków. Wprowadzenie nowych funkcji, wzmocnienie spójności przestrzennej, ożywienie relacji międzyludzkich, poprawa ładu przestrzennego istotnie wpłynie na jakość życia mieszkańców.

7.2. CELE PROGRAMU REWITALIZACJI

Cele rewitalizacji są odpowiedzią na potrzeby zidentyfikowane w diagnozie obszaru rewitalizacji. Aby wyznaczona wizja została zrealizowana w jak najdokładniejszym zakresie wyznaczone zostały cele rewitalizacji i kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk. Cele rewitalizacji będą niezmiennie do końca obowiązywania Programu. Istotą Programu Rewitalizacji jest zaplanowanie i wdrożenie działań, których realizacja ma na celu usuwanie przyczyn degradacji obszaru gminy oraz tworzenie warunków do jej zrównoważonego rozwoju. Poniżej przedstawiono cel główny oraz cele szczegółowe i kierunki działań, wyznaczone w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023, które wpłyną na rozwiązanie problemów wskazanych na obszarze rewitalizacji.

CEL GŁÓWNY: Ożywienie obszaru rewitalizacji w sołectwie Lisków oraz w sołectwach Koźlątków, Małgów, Pyczek, Strzałków i Trzebień przez działania prowadzone w sposób zintegrowany w sferze społecznej, przestrzennej, gospodarczej i środowiskowej, zmierzające do zrównoważonego rozwoju gminy Lisków.

7.2.1. CELE SZCZEGÓŁOWE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY)

- 1.4. Integracja mieszkańców i włączenie społeczne
- 1.5. Aktywizacja młodzieży
- 1.6. Aktywizacja osób starszych

Cel 2. Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom poprzez podniesienie atrakcyjności, estetyki i funkcjonalności (PRZESTRZEŃ)

- 2.1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych
- 2.2. Rewaloryzacja terenów zabytkowych
- 2.3. Rewitalizacja terenów zielonych

**Cel 3. Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom lub ich modernizacja
(BUDYNKI)**

3.1. Modernizacja budynków i obiektów użyteczności publicznej

3.2. Renowacja budynków zabytkowych



11. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE I POZOSTAŁE

Założenia Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 określone w poprzednim rozdziale zmierzają do poprawy warunków życia mieszkańców gminy, nadania nowych funkcji społecznych i gospodarczych istniejącym obiektom, poprawy funkcjonalności przestrzeni publicznej i ulepszonych wizerunku gminy. Będą one realizowane poprzez system wzajemnie wzmacniających się przedsięwzięć.

FISZKA PROJEKTOWA I

Nazwa przedsięwzięcia	REGIONALNA IZBA PAMIĘCI W LISKOWIE
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Lisków
Lokalizacja	ul. Ks. Blizińskiego 27, 62-850 Lisków
Zakres realizowanych zadań	– wyposażenie Izby Pamięci w gabloty, plansze informacyjne, urządzenia multimedialne; – w ramach działalności przewiduje się organizowanie wystaw, prezentacji, prelekcji oraz spotkań poświęconych historii miejsca; – udostępnienie zbiorów od pasjonatów historii, dokumentów oraz zbiorów lokalnych – utworzenie ekspozycji; – utworzenie miejsca stałej wystawy oraz odrębnego miejsca w celach możliwości utworzenia wystaw czasowych; – Izba Pamięci miejscem przeprowadzania lekcji historii oraz prelekcji z możliwością udziału wszystkich zainteresowanych; – utworzenie Muzeum Ks. Blizińskiego – w zgromadzonych zbiorach odwiedzający będą mogli zapoznać się z licznymi fotografiami, dokumentami i publikacjami mówiącymi o działalności Ks. W. Blizińskiego.
Opis stanu istniejącego	Obecnie w budynku znajduje się szkoła podstawowa, jednakże po likwidacji gimnazjum szkoła podstawowa zostanie przeniesiona do obecnego budynku gimnazjum, a budynek pozostanie do zagospodarowania.
Szacowana wartość	50 000,00 zł
Źródła finansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Działanie 9.2. Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojkowych

	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny, Działanie 4.4. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego Środki krajowe będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Środki własne Gminy Lisków
Prognozowane rezultaty	– budowa tożsamości lokalnej; – Izba Tradycji miejscem upowszechniania kultury i tradycji miejsca; – poprawa estetyki i atrakcyjności miejsca zamieszkania; – wzbogacenie oferty skierowanej do potencjalnych turystów; – stworzenie miejsca będącego jedną z wizytówek gminy; – dbałość o dziedzictwo kulturowe i historyczne oraz zwiększenie jego dostępności.
Sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacyjnych	– powierzchnia zrewitalizowanego obiektu – 61 m²; – protokół z realizacji projektu; – liczba odwiedzających ekspozycje/wystawy – 40 osób/rok; – liczba organizowanych prelekcji/spotkań/lekcji historii – 40 spotkań/rok.
Zakres czasowy	2017-2023
Powiązanie z celami rewitalizacji	Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY) Cel 3. Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)

FISZKA PROJEKTOWA II

Nazwa przedsięwzięcia	ŻŁOBEK W GMINIE LISKÓW
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Lisków
Lokalizacja	ul. Ks. Blizińskiego 27, 62-850 Lisków
Zakres realizowanych zadań	– codzienna opieka i edukacja maluchów przez wykwalifikowaną kadrę; – codzienne zajęcia edukacyjne, takie jak: rytmika, gimnastyka, plastyka czy j. angielski; – zakup wyposażenia do sal dla dzieci; – zatrudnienie wykwalifikowanej kadry z terenu gminy; – wykonanie prac modernizacyjnych w tym m.in. malowanie ścian, dostosowanie obecnych pomieszczeń do potrzeb dzieci.
Opis stanu istniejącego	60,8% mieszkańców gminy Lisków jest w wieku produkcyjnym. Na terenie gminy nie ma żłobka. Według statystyk udział kobiet w strukturze osób bezrobotnych w gminie w 2015 roku stanowił 66%. Pośrednią przyczyną takiej sytuacji może być brak żłobka, gdyż matki nie mają możliwości bycia aktywnymi zawodowo. Uczęszczanie dziecka do żłobka może nie tylko wpłynąć na komfort życia, ale również pozytywnie wpłynąć na dziecko, które uczy się m.in. przebywania w grupie rówieśników. Uwidacznia się potrzeba stworzenia takiego obiektu. Żłobek ma służyć wszystkim mieszkańcom Liskowa, więc powiązanie z obszarem rewitalizacji jest oczywiste – osobom mieszkającym (młodym i posiadającym małe dzieci) należy stworzyć warunki, aby się nie wyprowadzały z obszaru objętego rewitalizacją, a żłobek swoją lokalizację będzie miał blisko wskazanego obszaru (przy granicy obszaru rewitalizacji). Należy zachęcić młode osoby, które zmieniają miejsce zamieszkania, stwarzając im miejsce gdzie przebywać może

	ich dziecko. W obszarze rewitalizacji mamy do czynienia z problemem starzenia się społeczeństwa i depopulacją, więc należy podjąć działania zatrzymujące osoby młode na tym terenie.
Szacowana wartość	500 000,00 zł
Źródła finansowania	Program MALUCH Środki własne Gminy Lisków
Prognozowane rezultaty	– spadek bezrobocia; – stworzenie możliwości podjęcia aktywności zawodowej przez rodziców, w szczególności matek; – pozytywny wpływ na rozwój dziecka i jego aktywność w grupie; – podniesienie komfortu życia rodzin; – wpływ na pozytywny wizerunek gminy.
Sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacyjnych	– powierzchnia zrewitalizowanego obiektu i terenu – 80 m²; – liczba dzieci uczęszczająca do żłobka – 15 osób; – liczba bezrobotnych, którzy podjęli pracę dzięki powstaniu żłobka – 10 osób; – liczba elementów wyposażenia budynku – 40 sztuk; – liczba proponowanych zajęć – 4 zajęcia; – dokumentacja fotograficzna.
Zakres czasowy	2017-2023
Powiązanie z celami rewitalizacji	Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY) Cel 3. Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)

FISZKA PROJEKTOWA III

Nazwa przedsięwzięcia	AKTYWIZACJA SPOŁECZEŃSTWA I DOPOSAŻENIE ŚWIETLICY WIEJSKIEJ W KOŹŁĄTKOWIE
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Lisków
Lokalizacja	Koźlątków 41, 62-850 Lisków
Zakres realizowanych zadań	– podjęcie działań integracyjnych – międzypokoleniowych w tym organizacja cyklicznych zajęć integracyjnych o zróżnicowanej tematyce dla mieszkańców sołectwa; – organizacja wydarzeń kulturalnych; – utworzenie warunków pozwalających na wynajem Sali m.in. na uroczystości rodzinne; – doposażenie świetlicy wiejskiej w sprzęt kuchenny; – zakup nagłośnienia; – zagospodarowanie terenu wokół świetlicy (instalacja elementów małej architektury – altanka, chata grillowa, ławki oraz kosze); – z racji położenia przy Szlaku Dębów i Paproci (szlaku rowerowym) – instalacja stojaków do rowerów, wiaty); – zapewnienie odwodnienia terenu poprzez rozwiązania techniczne; – miejsca parkingowe utwardzone – o powierzchni 200 m².
Opis stanu istniejącego	Sołectwo Koźlątków jest drugim pod względem liczby ludności sołectwem w gminie Lisków. Dotychczas w sołectwie nie były organizowane żadne regularne zajęcia i spotkania integracyjne dla mieszkańców. Świetlica jest wyposażona częściowo, brakuje pełnego wyposażenia kuchni, które umożliwiłoby organizację w/w spotkań oraz działań podejmowanych przez Koło Gospodyń Wiejskich. Przestrzeń wokół świetlicy charakteryzuje się nieodpowiednim wykorzystaniem i niską estetyką. Ponadto, z racji przebiegu trasy rowerowej przy obiekcie (Szlak Dębów i Paproci) uwidacznia się

	potrzeba montażu infrastruktury dla cyklistów. Obecnie świetlica ogrzewana jest centralnym ogrzewaniem – wymiana miała miejsce w 2018 r.
Szacowana wartość	350 000,00 zł
Źródła finansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych Europejski Fundusz Społeczny Program Rozwoju Obszarów Wiejskich M07 – Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, Poddziałanie: Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury (kształtowanie przestrzeni publicznej) Środki własne Gminy Lisków Środki samorządu województwa Wielkopolskiego (Wielkopolska Odnowa Wsi)
Prognozowane rezultaty	– poprawa wyglądu i estetyki miejscowości; – poprawa jakości życia; – kształtowanie pożądanych zjawisk społecznych tj. aktywizacji społecznej i kulturalnej społeczeństwa, integracja mieszkańców; – wzmocnienie poczucia tożsamości i przynależności do miejsca zamieszkania; – organizacja miejsca spotkań mieszkańców poprzez utworzenie otoczenia przyjaznego dla wypoczynku, rekreacji i integracji mieszkańców.
Sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacyjnych	– protokół z realizacji projektu; – dokumentacja fotograficzna; – liczba elementów małej architektury – 8 sztuk; – liczba osób uczestniczących w różnych formach zajęć/spotkań i liczba spotkań – 8 spotkań po 50 osób;

	– liczba zorganizowanych zajęć – 6 zajęć (po 30 osób).
Zakres czasowy	2017-2023
Powiązanie z celami rewitalizacji	Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY) Cel 2. Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom poprzez podniesienie atrakcyjności, estetyczności i funkcjonalności (PRZESTRZEŃ) Cel 3. Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)



*Rysunek 24. Świetlica wiejska w Koźłótkowie
źródło: Urząd Gminy Lisków*

FISZKA PROJEKTOWA IV

Nazwa przedsięwzięcia	WIEJSKI DOM KULTURY W MAŁGOWIE – FILIA GOK
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Lisków Gminny Ośrodek Kultury w Liskowie
Lokalizacja	Małgów 11, 62-850 Lisków
Zakres realizowanych zadań	– modernizacja budynku gospodarczego na cele społeczno-kulturalne (naprawa i odnowienie elewacji, docieplenie ścian i dachu budynku, montaż nowej stolarki okiennej i drzwiowej o niskim współczynniku przenikania ciepła, wymiana instalacji oraz malowanie ścian); – organizacja warsztatów hobbistycznych dla dzieci; – prowadzenie pracowni artystycznej.
Opis stanu istniejącego	Właścicielem budynku świetlicy jest gmina Lisków. Jego stan techniczny określa się jako zły, wymagający podjęcia prac modernizacyjnych. W sołectwie Małgów ważną rolę pełni Stowarzyszenie „Aktywni dla Małgowa”. Szczególną uwagę przywiązuje ono do zorganizowania zajęć i czasu wolnego dla najmłodszych mieszkańców.
Szacowana wartość	100 000,00 zł
Źródła finansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojkowych Europejski Fundusz Społeczny Program Rozwoju Obszarów Wiejskich M07 – Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, Poddziałanie: Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury (kształtowanie przestrzeni publicznej)

	Środki własne Gminy Lisków Środki samorządu województwa Wielkopolskiego (Wielkopolska Odnowa Wsi)
Prognozowane rezultaty	– poprawa estetyki miejscowości; – zaspokojenie potrzeb społecznych; – organizacja miejsca spotkań mieszkańców poprzez utworzenie otoczenia przyjaznego dla wypoczynku, rekreacji i integracji mieszkańców; – zapewnienie możliwości rozwoju zainteresowań i aktywnego spędzania czasu najmłodszych mieszkańców.
Sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacyjnych	– protokół z realizacji projektu; – dokumentacja fotograficzna; – liczba osób uczestniczących w różnych formach zajęć/spotkań – 15 osób/spotkanie; – liczba zorganizowanych zajęć – 10 spotkań.
Zakres czasowy	2017-2023
Powiązanie z celami rewitalizacji	Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY) Cel 3. Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)



*Rysunek 25. Budynek proponowany na filię GOK-u w Małgowie
źródło: Urząd Gminy Lisków*

FISZKA PROJEKTOWA V

Nazwa przedsięwzięcia	AKTYWNE DZIECIŃSTWO W PYCZKU
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Lisków
Lokalizacja	Pyczek 12, 62-850 Lisków, budynek po byłej Szkole Podstawowej
Zakres realizowanych zadań	– modernizacja budynku (naprawa i odnowienie elewacji, docieplenie ścian i dachu budynku, montaż nowej stolarki okiennej i drzwiowej o niskim współczynniku przenikania ciepła, wymiana instalacji oraz malowanie ścian); – prowadzenie warsztatów, zajęć dla najmłodszych mieszkańców rozwijających zainteresowania i talenty; – zagospodarowanie terenu wokół świetlicy (instalacja elementów małej architektury – altanka, chata grillowa, ławki oraz kosze); – wyodrębnienie miejsca biwakowego oraz miejsca na ognisko; – prace porządkowe oraz zagospodarowanie zielenią poprzez nowe nasadzenia; – budowa placu zabaw; – miejsca parkingowe utwardzone – o powierzchni 100 m²; – wyposażenie świetlicy.
Opis stanu istniejącego	Istniejący budek pełnił kiedyś funkcje Szkoły Podstawowej. Jego stan techniczny określa się jako zły, wymagający prac modernizacyjnych. Wokół świetlicy teren jest nieuporządkowany. W sołectwie ważną rolę pełni Stowarzyszenie „Działamy Razem”, które w ramach działalności stara się zapewnić dzieciom zajęcia pozwalające na aktywne spędzanie czasu wolnego.
Szacowana wartość	300 000,00 zł

Źródła finansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Działanie 9.2. Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych Europejski Fundusz Społeczny Środki własne Gminy Lisków
Prognozowane rezultaty	– poprawa estetyki miejscowości; – wzrost aktywności dzieci i młodzieży; – zaspokojenie potrzeb społecznych; – organizacja miejsca spotkań mieszkańców poprzez utworzenie otoczenia przyjaznego dla wypoczynku, rekreacji i integracji mieszkańców; – zapewnienie możliwości rozwoju zainteresowań i aktywnego spędzania czasu najmłodszych mieszkańców.
Sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacyjnych	– protokół z realizacji projektu; – powierzchnia zrewitalizowanego obiektu i terenu – 4000 m²; – dokumentacja fotograficzna; – liczba elementów małej architektury – 8 sztuk; – liczba osób uczestniczących w różnych formach zajęć/spotkań – 15 osób/spotkanie; – liczba zorganizowanych zajęć – 8 spotkań.
Zakres czasowy	2017-2023
Powiązanie z celami rewitalizacji	Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY) Cel 2. Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom poprzez podniesienie atrakcyjności, estetyczności i funkcjonalności (PRZESTRZEŃ) Cel 3. Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)



*Rysunek 26. Budynek komunalny w Pyczku
źródło: Urząd Gminy Lisków*

FISZKA PROJEKTOWA VI

Nazwa przedsięwzięcia	REWITALIZACJA DOMU HANDLOWEGO
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Podmiot prywatny (przedsiębiorca) – SYLTOM, Sylwester Tomaszewski
Lokalizacja	ul. Ks. Wacława Blizińskiego 44, 62-850 Lisków
Zakres realizowanych zadań	– utworzenie bazy gastronomiczno-noclegowej – restauracja (w tzw. podwyższonym parterze) i usługi noclegowe (piętro obiektu); – zakres prac modernizacyjnych – termomodernizacja obiektu, remont wewnętrzny, docieplenia dachu, renowacja schodów, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej o niskim współczynniku przenikania ciepła); – zakup niezbędnego wyposażenia – m.in. sprzęt kuchenny; – restauracja będzie pełniła również funkcje Domu Weselnego; – w części Domu Handlowego (piwnica) – utworzenie kawiarenki dla młodzieży, jako miejsca spotkań, integracji; – prace porządkowe wokół obiektu; – utworzenie miejsc parkingowych utwardzonych – o powierzchni 1300 m²; – nasadzenia roślinne podnoszące estetykę miejsca.
Opis stanu istniejącego	Dom Handlowy w Liskowie został wybudowany w latach 1963-1976. Był to największy budynek tego typu gminie. Stan techniczny obiektu ocenia się jako zły. Uwidacznia się potrzeba gruntownych prac remontowych. Wcześniej na parterze zlokalizowany był sklep, na piętrze prowadzone były zajęcia wychowania fizycznego oraz usługi rehabilitacyjne.
Szacowana wartość	1 400 000,00 zł

Źródła finansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojkowych Środki prywatne
Prognozowane rezultaty	– poprawa wyglądu i estetyki centrum miejscowości; – pobudzenie aktywności gospodarczej; – kształtowanie pożądanych zjawisk społecznych tj. aktywizacji społecznej i kulturalnej społeczeństwa, integracja mieszkańców; – rewitalizacja obiektu ważnego dla całej społeczności gminnej; – zbudowanie atrakcyjnej bazy gastronomicznej; – stworzenie przyjaznego miejsca spotkań i integracji mieszkańców; – utworzenie warunków do spędzania czasu wolnego dla młodzieży.
Sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacyjnych	– protokół z realizacji projektu; – dokumentacja fotograficzna; – liczba osób zatrudnionych – 8 osób; – liczba elementów małej architektury – 30 sztuk; – liczba zorganizowanych imprez – 40 imprez.
Zakres czasowy	2017-2023
Powiązanie z celami rewitalizacji	Cel 2. Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom poprzez podniesienie atrakcyjności, estetyczności i funkcjonalności (PRZESTRZENI) Cel 3. Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)

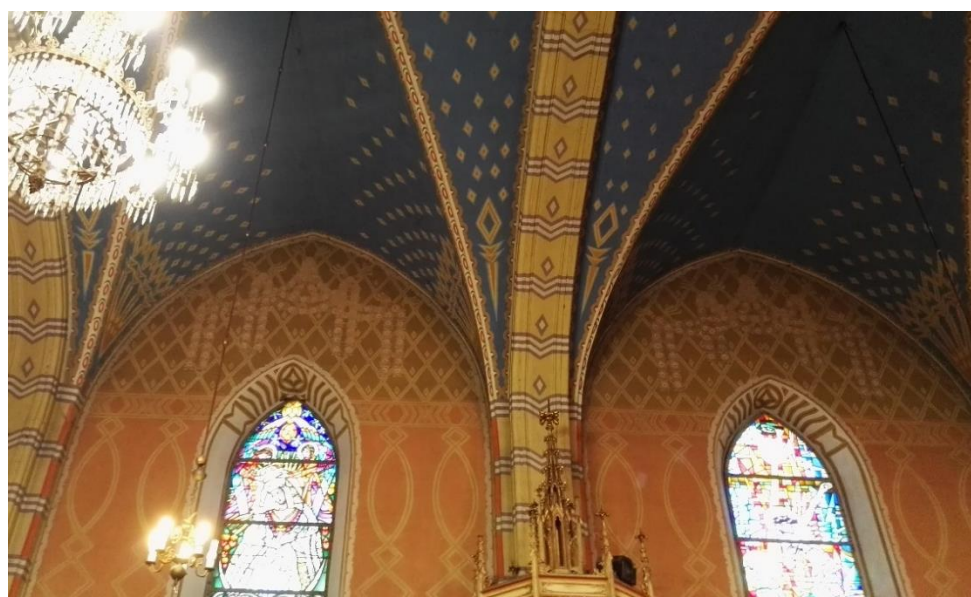


*Rysunek 27. Dom Handlowy w Liskowie
źródło: Urząd Gminy Lisków*

FISZKA PROJEKTOWA VII

Nazwa przedsięwzięcia	RENOWACJA FRESKÓW W KOŚCIELE PW. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH W LISKOWIE
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Parafia Lisków
Lokalizacja	ul. Ks. W. Blizińskiego 25, 62-850 Lisków
Zakres realizowanych zadań	– odsłonięcie fresków; – usunięcie tynków i farb; – odtworzenie oryginalnych fresków w kościele; – zabezpieczenie kolorów; – inwentaryzacja powykonawcza.
Opis stanu istniejącego	Obiekt zabytkowy, z pozyskanych środków został odnowiony ołtarz główny oraz chrzcielnica. W kolejnym etapie zaplanowano odtworzenie fresków, które teraz są częściowo pod tynkiem i charakteryzują się niskim poziomem estetyki, dodatkowo są niekompletne. Freski częściowo są zakryte obrazami zakupionymi w ostatnich 10 latach, które nie stanowią wartości muzealnej. Ich główną rolą było zasłonięcie zniszczonych fresków.
Szacowana wartość	1 000 000,00 zł
Źródła finansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Działanie 9.2. Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny, Działanie 4.4. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego Środki krajowe będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Środki własne parafii

Prognozowane rezultaty	– odnowienie ważnego obiektu dla społeczności lokalnej; – poprawa estetyki wnętrza obiektu cechującego się wysokimi wartościami kulturowymi; – poprawa wyglądu i estetyki centrum miejscowości.
Sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacyjnych	– dokumentacja fotograficzna; – protokół z wykonania projektu; – powierzchnia odnowionych fresków – 1680 m²; – inwentaryzacja powykonawcza wykonana na potrzeby konserwatora zabytków.
Zakres czasowy	2017-2023
Powiązanie z celami rewitalizacji	Cel 2. Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom poprzez podniesienie atrakcyjności, estetyczności i funkcjonalności (PRZESTRZENŃ)



Rysunek 28. Freski w Kościele pw. Wszystkich Świętych w Liskowie
 źródło: Urząd Gminy Lisków

FISZKA PROJEKTOWA VIII

Nazwa przedsięwzięcia	ZAGOSPODAROWANIE TERENU ZA GMINNYM OŚRODKIEM KULTURY W LISKOWIE
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Lisków
Lokalizacja	ul. Ks. W. Blizińskiego 42 A , 62-850 Lisków
Zakres realizowanych zadań	– zagospodarowanie terenu położonego przy GOK-u, wyodrębnienie przestrzeni na wydarzenia oraz odpowiednie wyposażenie: • instalacja elementów małej architektury – altanka, chata grillowa, ławki, fontanna oraz kosze, • montaż urządzeń przeznaczonych do pobudzenia aktywności fizycznej; – prace porządkowe i nasadzenia zieleni.
Opis stanu istniejącego	Sołectwo Lisków jest wiodącym sołectwem pod względem liczby ludności sołectwem w gminie Lisków. Dotychczas w sołectwie były organizowane zajęcia i spotkania integracyjne dla mieszkańców. Uwidacznia się brak uporządkowanej przestrzeni, która mogłaby być przeznaczona na organizację tego typu przedsięwzięć. Do tej pory odbywało się to na tzw. „klepisku” za GOK-iem. Przestrzeń wokół GOK-u charakteryzuje się nieodpowiednim wykorzystaniem i niską estetyką.
Szacowana wartość	500 000,00 zł
Źródła finansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojkowych

	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich M07 – Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, Poddziałanie: Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury (kształtowanie przestrzeni publicznej) Środki własne Gminy Lisków Środki samorządu województwa Wielkopolskiego (Wielkopolska Odnowa Wsi)
Prognozowane rezultaty	– poprawa wyglądu i estetyki miejscowości; – poprawa jakości życia; – kształtowanie pożądanych zjawisk społecznych tj. aktywizacji społecznej i kulturalnej społeczeństwa, integracja mieszkańców; – wzmocnienie poczucia tożsamości i przynależności do miejsca zamieszkania; – organizacja miejsca spotkań mieszkańców poprzez utworzenie otoczenia przyjaznego dla wypoczynku, rekreacji i integracji mieszkańców; – pobudzenie mieszkańców do aktywności fizycznej, promowanie zdrowego trybu życia; – uporządkowanie terenu ważnego dla społeczności lokalnej; – utworzenie estetycznej wizytówki miejsca.
Sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacyjnych	– protokół z realizacji projektu; – dokumentacja fotograficzna; – powierzchnia zrewitalizowanego obszaru – 7200 m²; – liczba zainstalowanych elementów małej architektury – 12 sztuk; – liczba osób uczestniczących w różnych formach spotkań/wydarzeń/imprez – 100 osób; – liczba zorganizowanych wydarzeń – 8 wydarzeń.

Zakres czasowy	2017-2023
Powiązanie z celami rewitalizacji	Cel 2. Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom poprzez podniesienie atrakcyjności, estetyczności i funkcjonalności (PRZESTRZEŃ)



*Rysunek 29. Teren przy budynku GOK w Liskowie
źródło: Urząd Gminy Lisków*

FISZKA PROJEKTOWA IX

Nazwa przedsięwzięcia	POSZERZENIE OFERTY ZAJĘĆ DLA MIESZKAŃCÓW GMINY LISKÓW
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Lisków Gminny Ośrodek Kultury w Liskowie
Lokalizacja	ul. Ks. W. Blizińskiego 42 A , 62-850 Lisków Wiejskie Centrum Kulturalno Sportowy w Strzałkowie, Strzałków 12A, 62-850 Lisków
Zakres realizowanych zadań	– podjęcie działań integracyjnych – międzypokoleniowych w tym organizacja wydarzeń integracyjnych o zróżnicowanej tematyce dla mieszkańców gminy; – organizacja wydarzeń kulturalnych; – wakacje z kulturą – rozszerzenie oferty GOK-u o dodatkowe atrakcje dla dzieci i młodzieży; – przeprowadzenia warsztatów i zajęć: Tai-Chi, zumba, gold, joga – zajęcia cykliczne dwa razy w miesiącu; – organizacja integracyjnych pikników dla dzieci i młodzieży. Projekt częściowo łączy się z fiską nr VIII – Zagospodarowanie terenu za Gminnym Ośrodkiem Kultury w Liskowie, ponieważ spotkania, pikniki i inne przedsięwzięcia miałyby się odbywać w zarówno w pomieszczeniach w GOK-u, jak i na przylegającym, nieuporządkowanym dotąd terenie wokół obiektu.
Opis stanu istniejącego	W GOK-u prowadzone są zajęcia przeznaczone zarówno dla dzieci i młodzieży. Uwidacznia się brak miejsca przyjaznego, estetycznego, gdzie pewnego rodzaju spotkania, przedsięwzięcia można by realizować na zewnątrz obiektu. Odpowiednie uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni pozwoliłoby na poszerzenie oferty GOK-u dla społeczności lokalnej gminy Lisków.

	Ponadto, uwidacznia się konieczność zaktywizowania społeczności zamieszkującej w sołectwie Strzałków. W miejscowości tej również zdiagnozowano niekorzystne zjawiska społeczne, w tym problemy z integracją społeczności lokalnej oraz brak jakichkolwiek atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i dorosłych.
Szacowana wartość	85 000,00 zł
Źródła finansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych Europejski Fundusz Społeczny Środki własne Gminy Lisków
Prognozowane rezultaty	– aktywizacja społeczna i kulturalna społeczeństwa, integracja mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży; – poszerzenie oferty zajęć pozwalających odkryć i rozwijać zainteresowania; – wzmocnienie poczucia tożsamości i przynależności do miejsca zamieszkania; – wzrost poziomu zadowolenia mieszkańców.
Sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacyjnych	– liczba organizowanych zajęć/pikników/wydarzeń – 32 wydarzenia; – liczba osób biorących udział w wydarzeniach – 700 osób; – dokumentacja fotograficzna; – ankieta oceniająca.
Zakres czasowy	2017-2023

Powiązanie z celami rewitalizacji	Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY)
---	---

Listę Projektów Uzupełniających tworzą działania, którym przypisano mniejszą skalę oddziaływania bądź brak jest szczegółów ich realizacji, a są oczekiwane ze względu na realizację celów programu rewitalizacji.

FISZKA PROJEKTOWA X – projekt uzupełniający

Nazwa przedsięwzięcia	MODERNIZACJA DZWONNICY W KOŚCIELE W STRZAŁKOWIE
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Parafia Strzałków
Lokalizacja	Strzałków, 62-850 Lisków
Zakres realizowanych zadań	– uzyskanie niezbędnych pozwoleń do odrestaurowania dzwonnicy; – demontaż dzwonu; – odrestaurowanie zniszczonej przez warunki atmosferyczne konstrukcji dzwonnicy, tak, aby użytkowanie dzwonnicy było w pełni bezpieczne; – montaż dzwonu.
Opis stanu istniejącego	Obiekt zabytkowy, z pozyskanych środków został w pełni odrestaurowany (ściany, dach). W Kościele został również odnowiony ołtarz. Nie została odrestaurowana dzwonnica.
Szacowana wartość	20 000,00 zł
Źródła finansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Działanie 9.2. Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny, Działanie 4.4. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego Środki krajowe będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Środki własne parafii

Prognozowane rezultaty	– odnowienie ważnego obiektu dla społeczności lokalnej; – poprawa wyglądu i estetyki centrum miejscowości;
Sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacyjnych	– dokumentacja fotograficzna; – inwentaryzacja powykonawcza wykonana na potrzeby konserwatora zabytków; – protokół z wykonania projektu.
Zakres czasowy	2017-2023
Powiązanie z celami rewitalizacji	Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY) Cel 2. Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom poprzez podniesienie atrakcyjności, estetyczności i funkcjonalności (PRZESTRZEŃ) Cel 3. Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)

FISZKA PROJEKTOWA XI – projekt uzupełniający

Nazwa przedsięwzięcia	AKTYWNI W TRZEBIENIACH – ZAGOSPODAROWANIE BYŁEJ SZKOŁY I STRAŻNICY OSP ORAZ TERENÓW WOKÓŁ OBIEKTÓW
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Lisków
Lokalizacja	Trzebień 17, 62-850 Lisków, budynek po byłej Szkole Podstawowej
Zakres realizowanych zadań	– docieplenie ścian budynku; – odnowienie elewacji obiektu; – wymiana pokrycia dachowego; – organizacja „wioski internetowej” – zakup niezbędnego wyposażenia; – prowadzenie zajęć, warsztatów komputerowych; – prowadzenie warsztatów plastycznych dla dzieci i młodzieży; – utworzenie Dziennego Domu Pobytu Seniora; – organizacja zajęć, warsztatów dla młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych.
Opis stanu istniejącego	Na terenie gminy i w jej najbliższym otoczeniu odnotowuje się znaczny deficyt w podejmowaniu działań dla dzieci i młodzieży. Potencjał miejscowości Trzebień związany z obiektem po byłej Szkole Podstawowej oraz infrastrukturą sportową znajdującą się obok obiektu jest znaczący. Budynek wykonany jest z cegły. Obecnie nie pełni żadnych funkcji i ulega stopniowej degradacji. Występują problemy z ogrzewaniem, niszczenie ścian (osuwanie), zniszczona elewacja zewnętrzna, awarie sieci wewnętrznej. Obiekt posiada niewykorzystany potencjał związany z jego korzystną lokalizacją. Zły stan techniczny obiektu strażnicy OSP również wymaga podjęcia kroków modernizacyjnych.

Szacowana wartość	250 000,00 zł
Źródła finansowania	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojсковych Program Rozwoju Obszarów Wiejskich M07 – Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, Poddziałanie: Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury (kształtowanie przestrzeni publicznej) Środki samorządu województwa Wielkopolskiego (Wielkopolska Odnowa Wsi) Środki własne Gminy Lisków
Prognozowane rezultaty	– poprawa estetyki budynku; – poprawa komfortu użytkowania i parametrów technicznych; – stworzenie warunków do aktywnego rozwoju i spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży; – zaspokojenie potrzeb społecznych; – organizacja miejsca spotkań mieszkańców poprzez utworzenie otoczenia przyjaznego dla wypoczynku, rekreacji i integracji mieszkańców.
Sposób ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacyjnych	– protokół z realizacji projektu; – powierzchnia zrewitalizowanego obiektu – m²; – dokumentacja fotograficzna; – liczba osób uczestniczących w różnych formach zajęć/spotkań – 15 osób/spotkanie; – liczba zorganizowanych zajęć – 10 zajęć.
Zakres czasowy	2017-2023

Powiązanie z celami rewitalizacji	Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej (MIESZKAŃCY) Cel 2. Kształtowanie przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom poprzez podniesienie atrakcyjności, estetyczności i funkcjonalności (PRZESTRZEŃ) Cel 3. Zmiana lub nadanie nowych funkcji budynkom i obiektom (BUDYNKI)
---	--



*Rysunek 30. Budynek byłej szkoły i teren wokół w Trzebieniach
źródło: Urząd Gminy Lisków*

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 zawiera projekty zintegrowane, czyli takie, które powiązane są ze sobą tematycznie w ramach wspólnego celu, jaki ma zostać osiągnięty dzięki ich realizacji, których wybór do dofinansowania lub realizacja jest koordynowana przez właściwe instytucje. Wśród przedsięwzięć proponowanych dla obszarów zdegradowanych gminy Lisków wyłaniają się dwa projekty: Zagospodarowanie terenu za Gminnym Ośrodkiem Kultury w Liskowie oraz Poszerzenie oferty zajęć dla mieszkańców gminy Lisków, które są ze sobą ściśle powiązane. Odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni wokół GOK-u w sposób funkcjonalny i przyjazny dla odbiorcy pozwoli na przeprowadzanie w komfortowych warunkach spotkań, zajęć i pikników i innych przedsięwzięć planowanych przez GOK, do przeprowadzenia i uatrakcyjnienia których niezbędna jest funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni poza budynkiem.

Zakłada się, że potencjalne finansowanie dla projektów: Zagospodarowanie terenu za Gminnym Ośrodkiem Kultury w Liskowie oraz Poszerzenie oferty zajęć dla mieszkańców gminy Lisków finansowane będą m.in. z Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Zauważa się bowiem w tych projektach również wspólne cele, które mają wymiar zarówno społeczny (finansowany z EFS), jak i poprawę warunków technicznych (dofinansowanie z EFRR).

Ponadto inne projekty, które zostały zaplanowane do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków z na lata 2017-2023 z założenia będą finansowane w następujący sposób:

- środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – Regionalna Izba Pamięci w Liskowie, Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie, Wiejski Dom Kultury w Małgowie – filia GOK, Aktywne dzieciństwo w Pyczku, Aktywni w Trzebieniach – zagospodarowanie byłej szkoły i strażnicy OSP oraz terenów wokół obiektów, Rewitalizacja Domu Handlowego, Modernizacja dzwonnicy w Kościele w Strzałkowie, Renowacja fresków w Kościele pw. Wszystkich Świętych w Liskowie;
- środki Europejskiego Funduszu Społecznego – Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie, Wiejski Dom Kultury w Małgowie – filia GOK, Aktywne dzieciństwo w Pyczku;
- środki Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie, Wiejski

Dom Kultury w Małgowie – filia GOK, Aktywni w Trzebieniach – zagospodarowanie byłej szkoły i strażnicy OSP oraz terenów wokół obiektów;

- środki własne gminy Lisków – Regionalna Izba Pamięci w Liskowie, Żłobek w gminie Lisków, Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie, Wiejski Dom Kultury w Małgowie – filia GOK, Aktywne dzieciństwo w Pyczku, Aktywni w Trzebieniach – zagospodarowanie byłej szkoły i strażnicy OSP oraz terenów wokół obiektów;
- środki finansowe Samorządu Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska Odnowa Wsi – Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie, Wiejski Dom Kultury w Małgowie – filia GOK, Aktywni w Trzebieniach – zagospodarowanie byłej szkoły i strażnicy OSP oraz terenów wokół obiektów;
- środki krajowe – Regionalna Izba Pamięci w Liskowie, Żłobek w gminie Lisków, Modernizacja dzwonnicy w Kościele w Strzałkowie, Renowacja fresków w Kościele pw. Wszystkich Świętych w Liskowie;
- środki prywatnych inwestorów – Rewitalizacja Domu Handlowego;
- środki własne parafii – Modernizacja dzwonnicy w Kościele w Strzałkowie, Renowacja fresków w Kościele pw. Wszystkich Świętych w Liskowie.

Ponadto realizacja wymienionych przedsięwzięć pozwoli znacznie podnieść jakość i poziom życia mieszkańców, ograniczając mechanizm reprodukcji biedy i związany z nią bierny styl życia. Wszystkie projekty i przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji są odpowiedzią na główne problemy rewitalizowanych obszarów. Część z nich dotyczy działań podejmowanych dla przestrzeni lub obiektów użyteczności publicznej, co znacznie poszerza grupę odbiorców działań. Będą to w pierwszej kolejności mieszkańcy obszaru, ale również mieszkańcy całej gminy, regionu. Realizacja zaplanowanych działań zapobiegnie przenoszeniu się istniejących problemów na inne obszary gminy.

Wszystkie projekty i przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w Programie Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 są ze sobą wzajemnie powiązane i wzajemnie się dopełniają tematycznie. Głównym problemem na obszarze rewitalizowanym jest niska jakość życia mieszkańców w dużej mierze będąca wynikiem niskiego kapitału społecznego i ludzkiego, stąd postępująca przez lata degradacja infrastruktury technicznej. Dlatego zaplanowane zadania infrastrukturalne dotyczą przede wszystkim renowacji,

przebudowy i adaptacji budynków ze zmianą lub rozszerzeniem funkcji i rewitalizacji przestrzeni użyteczności publicznej, przestrzeni zielonych, które mają służyć przede wszystkim mieszkańcom danego obszaru. Zaplanowane działania w tych obiektach i przestrzeniach mają charakter społeczny (w tym integracyjny, aktywizujący mieszkańców, edukacyjny i kulturalny). Adaptacja pomieszczeń na cele społeczne – organizacja warsztatów, działań aktywizujących, spotkań tematycznych etc.) przyczyni się do pobudzenia mieszkańców, podnosząc jednocześnie ich poziom zadowolenia i poczucia zainteresowania ich potrzebami. Projekty zostały zaplanowane w taki sposób, by równocześnie przeciwdziałały problemom w różnych sferach. Remont, modernizacja infrastruktury technicznej (adaptacja pomieszczeń etc.) posłużą zarówno podniesieniu jakości życia mieszkańców, zwiększeniu ład przestrzennego i estetyki przestrzeni i przyczynią się również do poprawy jakości środowiska naturalnego.

12. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE

Zabezpieczenia finansowe działań związanych z realizacją Programu Rewitalizacji stanowią przede wszystkim środki budżetowe gminy. Jednakże środki własne gminy wspomagane będą środkami zewnętrznymi pochodzącymi m.in. ze środków Unii Europejskiej. Podstawowe źródła pozabudżetowe wykorzystywane do realizacji Programu Rewitalizacji obejmują:

- środki Unii Europejskiej – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- środki finansowe Samorządu Województwa Wielkopolskiego – Wielkopolska Odnowa Wsi;
- środki budżetu państwa – przewidziane na współfinansowanie projektów, jak i jako niezależne źródło finansowania;
- środki prywatnych inwestorów i parafii.

Tabela 18. Indykatywne ramy finansowe

Nazwa przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Zakres czasowy	Szacunkowy koszt	Planowane źródło finansowania
Regionalna Izba Pamięci w Liskowie	Gmina Lisków	2017-2023	50 000,00 zł	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Działanie 9.2. Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych; Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny, Działanie 4.4. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego; Środki krajowe będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Środki własne Gminy Lisków
Żłobek w gminie Lisków	Gmina Lisków	2017-2023	500 000,00 zł	Program MALUCH; Środki własne Gminy Lisków
Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie	Gmina Lisków	2017-2023	350 000,00 zł	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic,

				terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych; Europejski Fundusz Społeczny; Program Rozwoju Obszarów Wiejskich M07 – Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, Poddziałanie: Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury (kształtowanie przestrzeni publicznej); Środki własne Gminy Lisków; Środki samorządu województwa Wielkopolskiego (Wielkopolska Odnowa Wsi)
Wiejski Dom Kultury w Małgowie – filia GOK	Gmina Lisków	2017-2023	100 000,00 zł	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych; Europejski Fundusz Społeczny;

				Program Rozwoju Obszarów Wiejskich M07 – Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, Poddziałanie: Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury (kształtowanie przestrzeni publicznej); Środki własne Gminy Lisków; Środki samorządu województwa Wielkopolskiego (Wielkopolska Odnowa Wsi)
Aktywne dzieciństwo w Pyczku	Gmina Lisków	2017-2023	300 000,00 zł	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Działanie 9.2. Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych; Europejski Fundusz Społeczny; Środki własne Gminy Lisków
Aktywni w Trzebieniach – zagospodarowanie byłej szkoły i strażnicy OSP	Gmina Lisków	2017-2023	250 000,00 zł	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic,

oraz terenów wokół obiektów				terenów wiejskich, przemysłowych i powojkowych; Program Rozwoju Obszarów Wiejskich M07 – Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, Poddziałanie: Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury (kształtowanie przestrzeni publicznej); Środki samorządu województwa Wielkopolskiego (Wielkopolska Odnowa Wsi); Środki własne Gminy Lisków
Rewitalizacja Domu Handlowego	Gmina Lisków	2017-2023	1 400 000,00 zł	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojkowych; Środki prywatne
Modernizacja dzwonnicy w Kościele w Strzałkowie	Gmina Lisków	2017-2023	20 000,00 zł	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny

				Działanie 9.2. Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojaskowych; Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny, Działanie 4.4. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego; Środki krajowe będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Środki własne parafii
Renowacja fresków w Kościele pw. Wszystkich Świętych w Liskowie	Gmina Lisków	2017-2023	1 000 000,00 zł	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Działanie 9.2. Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojaskowych; Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny, Działanie 4.4. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego; Środki krajowe będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Środki własne parafii

Zagospodarowanie terenu za Gminnym Ośrodkiem Kultury w Liskowie	Gmina Lisków	2017-2023	500 000,00 zł	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych; Program Rozwoju Obszarów Wiejskich M07 – Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, Poddziałanie: Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury (kształtowanie przestrzeni publicznej); Środki własne Gminy Lisków; Środki samorządu województwa Wielkopolskiego (Wielkopolska Odnowa Wsi)
Poszerzenie oferty zajęć dla mieszkańców gminy Lisków	Gmina Lisków	2017-2023	85 000,00 zł	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014+ Działanie 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych;

				Europejski Fundusz Społeczny; Środki własne Gminy Lisków
--	--	--	--	---

Źródło: opracowanie własne

Tabela 19. Szacunkowy podział kosztów

Nazwa przedsięwzięcia	Europejski Fundusz Społeczny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	Wielkopolska Odnowa Wsi	Środki budżetu państwa	Środki własne Gminy Lisków	Środki prywatne	Środki parafii	SUMA
Regionalna Izba Pamięci w Liskowie	–	42 500,00 zł	–	–	–	7 500,00 zł	–	–	50 000,00 zł
Żłobek w gminie Lisków	–	–	–	–	400 000,00 zł	100 000,00 zł	–	–	500 000,00 zł
Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie	22 000,00 zł	–	200 000,00 zł	–	–	128 000,00 zł	–	–	350 000,00 zł
Wiejski Dom Kultury w Małgowie – filia GOK	–	–	63 000,00 zł	–	–	37 000,00 zł	–	–	100 000,00 zł
Aktywne dzieciństwo w Pyczkach	20 000,00 zł	235 000,00 zł	–	–	–	45 000,00 zł	–	–	300 000,00 zł
Aktywni w Trzebieńskich – zagospodarowanie byłej szkoły i strażnicy OSP oraz terenów wokół obiektów	–	–	–	143 000,00 zł	–	107 000,00 zł	–	–	250 000,00 zł
Rewitalizacja Domu Handlowego	–	1 190 000,00 zł	–	–	–	–	210 000,00 zł	–	1 400 000,00 zł
Modernizacja dzwonnicy w Kościele w Strzałkowie	–	17 000,00 zł	–	–	–	–	–	3 000,00 zł	20 000,00 zł
Renowacja fresków w Kościele pw. Wszystkich Świętych w Liskowie	–	850 000,00 zł	–	–	100 000,00 zł	–	–	50 000,00 zł	1 000 000,00 zł

Zagospodarowanie terenu za Gminnym Ośrodkiem Kultury w Liskowie	–	425 000,00 zł	–	–	–	75 000,00 zł	–	–	500 000,00 zł
Poszerzenie oferty zajęć dla mieszkańców gminy Lisków	76 000,00 zł	–	–	–	–	9 000,00 zł	–	–	85 000,00 zł
SUMA	118 000,00 zł	2 759 500,00 zł	263 000,00 zł	81 000,00 zł	500 000,00 zł	470 500,00 zł	210 000,00 zł	53 000,00 zł	4 455 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne

13. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI

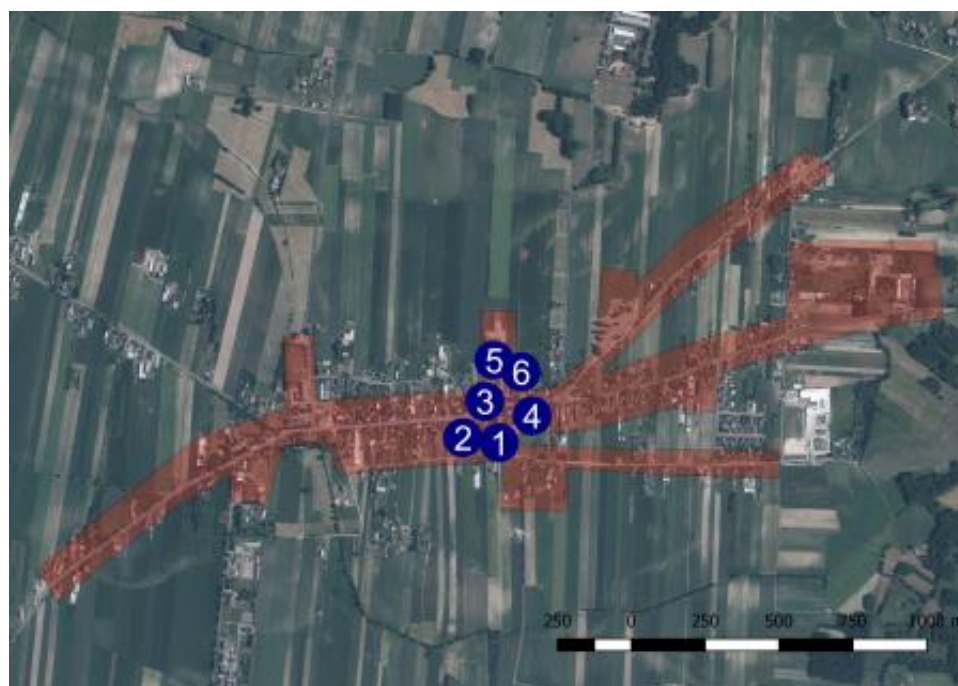
Głównym celem zapewnienia powiązań pomiędzy poszczególnymi zadaniami, projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi jest efektywniejsze wykorzystanie potencjału przestrzeni rewitalizowanej oraz przede wszystkim potencjału społeczności, mieszkańców, którzy są użytkownikami tej przestrzeni. Komplementarność ma doprowadzić do efektu synergii również w wymiarze proceduralno-instytucjonalnym tj. zarządzania wdrażaniem programu rewitalizacji oraz w wymiarze finansowym tj. lepszym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację.

Komplementarność przestrzenna

Wymóg zachowania komplementarności przestrzennej w Programie Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 został spełniony poprzez skoncentrowanie projektów i działań rewitalizacyjnych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Zarówno obszar zdegradowany, jak i obszar do rewitalizacji zostały wyznaczone na podstawie pogłębionej analizy wskaźnikowej oraz po zasięgnięciu opinii przedstawicieli władz lokalnych i zainteresowanych środowisk, w tym mieszkańców gminy. Wszystkie projekty zaplanowane do realizacji w ramach niniejszego programu skupiają się na obszarze rewitalizowanym i zostały tak zaplanowane, by kompleksowo poprawiać stan całego obszaru rewitalizowanego, a także wpływać korzystnie na sytuację społeczno-gospodarczą gminy. Cały obszar rewitalizacji składa się z kilku odrębnych części zlokalizowanych w sześciu sołectwach gminy Lisków. Głównym obszarem rewitalizacji w gminie jest obszar miejscowości Lisków – będącą „centrum” gminy. Poza tym w obszar rewitalizacji zaliczone zostały tereny w sołectwach: Koźlątków, Małgów, Trzebienie i Strzałków. Dodatkowo wyznaczono obszar w sołectwie Pyczek – wskazany przez ankietowanych mieszkańców gminy. Wymienione obszary wymagają intensywnych działań rewitalizacyjnych, przede wszystkim z uwagi na niską jakość życia mieszkańców obszaru i postępującą degradację społeczną. Skoncentrowanie działań na tym obszarze pozwoli znacznie podnieść jakość i poziom życia w całej gminie, przede wszystkim ucinając mechanizm reprodukcji biedy i związanego z nią biernego stylu życia. Wszystkie projekty i przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji są odpowiedzią na główne problemy rewitalizowanych obszarów. Część z nich dotyczy działań podejmowanych dla przestrzeni lub

obiektów użyteczności publicznej, co znacznie poszerza grupę odbiorców działań. Będą to w pierwszej kolejności mieszkańcy obszaru, ale również mieszkańcy całej gminy, regionu.

Realizacja zaplanowanych działań zapobiegnie przenoszeniu się istniejących problemów na inne obszary gminy. Cykliczna analiza uwarunkowań życia mieszkańców gminy pozwoli monitorować skuteczność i efektywność zaplanowanego procesu rewitalizacyjnego oraz sprawdzać czy pozostałe obszary gminy nie są zagrożone degradacją.



- 1 REGIONALNA IZBA PAMIĘCI W LISKOWIE
- 2 ŻŁOBEK W GMINIE LISKÓW
- 3 REWITALIZACJA DOMU HANDLOWEGO
- 4 RENOWACJA FRESKÓW W KOŚCIELE P.W. WSZYTSKICH ŚWIĘTYCH W LISKOWIE
- 5 ZAGOSPODAROWANIE TERENU ZA GMINNYM OŚRODKIEM KULTURY W LISKOWIE
- 6 POSZERZENIE OFERTY ZAJĘĆ DLA MIESZKAŃCÓW GMINY LISKÓW

*Rysunek 31. Komplementarność przestrzenna – Lisków
Źródło: opracowanie własne*



**1 AKTYWIZACJA SPOŁECZEŃSTWA I DOPOSĄŻENIE ŚWIETLICY WIEJSKIEJ
W KOŹŁĄTKOWIE**

*Rysunek 32. Komplementarność przestrzenna – Koźlątków
Źródło: opracowanie własne*



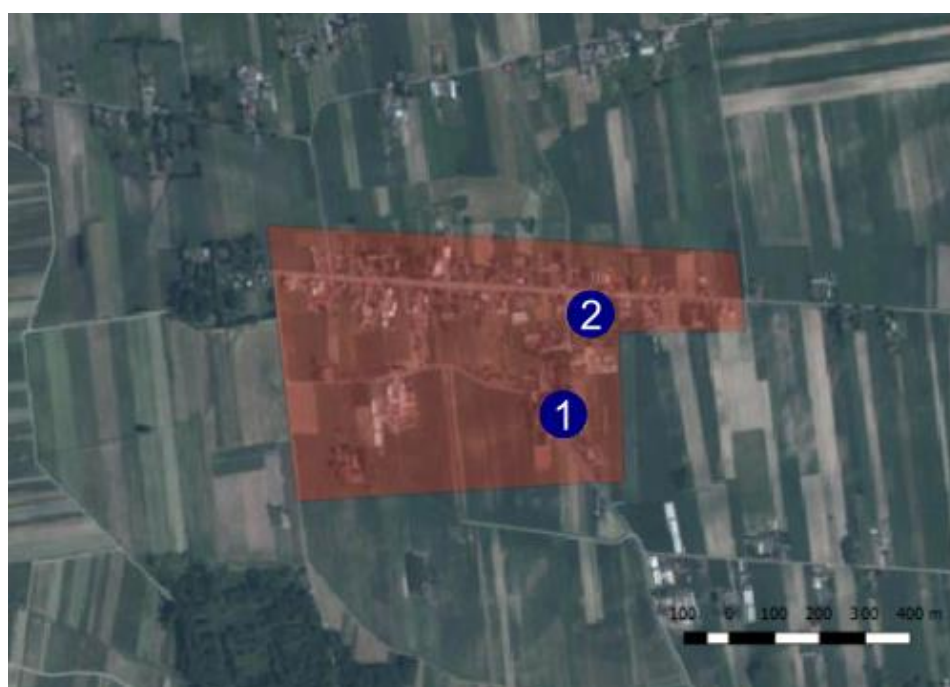
1 WIEJSKI DOM KULTURY W MAŁGOWIE - FILIA GOK

*Rysunek 33. Komplementarność przestrzenna – Małgów
Źródło: opracowanie własne*



1 AKTYWNE DZIECIŃSTWO W PYCZKU

*Rysunek 34. Komplementarność przestrzenna – Pyczek
Źródło: opracowanie własne*



1 MODERNIZACJA DZWONNICY W KOŚCIELE W STRZAŁKOWIE

2 POSZERZENIE OFERTY ZAJĘĆ DLA MIESZKAŃCÓW GMINY LISKÓW

*Rysunek 35. Komplementarność przestrzenna – Strzałków
Źródło: opracowanie własne*



**1 AKTYWNI W TRZEBIENIACH - ZAGOSPODAROWANIE BYŁEJ SZKOŁY I STRAŻNICY
OSP ORAZ TERENÓW WOKÓŁ OBIEKTÓW**]

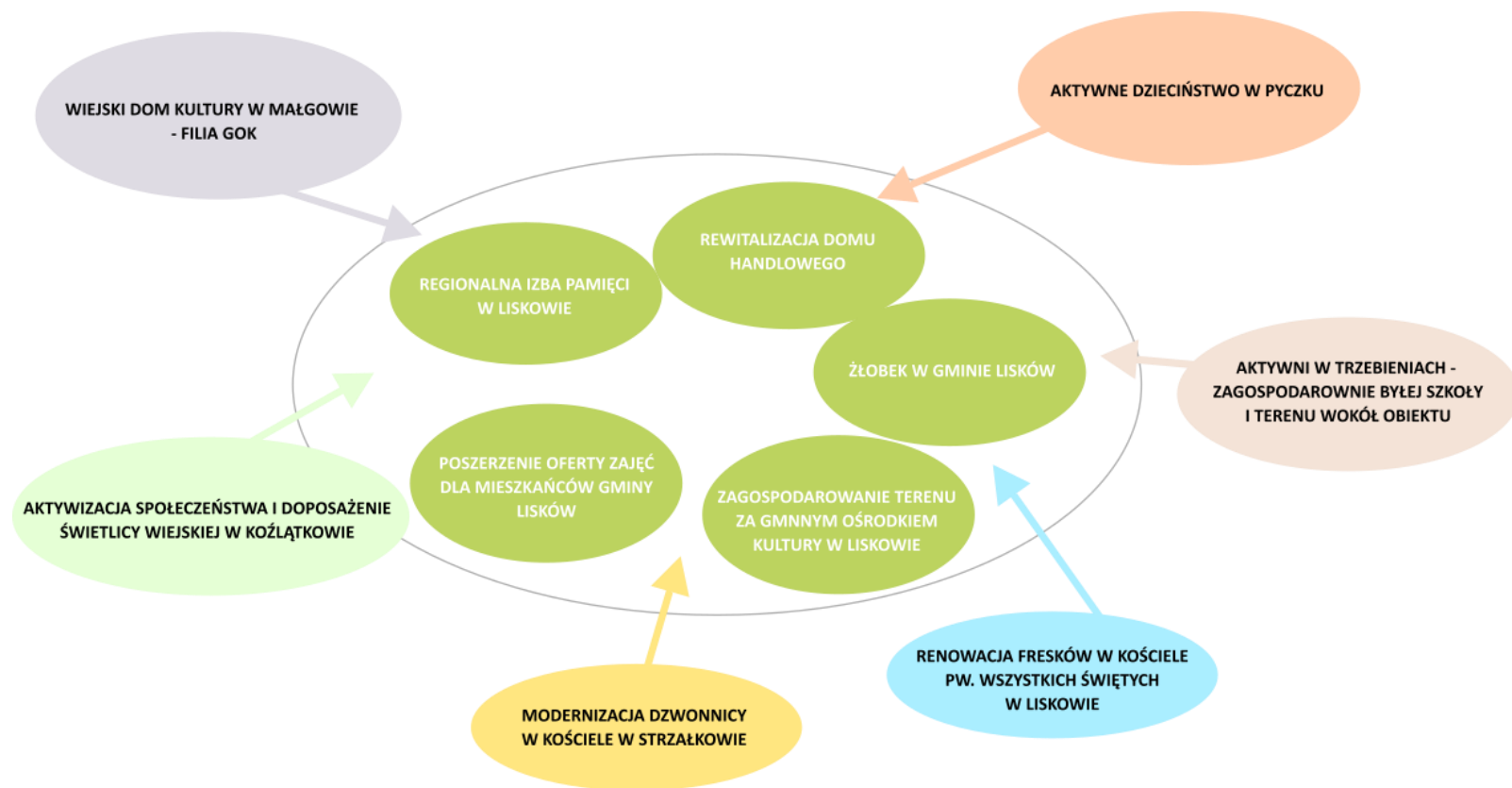
Rysunek 36. Komplementarność przestrzenna – Trzebienie

Źródło: opracowanie własne

Komplementarność problemowa

Wszystkie projekty i przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w Programie Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 są ze sobą wzajemnie powiązane i wzajemnie się dopełniają tematycznie. Głównym problemem na obszarze rewitalizowanym jest niska jakość życia mieszkańców w dużej mierze będąca wynikiem niskiego kapitału społecznego i ludzkiego, stąd postępująca przez lata degradacja infrastruktury technicznej. Dlatego zaplanowane zadania infrastrukturalne dotyczą przede wszystkim renowacji, przebudowy i adaptacji zniszczonych budynków, a także przestrzeni użyteczności publicznej, które mają służyć przede wszystkim mieszkańcom obszaru. Planuje się bowiem prowadzenie w tych obiektach i przestrzeniach działań o charakterze społecznym (w tym integracyjnym, aktywizującym mieszkańców, edukacyjnym i kulturalnym) oraz działań pozwalających stworzyć przestrzeń dla usług, dając szansę rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Projekty zostały zaplanowane w taki sposób, by równocześnie przeciwdziałały problemom w różnych sferach. Remont, modernizacja infrastruktury technicznej posłużą zarówno podniesieniu jakości życia mieszkańców, zwiększeniu ład przestrzennego i estetyki przestrzeni i przyczynią się również do poprawy jakości środowiska naturalnego. W projektach zapisano również spodziewane efekty oraz określono, jak ma wyglądać obszar po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych. Zakładane cele uspołniono ze strategicznymi decyzjami władz gminy.

Działania rewitalizacyjne powiązane są również z innymi strategicznymi kierunkami rozwojowymi gminy Lisków, m.in. poprzez wykazanie zbieżności celów Programu Rewitalizacji z kluczowymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi. Zatem warunek komplementarności problemowej został spełniony.



Rysunek 37. Komplementarność problemowa
Źródło: opracowanie własne

Tabela 20. Komplementarność problemowa

PROJEKTY	SFERA SPOŁECZNA	SFERA PRZESTRZENNO - FUNKCJONALNA	SFERA TECHNICZNA	SFERA GOSPODARCZA	SFERA ŚRODOWISKOWA
REGIONALNA IZBA PAMIĘCI W LISKOWIE					
ŻŁOBEK W GMINIE LISKÓW					
AKTYWIZACJA SPOŁECZEŃSTWA I DOPOSAŻENIE ŚWIETLICY WIEJSKIEJ W KOŻŁĄTKOWIE					
WIEJSKI DOM KULTURY W MAŁGOWIE – FILIA GOK					
AKTYWNE DZIECIŃSTWO W PYCZKU					
AKTYWNI W TRZEBIENIACH – ZAGOSPODAROWANIE BYŁEJ SZKOŁY I STRAŻNICY OSP ORAZ TERENÓW WOKÓŁ OBIEKTÓW					
REWITALIZACJA DOMU HANDLOWEGO					
MODERNIZACJA DZWONNICZY W KOŚCIELE W STRZAŁKOWIE					
RENOWACJA FRESKÓW W KOŚCIELE PW. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH W LISKOWIE					
ZAGOSPODAROWANIE TERENU ZA GMINNYM OŚRODKIEM KULTURY W LISKOWIE					
POSZERZENIE OFERTY ZAJĘĆ DLA MIESZKAŃCÓW GMINY LISKÓW					

Źródło: opracowanie własne

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację zapisów Programu Rewitalizacji jest Urząd Gminy Lisków a bezpośrednio Wójt Liskowa, który nadzoruje prace i wdrażanie zadań przez merytoryczne i organizacyjne jednostki Urzędu. Za wdrażanie Programu Rewitalizacji odpowiada również powołany do działania Zespół ds. Rewitalizacji. W zespole zasiadają przedstawiciele organu wykonawczego, stanowiącego, przedstawiciele kluczowych jednostek organizacyjnych gminy, jednostek pomocniczych oraz przedstawiciele strony społecznej – reprezentanci organizacji społecznych i przedsiębiorcy. Taki skład Zespołu zapewni skuteczne zarządzanie wprowadzeniem Programu Rewitalizacji oraz pozwoli na zintegrowanie i uspołnienie procesu planowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji lokalnych polityk publicznych w gminie. Udział strony społecznej wzmocni na etapie zarządczym element partycypacji procesu. W system zarządzania będą zaangażowani również lokalni partnerzy z sektorów: publicznych, społecznych i gospodarczych.

Zespół ds. Rewitalizacji w sprawach istotnych będzie komunikował się z interesariuszami, mając na uwadze całościowy system realizacji procesu rewitalizacji. Będzie również odpowiedzialny za opracowanie i składanie wniosków o dofinansowanie dla projektów rewitalizacyjnych będących w gestii gminy. Dla uzyskania jak największej efektywności poszczególnych projektów i przedsięwzięć ich realizacja oraz koordynowanie ich wdrażaniem zostanie zlecane merytorycznym jednostkom i podmiotom, które posiadają ku temu jak najlepsze kompetencje, np. zadania inwestycyjne będą realizowane przy współpracy z Wydziałem Inwestycji infrastrukturalnych, obronnych i obrony cywilnej, zadania społeczne będą realizowane przy współpracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Więcej informacji znajduje się w rozdziale 15.

Komplementarność międzyokresowa

Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 zachowuje ciągłość programową procesu rewitalizacji. Projekty i przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich okresach programowych mają swoją kontynuację w obecnym dokumencie. Wcześniej w gminie Lisków realizowane były następujące projekty:

- Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Liskowie i termomodernizacja budynku Szkoły podstawowej w Liskowie. Projekt dofinansowany był ze środków narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Realizacja projektu miała miejsce w 2013 r. W ramach projektu docieplono ściany, wymieniono instalacji centralnego ogrzewania oraz pokrycie dachowe;
- Rozbudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Liskowie dofinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Projekt realizowany był w 2006 r. Celem było podniesienie jakości użytkowania oraz poprawa parametrów technicznych;
- Adaptacja budynku strażnicy na Wiejskie Centrum Kulturalno-Sportowe w Strzałkowie, dofinansowana ze środków z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Projekt realizowany był w 2010 r. W ramach projektu wymieniono instalację centralnego ogrzewania, wymieniono stolarkę okienną i drzwiową oraz zmodernizowano wnętrze obiektu i zakupiono wyposażenie;
- Budowa kompleksu boisk sportowych „Moje boisko – Orlik 2012” dofinansowana ze środków przekazanych przez Ministerstwo Sportu i Turystyki. Projekt realizowany był w 2012 r. Celem było utworzenie infrastruktury sportowej dla mieszkańców oraz miejsca wypoczynku i rekreacji. Wykonano boisko trawiaste do piłki nożnej, nawierzchnię do gry w piłkę siatkową i koszykówkę, zainstalowano elementy ogrodzenia oraz oświetlenia;
- Modernizacja Świetlicy Wiejskiej w Małgowie. Projekt dofinansowany środkami Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Realizacja projektu miała miejsce w 2014 r. Projekt obejmowała wymianę stolarki okiennej i drzwiowej,

wymieniono instalację centralnego ogrzewania, zmodernizowano wnętrze obiektu, zakupiono wyposażenie do kuchni;

- Remont świetlicy wiejskiej w Żychowie wykonany w 2013 r. Projekt dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. W ramach projektu dokonano termomodernizacji, wymieniono dach, wyremontowano wnętrze obiektu oraz doposażono kuchnię w świetlicy;
- Remont świetlicy wiejskiej w miejscowości Koźlątków dofinansowana ze środków wojewódzkich otrzymanych z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Realizacja projektu miała miejsce w 2013 r. Projekt obejmował wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, remont wnętrza obiektu.

W Programie Rewitalizacji zakłada się dalsze ożywienie przestrzeni ważnych dla mieszkańców, które zostały zmodernizowane w poprzednich latach oraz dalszą modernizację wraz z integracją i aktywizacją społeczną mieszkańców oraz ożywieniem gospodarczym obszaru z zachowaniem dziedzictwa kulturowego. Zamierzenia te są ścisłą kontynuacją procesu rewitalizacji z lat poprzednich. Doświadczenie i wnioski z realizacji poprzednich działań rewitalizacyjnych pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej.

Tabela 21. Komplementarność międzyokresowa

PROJEKTY ZREALIZOWANE W OSTATNICH LATACH	PROJEKTY PLANOWANE NA LATA 2017-2023						
	TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU URZĘDU GMINY W LISKOWIE I TERMOMODERNIZACJA BUDYNKU SZKOŁY PODSTAWOWEJ W LISKOWIE	ROZBUDOWA BUDYNKU GMINNEGO OŚRODKA KULTURY W LISKOWIE	ADAPTACJA BUDYNKU STRAŻNICY NA WIEJSKIE CENTRUM KULTURALNO-SPORTOWE W STRZAŁKOWIE	BUDOWA KOMPLEKSU BOISK SPORTOWYCH „MOJE BOISKO – ORLIK 2012”	MODERNIZACJA ŚWIETLICY WIEJSKIEJ W MAŁGOWIE	REMONT ŚWIETLICY WIEJSKIEJ W ŻYCHOWIE	REMONT ŚWIETLICY WIEJSKIEJ W MIEJSCOWOŚCI KOŻŁĄTKÓW
REGIONALNA IZBA PAMIĘCI W LISKOWIE							
ŻŁOBEK W GMINIE LISKÓW							
AKTYWIZACJA SPOŁECZEŃSTWA I DOPOSAŻENIE ŚWIETLICY WIEJSKIEJ W KOŻŁĄTKOWIE							
WIEJSKI DOM KULTURY W MAŁGOWIE – FILIA GOK							
AKTYWNE DZIECIŃSTWO W PYCZKU							
AKTYWNI W TRZEBIENIACH – ZAGOSPODAROWANIE BYŁEJ SZKOŁY I STRAŻNICY OSP ORAZ TERENÓW WOKÓŁ OBIEKTÓW							
REWITALIZACJA DOMU HANDLOWEGO							

MODERNIZACJA DZWONNICZY W KOŚCIELE W STRZAŁKOWIE							
RENOWACJA FRESKÓW W KOŚCIELE PW. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH W LISKOWIE							
ZAGOSPODAROWANIE TERENU ZA GMINNYM OŚRODKIEM KULTURY W LISKOWIE							
POSZERZENIE OFERTY ZAJĘĆ DLA MIESZKAŃCÓW GMINY LISKÓW							

Źródło: opracowanie własne

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty, które zostały zaplanowane do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 będą finansowane z różnych źródeł:

- środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – Regionalna Izba Pamięci w Liskowie, Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie, Wiejski Dom Kultury w Małgowie – filia GOK, Aktywne dzieciństwo w Pyczku, Aktywni w Trzebieniach – zagospodarowanie byłej szkoły i strażnicy OSP oraz terenów wokół obiektów, Rewitalizacja Domu Handlowego, Modernizacja dzwonnicy w Kościele w Strzałkowie, Renowacja fresków w Kościele pw. Wszystkich Świętych w Liskowie, Zagospodarowanie terenu za Gminnym Ośrodkiem Kultury w Liskowie, Poszerzenie oferty zajęć dla mieszkańców gminy Lisków;
- środki Europejskiego Funduszu Społecznego – Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie, Wiejski Dom Kultury w Małgowie – filia GOK, Aktywne dzieciństwo w Pyczku, Poszerzenie oferty zajęć dla mieszkańców gminy Lisków;
- środki Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie, Wiejski Dom Kultury w Małgowie – filia GOK, Aktywni w Trzebieniach – zagospodarowanie byłej szkoły i strażnicy OSP oraz terenów wokół obiektów, Zagospodarowanie terenu za Gminnym Ośrodkiem Kultury w Liskowie;
- środki własne gminy Lisków – Regionalna Izba Pamięci w Liskowie, Żłobek w gminie Lisków, Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie, Wiejski Dom Kultury w Małgowie – filia GOK, Aktywne dzieciństwo w Pyczku, Aktywni w Trzebieniach – zagospodarowanie byłej szkoły i strażnicy OSP oraz terenów wokół obiektów, Zagospodarowanie terenu za Gminnym Ośrodkiem Kultury w Liskowie, Poszerzenie oferty zajęć dla mieszkańców gminy Lisków;
- środki finansowe Samorządu Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska Odnowa Wsi – Aktywizacja społeczeństwa i doposażenie świetlicy wiejskiej w Koźlątkowie, Wiejski Dom Kultury w Małgowie – filia GOK, Aktywni w Trzebieniach – zagospodarowanie byłej szkoły i strażnicy OSP oraz terenów wokół obiektów, Zagospodarowanie terenu za Gminnym Ośrodkiem Kultury w Liskowie;

- środki krajowe – Regionalna Izba Pamięci w Liskowie, Żłobek w gminie Lisków, Modernizacja dzwonnicy w Kościele w Strzałkowie, Renowacja fresków w Kościele pw. Wszystkich Świętych w Liskowie;
- środki prywatnych inwestorów – Rewitalizacja Domu Handlowego;
- środki własne parafii – Modernizacja dzwonnicy w Kościele w Strzałkowie, Renowacja fresków w Kościele pw. Wszystkich Świętych w Liskowie.

W szczególności nacisk kładziony będzie na Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014-2020, Działanie 9.2. Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych. Projekty, które zostały wskazane w fiskach projektowych wzajemnie się uzupełniają i łączą, stąd konieczne jest finansowanie ich z różnych źródeł – biorąc pod uwagę części inwestycyjne, jak i części nastawione bezpośrednio na wsparcie mieszkańców. Wykluczone zostało przy tym ryzyko podwójnego dofinansowania. Taki sposób finansowania gwarantuje możliwie najkorzystniejsze uzyskanie efektów dla obszaru rewitalizacji. Ponadto projekty zapisane w dokumencie dają także możliwość stymulowania endogenicznych (lokalnych) źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, szczególnie przy założeniu wzmacniania lokalnej przedsiębiorczości oraz organizacji społecznych.

Tabela 22. Komplementarność źródeł finansowania

PROJEKTY PLANOWANE NA LATA 2017-2023	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA							
	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	Europejski Fundusz Społeczny	Wielkopolska Odnowa Wsi – „Pięknieje Wielkopolska Wieś”	Środki krajowe	Środki własne gminy Lisków	Środki prywatne	Środki własne parafii
REGIONALNA IZBA PAMIĘCI W LISKOWIE								
ŻŁOBEK W GMINIE LISKÓW								
AKTYWIZACJA SPOŁECZEŃSTWA I DOPOSAŻENIE ŚWIETLICY WIEJSKIEJ W KOŻŁĄTKOWIE								
WIEJSKI DOM KULTURY W MAŁGOWIE – FILIA GOK								
AKTYWNE DZIECIŃSTWO W PYCZKU								
AKTYWNI W TRZEBIENIACH – ZAGOSPODAROWANIE BYŁEJ SZKOŁY I STRAŻNICY OSP ORAZ TERENÓW WOKÓŁ OBIEKTÓW								

REWITALIZACJA DOMU HANDLOWEGO								
MODERNIZACJA DZWONNICZY W KOŚCIELE W STRZAŁKOWIE								
RENOWACJA FRESKÓW W KOŚCIELE PW. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH W LISKOWIE								
ZAGOSPODAROWANIE TERENU ZA GMINNYM OŚRODKIEM KULTURY W LISKOWIE								
ZAGOSPODAROWANIE TERENU ZA GMINNYM OŚRODKIEM KULTURY W LISKOWIE								

Źródło: opracowanie własne

14. USPOŁECZNIE

Program Rewitalizacji jest dokumentem o charakterze strategicznym, którego skutki wdrożenia obejmują praktycznie wszystkie podmioty zlokalizowane na obszarze rewitalizowanym. Powoduje to konieczność zaangażowania do prac w przygotowaniu i wdrażaniu szerokiego spektrum przedstawicieli sektora samorządowego, pozarządowego i biznesowego. Gmina Lisków starała się, aby wszelkie działania, ustalenia i decyzje oparte były na dialogu społecznym i partycypacji. W celu zaangażowania w planowanie i realizację jak największej grupy mieszkańców reprezentujących sektor gospodarczy, samorządowy i organizacji pozarządowych założono ustalenie stałego systemu komunikacji Gminnego Zespołu ds. Rewitalizacji z mieszkańcami. Zaangażowani oni byli w następujące działania:

- przygotowanie diagnozy i jej opiniowanie,
- spotkania konsultacyjno-informacyjne,
- szkolenie dla pracowników,
- zgłaszanie projektów, które ich zdaniem powinny zostać włączone w Program Rewitalizacji.

**Gmina Lisków realizuje projekt
dofinansowany
z Funduszy Europejskich pt.
„Opracowanie programu rewitalizacji dla
Gminy Lisków”**

Celem projektu jest przygotowanie programu
rewitalizacji.

Dofinansowanie projektu z UE: 46 301,40 zł



Unia Europejska
Fundusz Spójności



www.mapadotacji.gov.pl

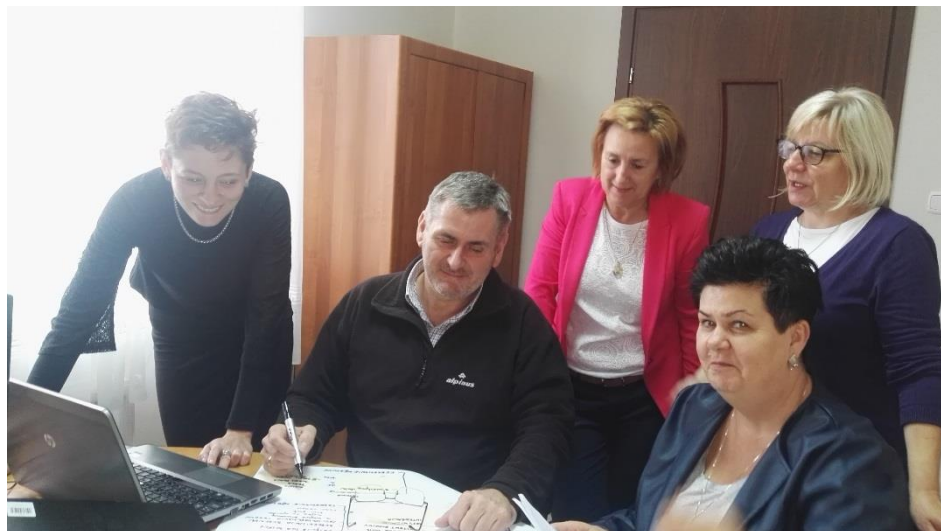
Źródło: liskow.pl

W sierpniu i wrześniu 2017 roku zostało przeprowadzone badanie ankietowe wśród mieszkańców Gminy Lisków, które dotyczyło potrzeb rewitalizacyjnych. Szczególną uwagę kładziono na wypowiedzi osób młodych oraz seniorów. Wyniki badań ankietowych zostały ujęte w diagnozie zjawisk kryzysowych w gminie Lisków.

29 czerwca 2017 roku o godzinie 14:00 – 20:00, miały miejsce trzy spotkania informacyjno-konsultacyjne z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami oraz mieszkańcami w Urzędzie Gminy w Liskowie. Spotkania te miały na celu zaangażowanie lokalnej społeczności, zapewnienie partycypacji społecznej w projekcie, a także wsłuchanie się w potrzeby mieszkańców. Podczas spotkania omówiono diagnozę stanu istniejącego gminy, przedstawiono wnioski i zebrano uwagi mieszkańców na temat problemów w Gminie Lisków, które później uwzględniono w Programie Rewitalizacji.

Spotkania zorganizowano w dość kluczowym momencie prac nad dokumentem Programu Rewitalizacji – po zakończonej diagnozie. Celem było przedstawienie wyników diagnozy oraz zebranie spostrzeżeń poszczególnych grup mieszkańców, które stanowiły ważny

element dalszych prac nad PR. Było to pomocne przy formułowaniu fiszek projektowych przy udziale Gminnego Zespołu ds. Rewitalizacji.



Źródło: Urząd Gminy w Liskowie

Tego samego dnia odbyło się pierwsze spotkanie warsztatowe z członkami Gminnego Zespołu ds. Rewitalizacji prowadzone przez zewnętrznego eksperta. Podczas spotkania przedstawiono koncepcję i ogólne założenia Programu Rewitalizacji oraz omówiono diagnozę stanu istniejącego gminy.

ZAPROSZENIE

Szanowni Państwo,

Serdecznie zapraszamy na spotkania informacyjne adresowane do Organizacji Pozarządowych, Przedsiębiorców oraz wszystkich Mieszkańców Gminy Lisków – interesariuszy obszarów rewitalizacji.

Spotkania odbędą się:

- Spotkanie dla Organizacji Pozarządowych

w dniu 29 czerwca 2017r. o godzinie 14:00

W Urzędzie Gminy w Liskowie ul. Ks. W. Bliźnińskiego 56, wejście nr II pierwsze piętro.

- Spotkanie dla Przedsiębiorców i osób planujących prowadzenie działalności gospodarczej.

w dniu 29 czerwca 2017r. o godzinie 16:00

W Urzędzie Gminy w Liskowie ul. Ks. W. Bliźnińskiego 56, wejście nr II pierwsze piętro.

- Spotkanie dla wszystkich mieszkańców Gminy Lisków

w dniu 29 czerwca 2017r. o godzinie 18:00

W Urzędzie Gminy w Liskowie ul. Ks. W. Bliźnińskiego 56, wejście nr II pierwsze piętro.

Aby prawidłowo wykonać Gminny Program rewitalizacji chcemy poznać Państwa zdanie na temat działań i zadań rewitalizacyjnych na terenie naszej Gminy.

Zespół do spraw Rewitalizacji

Źródło: www.liskow.pl

Dnia 26 września 2017 r. odbyło się drugie spotkanie warsztatowe z członkami Gminnego Zespołu ds. Rewitalizacji, na którym została zaprezentowana delimitacja. Spotkanie było prowadzone przez eksperta zewnętrznego. Podczas spotkania zgłaszano również propozycje projektów rekomendowanych do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji. W trakcie spotkania dyskutowano o potrzebie utworzenia Izby Pamięci na terenie gminy i Żłobka dla najmłodszych mieszkańców. Poruszono również problem niewystarczającej oferty zajęć, warsztatów dla dzieci z terenu gminy. Dyskutowano także o potrzebie „ożywienia” ważnego obiektu położonego w Liskowie – Domu Handlowego. Podczas dyskusji zgłaszano również propozycje aktywizacji społeczeństwa pod kątem społecznym, kulturalnym i gospodarczym.

30 października 2017 roku w Szkole Podstawowej w Liskowie oraz w Urzędzie Gminy odbyły się spotkania podsumowujące projekt pt.: „Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023” z udziałem uczniów szkoły oraz mieszkańców. Podczas wydarzenia zaprezentowany został dokument PR, który został poddany dyskusji. Podczas otwartego spotkania informacyjno-konsultacyjnego dla mieszkańców Gminy Lisków nie wniesiono uwag

i zastrzeżeń do przedstawionego projektu Programu. Wskazano, że priorytetowe zadania, które są oczekiwane przez społeczeństwo, zostały w projekcie Programu ujęte.



Źródło: Urząd Gminy w Liskowie



Źródło: Urząd Gminy w Liskowie

Od dn. 30 października do 13 listopada 2017 r. został wyłożony do publicznego wglądu i zamieszczony na BIP projekt Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023. Tego dnia odbyła się sesja i informacja ta została ogłoszona. W okresie tym mieszkańcy mogli zapoznać się z dokumentem i wnosić ewentualne spostrzeżenia. Wszystkie spotkania konsultacyjno-informacyjne miały na celu zaangażowanie lokalnej społeczności, zapewnienie partycypacji społecznej w projekcie, wsluchanie się w potrzeby mieszkańców. Spotkania miały

też na celu przedstawienie zgromadzonych danych, omówienie diagnozy oraz omówienie obszarów zdegradowanych i wyznaczonych obszarów rewitalizacji tak, aby każdy mieszkaniec gminy zainteresowany rewitalizacją, mógł uzyskać potrzebne informacje oraz złożyć uwagi i wnioski.

Podsumowując, wśród interesariuszy biorących udział w opracowaniu Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023, na różnych etapach procesu, znaleźli się:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji;
- mieszkańcy pozostałej części gminy;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze miasta i gminy działalność gospodarczą;
- pracownicy różnych jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego;
- przedstawiciele władzy publicznej;
- przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Przy opracowywaniu Programu Rewitalizacji obszarów zdegradowanych na terenie gminy Lisków zastosowano następujące formy uspołecznienia:

- informowanie – o przystąpieniu do opracowywania Programu Rewitalizacji, możliwości przystąpienia do Gminnego Zespołu ds. Rewitalizacji, przygotowywanej diagnozie, możliwości opiniowania diagnozy, wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, opiniowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji, spotkaniach warsztatowych i konsultacyjno-informacyjnych, imprezach integracyjnych oraz konferencjach;
- konsultowanie – pozwoliło to na zwiększony udział obywateli w prowadzonych działaniach. Poza poinformowaniem, dano mieszkańcom możliwość wypowiedzenia się na temat diagnozy, obszarów zdegradowanych i rewitalizacji oraz planowanych działań;
- współdecydowanie – wykorzystano tę formę na etapie programowania i w momencie definiowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Władze przekazały obywatelom części kompetencji (i tym samym odpowiedzialności) dotyczących podejmowanych działań i decyzji. Dzięki temu mieszkańcy gminy mieli realny wpływ na dotyczące ich (bezpośrednio lub pośrednio) planowane działania.

Podczas spotkań zapewniono interesariuszom szerokie uczestnictwo w dialogu. Istniała możliwość osobistej aktywności (bezpośredniej), biernej aktywności (poprzez e-mail lub głos w postaci pisma/notatki), umożliwiono także spotkania niepubliczne, zapewniające komfort rozmowy lub zgłoszenia uwag lub propozycji.

W opracowywaniu Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 i tym samym w czasie trwania wszystkich działań mających na celu uspołecznienie brali udział eksperci zewnętrzni, którzy byli: moderatorami spotkań i doradcami.

W ramach uspołecznienia Programu Rewitalizacji podejmowane były także następujące działania:

- umieszczenie na stronie internetowej Urzędu Gminy Lisków informacji o wszystkich działaniach podjętych w ramach opracowywania Programu Rewitalizacji;
- umieszczanie informacji na tablicach ogłoszeń w miejscach publicznie dostępnych;
- bieżące informowanie przez Wójta Gminy Lisków;
- publikowanie informacji w mediach społecznościowych, stanowiących aktualnie najtańszy sposób dotarcia do grup docelowych, w szczególności osób w wieku do 25 lat;
- organizacja spotkań bezpośrednich z potencjalnymi partnerami społeczno-gospodarczymi.

W ramach zarządzania projektem prowadzone były: planowanie, harmonogramowanie, realizacja i kontrola zadań. Służył temu specjalnie powołany Koordynator ds. opracowania Programu Rewitalizacji oraz wielosektorowy Gminny Zespół ds. Rewitalizacji. Zadaniemi Koordynatora ds. Rewitalizacji były: koordynacja tworzenia Programu i partycypacji społecznej, utworzenia i współpracy z Gminnym Zespołem ds. Rewitalizacji i grupami interesariuszy, promocja działań wynikających z Programu, organizacja punktów konsultacyjnych, informowanie o możliwościach pozyskiwania finansowania zewnętrznego, monitoring i kontrola realizacji Programu.

Aktualności 2017

2017-09-13

Ankieta dotycząca Programu Rewitalizacji Gminy Lisków

Zapraszamy do wypełnienia ankiety i złożenia jej w Urzędzie Gminy w Liskowie do Pani Sylwii Sobczyk bądź w sekretariacie w terminie do 30 września 2017 r. Z góry dziękujemy za zainteresowanie i poświęcony czas.

[Ankieta dotycząca Programu Rewitalizacji Gminy Lisków - DO POBRANIA](#)

Sylwia Sobczyk

[Powrót do listy](#)

Źródło: www.liskow.pl

W ramach powołania do Gminnego Zespołu ds. Rewitalizacji było brane pod uwagę doświadczenie kandydatów: znajomość sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy, kreatywność, inicjatywa i umiejętność współpracy z lokalną społecznością i w zespole, doświadczenie we współpracy międzysektorowej, sporządzaniu analiz, opracowań i raportów, komunikatywność. Do Gminnego Zespołu ds. Rewitalizacji został ogłoszony otwarty nabór. Zadaniem Gminnego Zespołu ds. Rewitalizacji było m.in.: koordynowanie działań włączających lokalną społeczność w konsultacje społeczne, określenie kierunków działań mających na celu eliminację negatywnych zjawisk oraz wizji obszarów po rewitalizacji, organizacja debat i forum społecznego, ustanowienie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych, opracowanie systemu monitorowania i oceny Programu.

W ramach zarządzania projektem został opracowany Plan Komunikacji wewnętrznej Zespołu oraz na zewnątrz. Na zewnątrz prowadzone były takie działania: umieszczenie informacji na stronie internetowej Urzędu Gminy Lisków oraz w BIP, informacje na tablicach ogłoszeń, bieżące informowanie przez Wójta i Radnych z terenu gminy, publikowanie informacji w mediach i organizowanie spotkań.

15. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITORINGU

15.1. WDRAŻANIE I MONITORING

Wdrażanie zapisów Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 jest kluczowym elementem ich realizacji. Zrealizowanie projektów zaplanowanych w programie jest uzależnione od pozyskania środków finansowych z funduszy zewnętrznych, krajowych i zagranicznych. Dla zapewnienia efektywności programu rewitalizacji konieczne jest sukcesywne wdrażanie i jego realizacja.

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację zapisów Programu Rewitalizacji jest Urząd Gminy w Liskowie, a bezpośrednio Wójt Gminy Lisków, który nadzoruje prace i wdrażanie zadań przez merytoryczne i organizacyjne jednostki Urzędu. W ramach wdrażania Programu Rewitalizacji do działania powołany zostanie Gminny Zespół ds. Rewitalizacji oraz Koordynator ds. Rewitalizacji. W zespole zasiadają przedstawiciele organu wykonawczego, stanowiącego, przedstawiciele kluczowych jednostek organizacyjnych gminy, jednostek pomocniczych oraz przedstawiciele strony społecznej – reprezentanci organizacji społecznych i przedsiębiorcy. Taki skład Zespołu zapewni skuteczne zarządzanie wdrażaniem programu rewitalizacji oraz pozwoli na zintegrowanie i uspołnienie procesu planowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji lokalnych polityk publicznych w gminie. Zastosowany będzie partycypacyjny model wdrażania, w który będą zaangażowani również lokalni partnerzy z sektorów: publicznych, społecznych i gospodarczych. Urząd Gminy i jednostki Samorządu posiadają wykwalifikowaną kadrę do sprawnego i efektywnego realizowania projektu w sferach społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej, świadczących o kompleksowym procesie wyprowadzenia obszarów ze stanu kryzysowego. Do zadań Koordynatora realizacji Programu Rewitalizacji będzie należeć:

- bieżąca obsługa organizacyjna i administracyjna projektu;
- koordynowanie projektem zgodnie z budżetem i harmonogramem;
- nadzór nad finansami – zapewnienie obsługi finansowo-księgowej projektu;
- kontakt z lokalnymi partnerami z sektorów publicznych, społecznych, gospodarczych;
- promocja i bieżąca informacja – prowadzenie konsultacji społecznych;

- koordynowanie wdrażania projektów przewidzianych w Programie Rewitalizacji;
- opracowanie i składanie wniosków o dofinansowanie dla projektów rewitalizacyjnych;
- realizacja projektów z zakresu rewitalizacji obszarów zdegradowanych będących w gestii miasta i gminy;
- prowadzenie monitoringu oraz ewaluacji wdrażania projektu:
 - monitorowanie podstawowych parametrów Programu Rewitalizacji na etapie przyjęcia programu oraz późniejszych jego aktualizacji (m.in. ludność, powierzchnia oraz przestrzenny obraz obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, lista projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zapisanych w programie wraz z podaniem szacowanych kosztów oraz przewidywanych rezultatów, ramy finansowe Programu Rewitalizacji wraz z prognozowanym montażem finansowym);
 - monitorowanie stopnia realizacji celów określonych w Programie Rewitalizacji (z częstotliwością co najmniej raz na dwa lata);
 - monitorowanie skutków realizacji Programu Rewitalizacji, poprzez analizę poziomu wskaźników wykorzystywanych na etapie delimitacji, dokonywaną cyklicznie co najmniej raz na dwa lata od momentu przyjęcia dokumentu do końca okresu obowiązywania, w odniesieniu do wartości analogicznych wskaźników (wyjściowych) obliczonych na etapie wyznaczania w/w obszarów (analiza efektywności podejmowanych działań rewitalizacyjnych);
 - bieżące monitorowanie poziomu wdrażania Programu Rewitalizacji – aktualizowana na bieżąco lista przyjętych w programie przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających ze statusem: „zakładane do realizacji”, „w trakcie realizacji” lub „zrealizowane”, w zależności od aktualnego postępu rzeczowego, wraz z podaniem poniesionych kosztów, stworzonego montażu finansowego, a także ewentualnych rezultatów ich wdrożenia – efekty rzeczowe.

Sprawozdania zawierające wymienione informacje będą przygotowywane raz na dwa lata w formie Raportów z postępów realizacji Program Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 przez Koordynatora. Dokument będzie udostępniany/ przekazywany w formie elektronicznej do Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego co dwa lata, począwszy od początku 2018 roku (kolejne na

początek 2020, 2022 i 2024 roku). Uzupełnieniem dla powyższego sprawozdania będzie „Formularz efektów monitorowania programów rewitalizacji”, którego wzór zawarto w załączniku do Zasad programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach WRPO 2014+. Formularz będzie wypełniany raz na pół roku w różnym zakresie i dostarczany do Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, zgodnie z wytycznymi określonymi w powyższych Zasadach.

Dodatkowo w celu wdrażania i monitorowania zaplanowanych działań rewitalizacyjnych w Programie Rewitalizacji zostaną powołane odpowiednie komórki organizacyjne Urzędu Gminy. Odpowiedzialne będą również za przygotowanie dokumentacji niezbędnej przy projekcie, opracowanie raportów monitoringowych, zapewnienie promocji projektów rewitalizacyjnych będących w gestii miasta i gminy.

Wyznaczenie Koordynatora realizacji Programu Rewitalizacji upraszcza komunikację i przyczynia się do sprawnej realizacji projektu oraz szybkiego przeciwdziałania ewentualnym ryzykom i nieprawidłowościom przy realizacji.

Zapewniony będzie osobisty kontakt Koordynatora z innymi pracownikami Urzędu w celu omówienia bieżących spraw i podejmowania decyzji w projekcie oraz reagowania na potencjalne nieprawidłowości. Decyzje podejmowane będą na zasadzie konsensusu licząc się z opinią wszystkich. Kontrolę nad Koordynatorem i realizacją projektu będzie sprawować Wójt Gminy Lisków, uczestniczyć będzie również w ważnych spotkaniach i w podejmowaniu kluczowych decyzji. Koordynator w sprawach istotnych będzie komunikował się z interesariuszami, mając na uwadze całościowy system realizacji procesu rewitalizacji.

Nieodzowną częścią realizacji procesu rewitalizacji jest informowanie i promocja Programu Rewitalizacji. Obowiązek ten spoczywa na Koordynatorze oraz Gminie Lisków.

Skutecznym sposobem włączenia interesariuszy w proces wdrażania Programu Rewitalizacji będą broszurki, plakaty informujące o możliwościach pozyskiwania finansowania inwestycji ze środków zewnętrznych. Informowanie na stronie Urzędu Gminy Lisków pozwoli zainteresowanym na szybki dostęp do podstawowych informacji. Ponadto organizacja różnego rodzaju seminariów, wykładów czy prezentacji pozwolą na zwiększenie obustronnego przepływu informacji.

Monitoring powinien opierać się na bieżącej, wieloaspektowej analizie stopnia zmian

zachodzących na obszarze rewitalizacji, w tym sytuacji społeczno-gospodarczej oraz zbieżności efektów działań rewitalizacyjnych z założoną wizją i celami rewitalizacji. Mierząc stopień zmian zachodzących na terenie objętym Programem Rewitalizacji należy oprzeć się na wskaźnikach, które posłużyły do wskazania jego granic. Za wartość bazową w tym względzie uznano wartość stwierdzoną na obszarze zdegradowanym w badanym okresie. Za wartość docelową, zaplanowaną do osiągnięcia do roku 2023, uznano wartość średnią dla gminy. W sytuacji, gdy średnia dla gminy była gorsza od wartości wskaźnika dla obszaru zdegradowanego, za sytuację docelową uznano utrzymanie obecnej wartości wskaźnika w 2023 roku.

Tabela 23. Wskaźniki Programu Rewitalizacji

Zjawisko	Wskaźnik	Wartość bazowa w 2016 r.	Wartość docelowa w 2023 r.
Depopulacja – zgony	Dynamika zmian ludności – zgony w poszczególnych sołectwach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy	Lisków: 2,99	Lisków: 0,47
		Koźłatków: 0,56	Koźłatków: 0,47
		Małgów: 0,56	Małgów: 0,47
		Pyczek: 0,00	Pyczek: 0,00
		Strzałków: 1,49	Strzałków: 0,47
		Trzebień: 0,19	Trzebień: 0,19
Depopulacja – wymeldowania	Dynamika zmian ludności – wymeldowania w poszczególnych sołectwach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy	Lisków: 10,84	Lisków: 1,05
		Koźłatków: 1,68	Koźłatków: 1,05
		Małgów: 0,93	Małgów: 0,93
		Pyczek: 0,19	Pyczek: 0,19
		Strzałków: 0,19	Strzałków: 0,19
		Trzebień: 0,19	Trzebień: 0,19
Starzenie się społeczeństwa	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby mieszkańców w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy – przeciwdziałanie poprzez realizację fiszek projektowych,	Lisków: 35,31	Lisków: 8,69
		Koźłatków: 15,88	Koźłatków: 8,69
		Małgów: 13,08	Małgów: 8,69

	<i>wzrost atrakcyjności sołectw: Lisków, Koźlątków, Małgów, Pyczek, Strzałków i Trzebień oraz przekonanie młodych osób do pozostania w gminie</i>	Pyczek: 3,18	Pyczek: 3,18
		Strzałków: 14,57	Strzałków: 8,69
		Trzebień: 9,34	Trzebień: 8,69
Bezrobocie	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy <i>Poziom bezrobocia w gminie Lisków jest niewielki i wynosi 1,9%. Mimo że wartość tego wskaźnika w delimitacji w porównaniu do wartości średniej dla gminy wypada niekorzystnie w przypadku Liskowa, Koźlątkowa, Małgowa oraz Trzebieni to jego poziom nie jest wystarczający do proponowania projektów rewitalizacyjnych.</i>	Lisków: 3,92	Lisków: 0,45
		Koźlątków: 0,75	Koźlątków: 0,45
		Małgów: 0,93	Małgów: 0,45
		Pyczek: 0,00	Pyczek: 0,00
		Strzałków: 0,00	Strzałków: 0,00
		Trzebień: 0,93	Trzebień: 0,45
Ubóstwo	Liczba osób korzystająca ze wsparcia pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy – zmniejszenie tej liczby poprzez realizację fiszek projektowych	Lisków: 4,48	Lisków: 2,18
		Koźlątków: 1,87	Koźlątków: 1,87
		Małgów: 3,36	Małgów: 2,18
		Pyczek: 0,37	Pyczek: 0,37
		Strzałków: 4,48	Strzałków: 2,18
		Trzebień: 6,91	Trzebień: 2,18

Źródło: opracowanie własne

15.1. AKTUALIZACJA

Z uwagi na stosunkowo długi czas obowiązywania dokumentu (2017-2023), może zająć konieczność aktualizacji Programu Rewitalizacji.

Program Rewitalizacji będzie posiadać formułę otwartą, dlatego w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów, zmian w otoczeniu oraz potrzeby utworzenia nowych projektów – będzie on aktualizowany. Zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, potrzeby mieszkańców obszarów zdegradowanych, możliwości budżetu Gminy Lisków oraz dostępność środków zewnętrznych będą determinować nowych

odbiorców i zakres nowych projektów. Informacje o stanie realizacji PR oraz ewentualnych zamierzeniach aktualizujących dokument będą publicznie udostępniane.

Ewentualna aktualizacja PR zostanie poprzedzona konsultacjami społecznymi poprzez bezpośrednie konsultacje z mieszkańcami w zakresie identyfikacji nowych problemów i potrzeb rewitalizacyjnych. Następnie zostanie sporządzono lista nowych zadań rewitalizacji uwzględniają potrzeby interesariuszy, która przedłożona zostanie Radzie Gminy w Liskowie.

16. PODSUMOWANIE STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Wójt Gminy Lisków zwrócił się z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu dokumentu Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu pismem z dnia 24 listopada 2017 roku, nr sprawy WOO-III.410.947.2017.AM.1 poinformował Wójta Gminy Lisków, że projekt Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023 nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Wielkopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny pismem z dnia 22 listopada 2017 roku, znak DN-NS.9012.1749.2017 również uzgodnił pozytywnie możliwość odstąpienia od procedury przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Programu Rewitalizacji dla Gminy Lisków na lata 2017-2023.

Zgodnie z art. 48 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r., poz. 353 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą OOS, organ opracowujący projekty dokumentów, o których mowa w art. 46 pkt 2, może po uzgodnieniu z właściwymi organami, o których nowa w art. 57 i 58 (w przedmiotowym przypadku Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska i Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym), odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli uzna, że realizacja postanowień danego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko.

17. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Podział gminy Lisków	40
Rysunek 2. Podział sołectwa Lisków.....	40
Rysunek 3. Rozkład przestrzenny problemu największej liczby zgonów w gminie Lisków.....	44
Rysunek 4. Rozkład przestrzenny problemu największej liczby ymeldowani w gminie Lisków	45
Rysunek 5. Rozkład przestrzenny największej liczby osób w wieku poprodukcyjnym w gminie Lisków	48
Rysunek 6. Rozkład przestrzenny największej liczby bezrobotnych w gminie Lisków.....	50
Rysunek 7. Rozkład przestrzenny problemu ubóstwa w gminie Lisków.....	52
Rysunek 8. Rozkład przestrzenny problemu niskiej aktywności gospodarczej w gminie Lisków – liczba aktywnych firm	55
Rysunek 9. Rozkład przestrzenny problemu niskiej aktywności gospodarczej w gminie Lisków – zawieszone firmy.....	55
Rysunek 10. Rozkład przestrzenny problemu niskiej aktywności gospodarczej w gminie Lisków – wykreślone firmy	56
Rysunek 11. Rozkład przestrzenny liczby zabytków w gminie Lisków	57
Rysunek 12. Rozkład przestrzenny wyposażenia w sieć kanalizacyjną na terenie gminy Lisków	58
Rysunek 13. Rozkład problemu wyposażenia w obiekty sportowe w gminie Lisków.....	59
Rysunek 14. Rozkład przestrzenny wskaźnika degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych w gminie Lisków.....	61
Rysunek 15. Rozkład przestrzenny występowania wyrobów zawierających azbest w gminie Lisków	62
Rysunek 16. Rozkład przestrzenny natężenia zjawisk kryzysowych w poszczególnych sołectwach gminy Lisków	64
Rysunek 23. Podobszary rewitalizacji w obrębie sołectw zdegradowanych na tle gminy Lisków	66
Rysunek 18. Podobszar rewitalizacji w Liskowie	68
Rysunek 19. Podobszar rewitalizacji w Koźlątkowie	68

Rysunek 20. Podobszar rewitalizacji w Małgowie.....	69
Rysunek 21. Podobszar rewitalizacji w Pyczku.....	69
Rysunek 22. Podobszar rewitalizacji w Trzebieniach	70
Rysunek 23. Podobszar rewitalizacji w Strzałkowie	70
Rysunek 24. Świetlica wiejska w Koźlątkowie	96
Rysunek 25. Budynek proponowany na filię GOK-u w Małgowie.....	99
Rysunek 26. Budynek komunalny w Pyczku.....	102
Rysunek 27. Dom Handlowy w Liskowie	105
Rysunek 28. Freski w Kościele pw. Wszystkich Świętych w Liskowie	107
Rysunek 29. Teren przy budynku GOK w Liskowie.....	110
Rysunek 30. Budynek byłej szkoły i teren wokół w Trzebieniach	118
Rysunek 31. Komplementarność przestrzenna – Lisków	133
Rysunek 32. Komplementarność przestrzenna – Koźlątków	134
Rysunek 33. Komplementarność przestrzenna – Małgów.....	134
Rysunek 34. Komplementarność przestrzenna – Pyczek.....	135
Rysunek 35. Komplementarność przestrzenna – Strzałków	135
Rysunek 36. Komplementarność przestrzenna – Trzebienie	136
Rysunek 37. Komplementarność problemowa	138

18. SPIS TABEL

Tabela 1. Powiązanie Strategii Rozwoju Powiatu Kaliskiego na lata 2014-2021 z Programem Rewitalizacji.....	25
Tabela 2. Powiązanie Strategii Rozwoju Gminy Lisków na lata 2014-2020 z Programem Rewitalizacji.....	27
Tabela 3. Powiązanie Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 z Programem Rewitalizacji	29
Tabela 4. Powiązanie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lisków z Programem Rewitalizacji	30
Tabela 5. Jednostki gminy do delimitacji	41
Tabela 6. Wskaźniki użyte na potrzeby wyznaczenia granic obszarów kryzysowych w gminie	41
Tabela 7. Liczba zgonów i wymeldowań w gminie Lisków w 2016 roku.....	43
Tabela 8. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Lisków w 2016 r.....	46
Tabela 9. Rozkład bezrobotnych w gminie Lisków według miejsc zamieszkania (dane za 2016 rok)	48
Tabela 10. Liczba osób pobierających zasiłki w gminie Lisków w 2016 roku.....	50
Tabela 11. Liczba zarejestrowanych, zawieszonych i wykreślonych podmiotów gospodarczych w gminie Lisków (dane z 2016 roku)	53
Tabela 12. Liczba zabytków w gminie Lisków	56
Tabela 13. Obiekty sportowe zlokalizowane w gminie Lisków	58
Tabela 14. Liczba budynków komunalnych wybudowanych przed 1989 rokiem w gminie Lisków	60
Tabela 15. Masa zinwentaryzowanych pokryć azbestowych w gminie Lisków	61
Tabela 16. Zestawienie problemów w gminie Lisków.....	63
Tabela 17. Podobszary objęte rewitalizacją – ludność i powierzchnia	70
Tabela 18. Indykatywne ramy finansowe	123
Tabela 19. Szacunkowy podział kosztów.....	130
Tabela 20. Komplementarność problemowa	139
Tabela 21. Komplementarność międzyokresowa	143

Tabela 22. Komplementarność źródeł finansowania	147
Tabela 23. Wskaźniki Programu Rewitalizacji	160

19. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Problemy społeczne w Liskowie – liczba wskazań	74
Wykres 2. Problemy gospodarcze w Liskowie – liczba wskazań.....	75
Wykres 3. Problemy przestrzenno-funkcjonalne w Liskowie – liczba wskazań.....	76
Wykres 4. Problemy techniczne w Liskowie – liczba wskazań.....	77
Wykres 5. Problemy środowiskowe w Liskowie – liczba wskazań.....	77
Wykres 6. Problemy gospodarcze w Pyczku – liczba wskazań.....	81
Wykres 7. Problemy gospodarcze w Pyczku – liczba wskazań.....	82
Wykres 8. Problemy przestrzenno-funkcjonalne w Pyczku – liczba wskazań.....	83
Wykres 9. Problemy techniczne w Pyczku – liczba wskazań.....	84
Wykres 10. Problemy środowiskowe w Pyczku – liczba wskazań.....	84